

Siyasal Yapıya Dair Analizler

Dr. Abdulkadir Turan

İstanbul/Kasım 2022

İçindekiler

İlerici Gericiler!	4
AKIMLAR VE ÖNERİLER	5
ANADOLU'DAN GERİCİLİK DONELERİ TOPLAMAK	6
BATI'NIN TARAFI	7
SAĞ HÜKÜMETLER VE KALKINMA	7
BUGÜN KALKINMA ve AKIMLAR	7
Türkiye ve Batı nereden nereye?	8
GALİBİYETTEN MAĞLUBİYETE BATI İLE İLİŞKİLER	9
TAM BAĞIMLILIK DÖNEMİ	11
Türkiye'nin "NATO" sorunu	12
Temiz siyaset ihtiyacı	15
Sol vicdan ve sol bela	18
SOL VİCDAN	18
BATI AVRUPA'DA SOL VİCDAN	19
İSLAM DÜNYASI SOLU YA DA SOL BELA	20
28 Şubat'tan 15 Temmuz'a	21
Siyasetteki görüntü: MTTB'nin değişimi öncesine dönüş mü?	24
Siyasette Fehim Adak örneği	27
Tarikat ve siyaset	29
BÜTÜN İÇİN ÇÖZÜM NE OLABİLİR?	31
15 Temmuz ve Sonrası	35
15 TEMMUZ'UN ARKA PLANI	36
15 TEMMUZ SONRASI	37
DARBECİLİĞİ SÜRDÜRMEK	38
İzmir'i anlamak ya da İzmir'e hakaret etmek	40
İZMİR'İN İSLAM TARİHİNDEKİ NADİDE YERİ	41
BUGÜNKÜ İZMİR SOSYOLOJİSİNE NASIL GELİNDİ?	41
BUGÜN İÇİN ANLAMAK YA DA HAKARET ETMEK	44
Yeni süreçte söz sahibi olmak	45
YENİ BİR YÜZYIL	46
DEĞİŞİM SONRASI RESİM	48

Tarz-ı Siyaset ve Nevzuhur “Laikler”	49
HEM İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİ SAVUNMAK HEM İSLAMCI OLMAK!	51
Türkiye’de siyasi değişim	53
CHP’nin değişmesi ya da HDP’lileşmesi... ..	56
CHP’nin Değişimi	57
CHP’nin HDP’lileşmesi	58
Türkmen isyanları ve seçim sonuçları.....	59
Kimlik Karmaşıklığı İçinde Kim İslamcı Değil?	62
İSLÂMÎ KESİMİN ÜÇ MÜCADELE NOKTASI.....	63
KİMLER İSLAMCI DEĞİL?	65
İslam dünyasında siyasi dönüşüm	66
İslam dünyasında liberal “Saddam”lar tehdidi	69
Kapitalizm ile sosyalistler arasında yoksullar ve yoksulluk!	71
SOSYALİST ÇIĞIRTKANLIK VE YOKSULLUK.....	73
ÇÖZÜM İSLAM’IN SOSYAL ADALETİ	73
ARAP-İSLAM ALEMİNDE İSLAM KARŞITI İTTİFAK	75
İslam Öncesinde Arap Yarımadası	76
İslamî Dönemde Arap Yarımadası	76
Arap İslam Âleminde Batı Yanlılığı.....	77
Sivil Toplumun Dünü Ve Bugünü	80
SİVİL TOPLUMUN ÖLÜMÜ	82
“LEVHALI” SİVİL TOPLUM DÖNEMİ	82

İlerici Gericiler!

20. yüzyılda yüzlerce yılın savaş yorgunu İslâmî kesime yönelik en ağır algı, söz konusu kesimin “mürteci/gerici” olduğu yönünde oluşturuldu. Buna karşı “yerel” İslam karşıtları, “ilerici” olarak öne sürüldü.

İslâmî kesime yönelik algı öylesine ustalıkla işlendi ki İslâmî kesimin hâne halkları dahi buna inandı ve hatta bu algıya kendi hânelerinden misaller getirerek katkı verdiler. Müftü, kadı, dersiam çocukları, İslam karşıtlarının safına katıldı, onlarla hareket ettiler.

1924’ten sonra bile değil, esasında en geç daha 1908’de İslâmî kesimin yobazlığı, mürteçiliği manşetlere taşındı, insanlar bu yaftayla yargılanmaya başlandı. 1924’ten sonra ise minimum dindarlıklar dahi gericiye kapsamına alındı, tabiri caizse “Allah!” diyen “mürteci” diye mahkemelere sürüldü, meczupluk damgası yedi, ülkenin ilerlemesine karşı çıkan vatan haini güçlerin bir mensubu sayıldı, devletin bütün getirilerinden mahrum bırakıldı, akıl almaz cezalara çarpıtıldı.

Buna karşı seküler/laik/çağdaş kişiler, “ilerici” olarak etiketlendi, ülkenin başta teknik olmak üzere ilerlemesi için çalışan, mücadele eden, vatansız yapının onurlu bir mensubu kabul edildi, devletin bütün kapıları kendilerine açıldı, devletin bütün getirileri ayakları altına serildi..

Bu, dünya tarihinin hiç kuşkusuz en katı, en sınırsız ayrılıkçı muamelelerinden biridir. İş başındakiler, toplumun müşterek kurumu devleti, müştereklik hukukunu ayaklar altına alarak ideolojik yapılaşma içinde yönettiler. Kendi zihniyetlerinden olanları kayırırken kendileri gibi düşünüp yaşamayanları her tür haktan mahrum bırakmakla kalmadılar, aynı zamanda eziyete tabi tuttular. Bu, ötekileştirici yaklaşımla dünün eyyamcıları, meyhane köşeleri dostları bir anda güç ve kâr ortağı noktasına çıktı. Vatanın korunması ve devletin kurulmasında kanlarını dökenler, gücün ayakları altında çiğnenip ziyana uğratıldı.

Adaletin kapısı kapandı, zulmün kapıları sonuna kadar açıldı, mazlumlar sadece fiziki zulüm görmediler, aynı zamanda mürteci/gerici/vatan haini yaftalarıyla itibarsızlaştırılıp manen de ezildi.

Ülkenin kurtuluşunda işlev gören cami, medrese gibi kurumlar kapatıldı, ülkenin parası, orkestra, bale salonları gibi toplumu aylaklaştıracak yapılarda çarçur edildi. Sarhoşluk, devlet erkani ile oturup kalkmak için adeta bir koşul hâline geldi; haneleri bir dizi yetimin çılgılığıyla inleyen çaresizlerden alınan baş vergileriyle şarap fabrikaları açıldı.

Bugüne kadar, söz konusu modernleşme süreci, pek çok yönüyle anlatılmış ama maatteessüf o dönemde ilerici geçinenlerin ilericiliğinin niteliği yeteri kadar sorgulanmamıştır.

Bu yazımızda söz konusu yapının ilericiliğinin niteliği, gerçekliği sorgulanacaktır.

AKIMLAR VE ÖNERİLER

20. yüzyılın başında Osmanlı'da görünürde İslamcılık, Osmanlılık, Batıcılık ve Türkçülük olmak üzere dört akım vardır. Hakikatte İslamcılık ve Batıcılık olmak üzere iki akım vardır. Zira Osmanlılık, İslamcılıkla kaynaşmış iken Türkçülük de esasen Batıcılığın kesinkes bir şubesi idi, onun versiyonlarından biri olmaktan öte, resepsiyon kapılarından biriydi, kabul salonlarındandı.

İslamcılara, özellikle 1924 sürecinden sonra doğrudan “mürteci/gerici” dendi. İslamcılar, ülkenin kalkınmasına karşı duran vatan hainleri olarak yaftalandı. Onların talepleri, “irtica/gericilik/yobazlık” diye suçsal (kriminal) bir duruş olarak etiketlendi.

İslamcılar, Kurtuluş Savaşı ve öncesinde vatanın savunmasında ve yeni devletin kurulmasında rolleri ne olursa olsun, mürteci sınıfında görüldü. Buna karşı Batıcılar, aynı süreçte rolleri ne olursa olsun ilerici, ülkenin kalkınmasından yana, vatansever kabul edildi.

Örneğin, 20. yüzyılın ilk çeyreği boyunca neredeyse aralıksız devam eden savaşların zaferle sonuçlanması için ter döken Mehmet Akif, İstiklal Marşı'nı yazmasına rağmen kendisini ta Mısır'da buldu. Ona karşı 1915'te ölen ve öldüğü güne kadar fildişi kulesinden küfürler savuran Tefik Fikret'in adeta ölüsü kutsandı ve Tefik Fikret, yeni şuurun bir tür önderi gibi kabul edilip okutuldu.

Bu resmi gördükten sonra şu soruyu sormak gerekti: İslamcılar ne öneriyorlardı ki gerici oldular, Batıcılar ne isteyip nasıl yaşıyorlardı ki ilerici diye kabul gördüler?

Özellikle son dönemde 20. yüzyılın başındaki fikri, siyasi ve edebi akımlarla yapılan çok kıymetli çalışmaların ışığında tabloya baktığımızda şunu görüyoruz:

20. yüzyılın başında oldukça derin ve kapsamlı bir fikrî yapıya sahip olan İslamcılar, memleketin sosyal dokusunu tahrip etmeden, halkın değerlerinden de kalkınma yönünde istifade ederek ülkenin bir tür kalkınma seferberliğine tabi tutulmasını istemişlerdir. Onlar, kalkınmış bir Osmanlı; sonrasında da kalkınmış bir Türkiye öneriyorlardı. Bu öneri, bir ütopya da değildi. Zira Sultan Abdülhamid böyle bir kalkınma hamlesi başlatmış ve otuz üç yılda, ilerici denen Batıcı taifenin dış güçlerle işbirliği içinde bütün entrikalarına rağmen Osmanlının dört bir yanını imar etmişti.

İslamcılar, bu imar faaliyetlerinin adil bir düzen içinde devam ettirilebileceğine inanıyorlardı. Onların içeriden Sultan Abdülhamid Devri'nin yanında bir de dışarıdan Japonya örneği vardı. Japonya, sosyal dokusunu bozmadan ve değerleriyle oynanmaya izin vermeden dünyanın bakışlarını üzerine çeken bir kalkınma hamlesi gerçekleştiriyordu. Japonya'nın imkânları Osmanlı/Türkiye'nin imkânlarından daha çok değildi. Onun gerçekleştirdiği bir kalkınma türü burada neden gerçekleşmesin?

Özetle İslamcılar, kalkınmacı ve o günkü ifadelerle fencydiler.

Batıcılar ise kalkınma hamleleriyle yeteri kadar ilgili değildiler. Ülkenin sosyal dokusunu bozacak, değerlerini alt üst edecek bir sosyal dönüşüm talep ediyorlardı. Fabrikayla, atölyeyle, yolla, teknikle, fenle pek de ilgilenmiyorlardı. Ona karşı erkeklerin bıyıklarını Batılılar gibi kesmeleri ve şapka giymeleri, kadınların başlarını açmaları ve Batılı kadınlar gibi enstrüman kullanıp dans etmeleri onların mutluluk sebepleri arasındaydı. Buna karşı çıkanları, bastırmak bir yana "gereğinde" asmak, vatana hizmetin bir gereği idi. Zira onlara göre halk bu değişimi yaşamadan ülke kalkınamazdı. Bıyıklar kesilmeden, fabrikalar açılmaz, başörtüleri çıkarılmadan teknoloji inşa edilemezdi! Örnekleri var mıydı? Hayır! Fikren derinliksiz bir gruptu ve gücünü Batı'dan alıyordu.

Batı'da eğlence iki işlev için kullanılmıştır: Aylak üst sınıfın zevk talebine karşılık vermek ve tatminsiz orta ve alt sınıfı yatıştırıp uyuşturmak.

Eğlencenin nefsi coşturma ve bedeni sakinleştirip uyuşturma gibi iki zıt etkisinin olduğu ve bu iki etkisinin çatışmasının tabii olarak zekayı olumsuz etkilediği malumdur. Oysa "yerel/ulusal" Batıcılar, bale gibi uç eğlencelerin zekayı parlatacağına inanmışlar ya da inandırılmışlardır. Batı tarzı bir bale salonuna, bir konservatuvara harcanan para ile kim bilir kaç teknik okul açılabilirdi? Oysa 1950'ye kadar, şapka atölyeleri ve şarap fabrikaları gibi yine sosyal yaşamla ilişkili olanlar hariç neredeyse teknikten yana hiçbir yatırım yapılmamıştır.

ANADOLU'DAN GERİCİLİK DONELERİ TOPLAMAK

Cumhuriyet'in ilk yıllarında edebiyat dahi matbuatın tamamı dindar olanın gerici olduğu algısını oluşturmak için seferber edildi.

Dönemin gazete ve dergileri, tiyatro sahneleri bir yana edebî eserleri de İstanbul ve Anadolu'dan dindarlıkla gericiliği ilişkilendirecek doneler toplamak için kullanıldı. Söz konusu eserlerin sahipleri Said Halim Paşa, Babanzade Ahmed Naim gibi asilzade şahsiyetlerin Mehmet Akif gibi büyük bir şairin ülkenin kalkınmasına karşı olmayacağını bilmiyorlar mıydı? Onların yazı, ilmî eser ve şiirlerini okumamışlar mıydı?

Sorun, burada sözde ilerici sınıfın bilinçli bir gericilik içinde hareket etmesidir. İlericilik adına gericiliği tercih edip benimsemekle kalmayarak onun için zulmetmesi, iftira atması, karalaması ve nihayetinde ülkenin önünü açacak bütün şahsiyetleri bertaraf edecek bir eylem dizisi içinde olmasıdır. Başka bir ifadeyle burada sadece yanılma, görmeme söz konusu değildir, yakma ve gözleri kör etmek gibi bir kriminal durum da söz konusudur.

BATI'NIN TARAFI

Peki söz konusu iki akım karşısında Batı'nın tarafı neydi? Batı, hiç kuşkusuz Batıcılardan yanaydı. Onları aydınlığın cephesi olarak görüyor, eğitiyor ve kolluyordu. Neden? Yoksa Batı vicdana gelmiş de kalkınma yoluna girip zenginleşecek bir Türkiye mi istiyordu?

Öte yandan madem, İslamcılar gericiydiler ve ülkenin başına geçerlerse ülkeyi geri bırakacaklardı. Öyleyse ülkenin düşmanı Batı'nın ülkenin geri kalıp istilaya uğraması için onları destekleyip kollaması gerekmiyor muydu? Batı'nın en azından ülke yöneticilerini vicdana çağırıp idamlar konusunda daha tutumlu olmaya çağırması icap etmiyor muydu?

Batı'nın tavrı ile 1950'ye kadar yaşananlar, birlikte değerlendirildiğinde Batıcıların ilerçilik adına İstanbul ve Anadolu'daki uygulamalarının ülkenin kalkınması önünde bir bariyere dönüştüğü bugün açıkça anlaşılmaktadır. Ülkenin enerjisi, kalkınmaya harcanacağına, halkla devlet arasında anlamsız bir cedelleşmeye yol açacak sosyal proje ve uygulamalar harcanmıştır.

Hakikatte, ilerçilik başlığı altında gerçekleştirilen sosyal, siyasi ve askeri faaliyetler, savaş yorgunu Batı'nın, Türkiye'nin önüne koyduğu bir tampondu. Batı, Türkiye'nin içeride enerjisini tüketip sosyal meselelerle oylanarak kalkınma hamlelerinde geç bırakmak ve hatta telafi edemeyeceği bir zaman kaybına mahkûm etmek istiyordu.

Devrin Batıcıları ya bunu anlamayacakları kadar dünya siyasetine uzaktılar ya da kendilerinin o makamlarda tutulmaları için ülkenin İslâmî yapısına karşı mücadeleyi bir tür ihale olarak almışlardı. Görüldüğü kadarıyla onlardan bir bölümü, dünya siyasetini anlayamayacak durumdaydı, diğer bölümü ise makam uğruna ülkesi ve halkı aleyhine Batı'nın kuruluşlarıyla işbirliği içindeydi.

SAĞ HÜKÜMETLER VE KALKINMA

Sağ hükümetler, Adnan Menderes'ten itibaren ne ölçüde zayıf olurlarsa olsunlar, kalkınmayı hedeflemişler ve ülke için bir kalkınma profili oluşturmuşlardır. Mehmed Zahid Kotku Hazretleri, İstanbul Teknik Üniversitesinin öğrencilerine hitap etmeyi başararak vaaz kürsüsünde "Neden bir topluluğne dahi üretemiyoruz?" sorusunu sorarak daha uç bir kalkınma fikriyat ve emeli oluşturmuş; Milli Selamet Partisi bakanları o fikriyat ve emelle hamleler gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Bu hedef ve hamleler karşısında sağ hükümetler düzenli bir şekilde ilerici Batıcı darbe ve muhtıralarla yüz yüze kaldılar. Bu engellemeler karşısında, sağ hükümetlerin kalkınma projeleri tamamen dumura uğrasaydı Türkiye, BAAS'ın Suriye'si, Habib Burgiba'nın Tunus'u düzeyinde kalırdı. Zira, buradaki Batıcılıkla BAAS'ın ve Burgiba'nın Batıcılığının niteliği farksızdı.

BUGÜN KALKINMA ve AKIMLAR

Dünün dün de kaldığı teziyle 20. yüzyılda yaşananların unutulması önerilebilir. Ama bugün ilerici Batıcılar hâlâ, 20. yüzyılın başını bir tür "kurtuluş çağı" olarak görüyorlar, söylem ve

eylemlerini oraya dayandırıyorlar. O söylem ve eylemlerle toplum desteğini kazanmaya çalışıyorlar. Algı üretme konusunda oldukça mahirler; dün gerici/Eski Yunancı Batıcılığı ilericilik, İslâmî terakki ve ilerleme çabalarını ise gericilik diye algıatabildikleri gibi bugün de ülkenin kalkınmasından yana olan kesimleri doğa düşmanı, çevreyi koruma konusunda şuursuz kitleler olarak tanıtabiliyorlar. Toplumun bir kesimi de bu algıya kapılabiliyor.

Dün, İslâmî kalkınma önerilerinin karşısına sosyal Batılılaşma ile çıkanlar, bugün kalkınma hamlelerinin karşısına Yeşilci/Liberal Solcu Batıcılıkla çıkabiliyorlar. O halde meselenin doğru anlaşılması ve dün yaşananların yarın yeniden yaşanmaması için bu tutumlar arasındaki ilişkinin topluma izah edilmesi elzemdir.

Türkiye ve Batı nereden nereye?

Yakın bir döneme kadar, Türkiye ve Batı arasındaki ilişkilerde topluma hep dostluk fotoğrafları sunulurdu. Türkiye'ye gelen Batılı liderler, şaşalı törenlerle karşılanır; Türkiye'den Batı'ya yapılan ziyaretler günlerce servis edilirdi.

Son on yılda bu tablodan epey ayrışan bir Türkiye-Batı ilişkisi ile karşı karşıyayız. Yeni tablonun rengi, hâlâ fırçalar almaya devam ediyor. Ama geçmişin sütliman tablosunun yerini gergin bir tabloya bıraktığı da açık.

Batı'dan Türkiye'ye yapılan üst düzey ziyaretler epey azaldı ve Alman şansölyesi bile basın önünde azar işitebiliyor. Türkiye'den karşı ziyaretler de seyrekleşirken neredeyse bütün ziyaretlerde gerginlikler yaşanıyor.

Geçmişin Türkiye'si Batı'yı stratejik müttefik olarak görüyordu. O günlerin Batı'sı ise Türkiye'yi Mustafa Kemal'in çizdiği yol üzerinde kendi tabisi olarak tanımlama eğilimindeydi. Türkiye, artık Batı için stratejik ortak vurgusu yapmıyor. Aksine her fırsatta Batı'nın kendisine ve diğer ülkelere yönelik politikalarını eleştiriyor. Batı da Türkiye ile ilgili kaygılarını Mustafa Kemal'in yolundan sapma, Batı ekseninden gittikçe çıkma yönünde söylemi etrafında dile getiriyor. Ortada bir güvensizlik söz konusu ve bunun nereye varacağı meçhul.

Analizimizde bu bağlamda Türkiye-Batı ilişkilerini değerlendireceğiz.

GALİBİYETTEN MAĞLUBİYETE BATI İLE İLİŞKİLER

Devletler arasındaki ilişkiler tarihten bağımsız değildir, bağımsız da olamaz. Hele söz konusu aklını tamamen tarihten devşirme eğilimindeki Batı olduğunda tarihe bakılmadan bugün anlaşılamaz.

Türkiye-Batı ilişkileri tarihsel bağlamda, galibiyet ve mağlubiyet dönemleri diye sınıflandırılarak incelenebilir.

Galibiyet dönemleri Türkiye-Batı ilişkileri, ta Büyük Selçuklu günlerine, Tuğrul Bey'e kadar gider. O günlerde Büyük Selçuklu Devleti ile Batı arasında Bizans vardı ve Bizans, doğuda yaşananları bir şekilde Batı'ya taşıyordu.

Tuğrul Bey, İstanbul'da inşa edilen fetih öncesi tek mescitte hutbenin Bizans müttefiki Fâtımîler yerine Abbâsî Halifesi adına okunmasını talep etmiş ve Bizans da bunu kabullenmek zorunda kalmıştır.

1071 Malazgirt Zaferi'yle bu ilişkiler yeni bir boyuta ulaştı: Bizans, Büyük Selçuklu karşısında yenildi: Selçuklular, bu yenilgiden sonra İstanbul'un yanı başındaki İznik'i başkent edindiler. Bunu varlığı için tehdit gören Ortodoks Bizans, Katolik Batı'dan yardım diledi ve bunun üzerine Haçlı Seferleri başladı. Bizans'ın çağrısının karşılık bulmasının en önemli yönü ise doğudan gelen tehdiye karşı Batı'nın bütün unsurları ile ittifak kurarak harekete geçebilmesidir. Buna karşılık doğuda aynı ittifakın inşa edilememesidir. Bu, tarih boyunca İslam dünyası ile Hıristiyan Batı arasında güç dengeleri noktasında bir zafiyete yol açmıştır.

Batılılar, ilk kez Haçlı Seferleri sırasında Anadolu için Türkiye dediler; yüzyıllar boyu bu ismi kullandılar ve Osmanlı'yı dağıtıp Anadolu'da yeni bir devletin varlığına ikna olduklarında Lozan Antlaşması ile Türkiye ismini seçtiler.

Osmanlı günleri, Osmanlı'nın Bizans'la çatışmaları bir yana Süleyman Paşa'nın 1352'de Trakya'ya geçip Gelibolu çevresini kendisine üs edinmesiyle başladı. Osmanlı, o süreçten sonra Batı aleyhine sürekli genişledi, 1453'te İstanbul'u fethederek Bizans engelini ortadan kaldırdı. Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'un fethiyle sadece İstanbul'u almadı, yüzyıllardır Katolik Batı ile sorun yaşayan Ortodoks Hıristiyanlığı da himaye altına alıp Batı'ya karşı müttefik bir kuvvete dönüştürdü.

Fatih, Ortodoksluğu bu şekilde kontrol ettikten sonra Katolikliğin başkenti Roma çevresine yöneldi. Ordusu oralarda da fetihler gerçekleştiriyordu ama Katolikliğin başşehrini almaya ömrü vefa etmedi.

Fatih sonrasında Batı, Osmanlı'ya karşı avantajlar sağlamış görünse de torunu Yavuz Sultan Selim'in Arabistan ve Kuzey Afrika fetihleriyle birlikte doğunun yeni gücü Safevi Devleti'ni durdurması Osmanlı'yı yeniden Batı için kapıda bekleyen fetihçi düşman konumuna çıkardı. Osmanlı'nın akıncıları Kanuni Sultan Süleyman günlerinde artık Macar Ovası'ndaydılar ve Katolik Batı'yı fetih için gün sayıyorlardı.

Bu galibiyet dönemi Viyana kuşatmaları ile tersine döndü, Osmanlı Viyana'yı aşamayınca Katolik Avrupa'nın fethi planları akamete uğradı. Batı da süreç içinde kendini yenileyerek modern sürece geçti.

Modern Avrupa'nın Osmanlı karşısında önemli iki avantajı vardı: Ortodoksluğun Rusya'da güç bulması ve yine Ortodoks kökenli olan Yunan milliyetçiliği.

Osmanlı, doğuda Safevileri bir türlü ikna edemezken Batı, Ortodoks Rusya'nın kuzeyden Osmanlı üzerine hamleler gerçekleştirmesini âdeta kendi kurtuluşunun garantisi gibi gördü. Bununla birlikte Yunan milliyetçiliğini teşvik ederek Osmanlı üzerine saldı.

19. yüzyıla girilirken Osmanlı'nın Doğu Avrupa'daki kanatları da güçlenen Rusya tarafından kırılmıştı. Buna rağmen Osmanlı hâlâ güçlü sayılırdı. Çünkü o yüzyıla kadar Batı, Osmanlı içlerine hiç sirayet edememişti.

Batı'nın Osmanlı içinde ulaşabileceği kitle, Ortodoks Hıristiyan ve Yahudilerdi her iki kitle de Osmanlı'ya henüz sadakat gösteriyorlardı. Batı, Ortodoks Hıristiyanları kendine bağlamak için başta Doğu Akdeniz'de olmak üzere Katolikleştirme ve Protestanlaştırma çalışmaları yaptıysa da hep başarısız oldu. Ne yazık ki Batı'nın imdadına milliyetçilik yetişti.

Başta Fransız aydınları olmak üzere yeni Batılılar, Ortodoks Yunanlıları milliyetçilik üzerinden etkilemeyi ve Yunanlıları 19. Yüzyılın ikinci çeyreğinde Mora Yarımadası'nda Osmanlı'dan ayırmayı başardılar.

Batı, o günden sonra milliyetçiliği Osmanlı'yı yıkacak güç olarak gördü. Önce Bulgar milliyetçiliği gibi gayrimüslim azınlıkların milliyetçiliğini örgütledi, sonra Müslümanlar arasında milliyetçiliği yaymaya çalıştı. Diğer Müslüman unsurlara ulaşma imkânı bulamayınca devleti idare eden Türklere ulaştı ve onları milliyetçilik ağlarına almaya başladı.

Batı'nın bu süreçte Osmanlı içine örgütlenme imkânı bulmasına sağlayan bir unsur daha vardı. Batı'da başta İngiltere olmak üzere iktidarı ele geçiren veya iktidarlara ortak olan muhtedi Yahudiler. Avrupa'da Yahudi kimlikleri ile iktidarı ele geçiremeyeceklerini anlayan Yahudiler, "Hıristiyan olduk" numarasıyla bürokrasi ve siyasette hızla yükseldiler. Tuttuğunu görünce aynı numarayı Osmanlı'ya da oyandılar. Böylece ilk kez Yahudiler, muhtedi Yahudi olarak Osmanlı'nın kalbine yerleşmeye başladılar.

Bu, Osmanlı için yıkılış sürecinin tescillenmesidir. O güne kadar kendisini sahte/münafık mühtedilerin sızmalarına karşı özenle korumuş olan Osmanlı, bir anda sahte mühtedilerine istilasına uğradı. O mühtediler, İngiltere, Rusya ve diğer ülkelerdeki dindaşları ile ittifak içinde Osmanlı'yı çökertecek sürece taşındılar. En büyük olanakları ise hiç kuşkusuz etnik kimliği karışık pek çok kimseyi Türk milliyetçisi olarak yetiştirebilmeleriydi. Osmanlı, bir ümmet devletiydi, milliyetçilik tereddütsüz onun yıkımı demektir. Mühtediler, bunun farkındaydılar ve yıkıcı unsur olarak milliyetçi sızmalar yetiştirdiler. Bu, zamanla tepki doğuracak; başta Arnavutlar ve kimi Arap unsurlar olmak üzere pek çok etnik yapının milliyetçi söylemlerle ayrılık isteğine dönüşecektir.

19. yüzyılın üçüncü çeyreğine gelindiğinde Osmanlı'nı sadrazamları bile Batı'dan bağımsız seçilemiyordu. Batı, Osmanlı'yı ilk fırsatta öldüreceği, o fırsatı yakalamazsa ölmesini sabırsızlıkla bekleyeceği "hasta adam" gözüyle bakıyordu. Ama yüzyılın son çeyreğinde karşılıklarına hiç ummadıkları Sultan Abdülhamid engeli çıktı. Ne var ki Sultan, fazlasıyla dirayetli olsa da sahte mühtedi sızmalarını ve milliyetçilik zehirlerini kontrol altına alamadı.

TAM BAĞIMLILIK DÖNEMİ

20. yüzyılın başında Sultan Abdülhamid'in devrilmesiyle ipler İttihat ve Terakki'nin maharetiyle tamamen Batı'nın eline geçti. İttihat ve Terakki, devleti şuursuzca Birinci Dünya Savaşı'na sokunca Osmanlı tarihe karıştı.

Bu tarihe karışma sürecinde, Osmanlı'da etkili üç fikir grubu vardı: İslamcılar, Türkçüler ve Batıcılar. I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın ardından kurulan yeni devlette İslamcılar, bütün unsurları ile tasfiye edilirken Türkçülerin Turancı kısımları kısmen tasfiye edildi, zayıf bir grup olan Anadolu Türkçüleri ise iktidara ortak edildi. Ama aslında Batıcılarla Anadolu Türkçüleri arasındaki yakınlaşma henüz Osmanlı dağılmadan başlamıştı.

O günlerin en gölgeli kısmı da orayla alakalı: Nasıl oluyordu da tabii olarak bağımsızlıktan yana olması gereken Türkçülerle yine doğal olarak dış güçlerle irtibatlı Batıcılar aynı çatı altında buluşuyor, aynı hedefler için çalışıyorlardı?

Anlaşıldığı kadarıyla iki grup henüz Osmanlı günlerinde aynı simalar tarafından, sahte mühtedi Yahudiler ve onların Masonları tarafından ilişkili-farklı iki görünüm olarak örgütlenmişlerdi. Bu örgütlenmeyle aralarında muazzam bir bağ kurulmuş ve ikiz kardeşler gibi İslâmî kesim üzerine salınmışlardı.

İki gruba göre katbekat çoğunluğa sahip olan fakat talihsizce iki grubun onda biri kadar dahi örgütlü olmayan İslâmî çevreler, Sünnetullah'ın birlikte hareket edenlerden yana olmasıyla kaybettiler. Bir daha toparlanmaları onlarca yıllarını aldı.

Cumhuriyet günleri, Lozan üzerinden adı dahil, istisnasız bütün yönleri ile milliyetçi bir görünüm içinde ama sonuna kadar Batı'ya bağımlı esaslar üzerinde inşa edildi. Türkçülüğü esas edindiğini öne süren devlet, Batı'dan bile daha Batıcıydı. Batı'nın kutsallarını kendi öz kutsalı olarak gördü, ona muhalefet edenleri gözünü kırpmadan tasfiye etti.

Bu mutlak bağımlılık sürecini Adnan Menderes'in hayatına mal olan atakları ama nihayetinde 1960'lı ve 70'li yıllara damgasını vuran Kıbrıs Sorunu sorgulattı. 28 Şubat ise o süreçte geri dönülmez bir kırılmaya yol açtı. Devletin içindeki milliyetçi ve hatta ulusalcı bir grup, Batı'nın yaşlanmasına rağmen, Batı'ya giden yolu tek yol bilen bir Türkiye ile ilişkilerde kapıkulluğu dışında herhangi bir ilişkiyi kabul etmediğini bizzat yaşayarak gördü. Batı'dan, henüz palazlanan Rusya'ya ve dünyadaki yeni emperyalist iktidar unsuru Çin'e sığınma yönünde bir stratejiye meyletti. Ama uç laik ve ırkçı yapısıyla bu kez de İslâmî kesimlerin keskin muhalefetiyle karşılaştı. Son 10-12 yılda ise o yapı, isteyerek veya istemeyerek dindar kesimlerin Batı'dan bağımsızlaşma eğilimlerine yöneldi.

Batı; ABD'nin öncülüğünde, buna karşı önceden yaptığı bir hazırlıkla, kendisine bağlı Batıcı unsurları bütün yapılarıyla yeniden örgütlenme yoluna gitti. Ancak keskin Batıcılar yıpranmış ve dağılmışlardı, bunun için yanlarına kendisiyle çalışan, dindar kimlikli bir yapıyı koymayı başardı. O yapı ise 15 Temmuz'da fena bir yenilgi yaşadı.

15 Temmuz yenilgisinden sonra Batı, tekrar kendi müttefiklerini örgütlerken henüz Bill Clinton günlerinden bu yana devşirdiği, Batı karşıtı görünen yeni Batıcıları sürece kattı. Aynı bir analizin konusu olan bu yeni Batıcılar, geçmişte İslâmî bir kimlikle görünmüş bazı sözde aydınlardı. İstanbul Sözleşmesi'ne tereddütsüz arka çıkmakla kimliklerini ifşa eden bu aydınlarla, ABD kontrolünden çıkmamış milliyetçiler, Batı'nın Türkiye içindeki son cephesinin iktidar kıvamına gelmesi için en mühim umududurlar.

Göründüğü kadarıyla ABD önderliğindeki Batı, laiklik duyarlılığında buluşturduğu Türk ve Kürt solunun yanında kontrolden çıkmamış milliyetçilerle bu devşirme diyebileceğimiz yeni Batıcıları yanında tutabilirse önümüzdeki cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanıp süreci yeniden lehine çevirebileceğini düşünüyor. Elindeki bütün araçları bu yönde kullanmaktan çekinmiyor.

Lâkin hiçbir şey öyle kolay yol almıyor. Zira genç İslam dünyasında manipülasyonlar bazı politik sonuçlar almaya yarasa da artık bağımlı yapıların halk desteği alması zor görünüyor. İslam dünyasında bağımsızlıkçı akımlar, geleceğin en büyük akımları olarak beliriyor. Bu akımların baş kusuru ise henüz halkı daha çok kendilerine yönlendirecek sosyal politikalar geliştirememeleri ve kendilerini kimi noktalarda milliyetçi tezlerin Batılı boyunduruğundan kurtaramamalarıdır.

Türkiye'nin "NATO" sorunu

2. Dünya Savaşı, 1939'da başlarken Türkiye'de yoğun bir Batı karşıtlığı vardı. Jakoben yöntemlerle Batılılaştırmak istenen halk kadar, halkı Batılılaştırmaya çalışan kimi idareciler de I. Dünya Savaşı müttefikleri Almanya'nın "asıl Batı"ya iyi bir ders vermesinden yanaydı. Hitler tipi bıyık yaygınlaşmış, bir Nazi selamı eksik kalmıştı.

Ama Almanların bir kez daha savaşı kaybedeceği anlaşılınca İsmet İnönü; apar topar harekete geçti. Türkiye, 23 Şubat 1945'te aniden Mihver Devletleri'nin başı Almanya'ya simgesel bir savaş ilanında bulundu; ertesini gün 24 Şubat 1945'te Birleşmiş Milletler (BM) Beyannamesini imzaladı; kendisini telaş içinde Batı'nın yanına attı.

Zira savaşın kazananları arasında Sovyetler Birliği de vardı. Kafkasya üzerinden karadan; Karadeniz üzerinden denizden Türkiye'ye komşu olan Sovyetlerin, Stalin liderliğinde nasıl bir Türkiye siyaseti izleyeceği meçhuldü. Rusya, Türkiye'nin yanı başındaydı; Moskova başkentli olarak güneyde ve batı'da Osmanlı topraklarını, güneybatıda ise Orta Asya coğrafyasını işgal ederek devleşmişti, Türkiye toprakları ile ilgili kötü emellere sahip olduğu malumdu.

Savaşın diğer kazananı ve Batı'nın yeni patronu ABD ise I. Dünya Savaşı'nın ardından duyurduğu Wilson ilkeleri ile ulus devletlere saygı duyuyor görünüyordu; uzaktaydı, Türkiye toprakları ile ilgili kötü emel sahibi olduğu bilinmiyordu, II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan yeni dünya düzeni içinde Batı Avrupa'yı da himayesi altına almıştı ve Sovyetlere karşı Türkiye'ye ihtiyacı vardı.

Türkiye, bu denklem içinde ABD'ye yaklaştı; ABD'nin İslam dünyası ile ilgili, Britanya'dan miras aldığı İsrail'in kuruluşuna açık destek verdi; Batı siyasetine kayıtsız şartsız teslim olacağına dair bir tablo ortaya koydu.

İşin aslında ABD ile Sovyetler Birliği, İslam dünyası konusunda anlaşmalıydı. Türkiye, diğer İslam ülkelerine de oynanan oyunla, Sovyet tehdidi altında ABD'ye mahkum edilmiş; bağımsız bir siyasetten alıkonmuştu. Bundan sonra Sovyetler Birliği, Türkiye'ye sürekli sopayı gösterecek; Türkiye, o sopayı gördükçe ABD'ye daha fazla sığınmak durumunda kalacaktı.

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, bilinen adıyla NATO, 4 Nisan 1949'da Washington'da ABD, İngiltere, Fransa, Kanada, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İtalya, Danimarka, Norveç, Portekiz ve İzlanda'nın katılımıyla Sovyet tehdidi öne sürülerek kurulmuştu.

Kendisini Sovyet tehdidi altında gören CHP liderliğindeki Türkiye, NATO'yu bağımsızlığını korumak için sığınılacak bir kapı olarak görmüş ve örgüte kabul edilmek için ABD'ye daha fazla yanaşma yolunu aramıştı.

Adnan Menderes liderliğindeki Demokrat Parti, 14 Mayıs 1950 seçimleri ile iktidar olunca CHP'nin bu dış siyasetini değiştirmeyeceğinin güvencesini vermiş, henüz birinci hükümetinin programında, "Bugün herhangi bir partinin değil, bütün milletlerin müşterek kanaatinin bir ifadesi olan dış siyasetimiz hakkında fazla bir şey söylemeye ve Birleşmiş Milletler idealine olan samimi bağlılığımızı tekrara lüzum görmüyoruz. Geleneksel İngiliz ve Fransız ittifakına ve Birleşik Amerika ile en sıkı dostluk ve işbirliğine dayanan, dostluklarına daima sadık kalan, uzak-yakın ve büyük-küçük bütün milletlerin istikbal ve toprak bütünlüklerine her zaman hürmetkâr olan dış siyasetimizin barışçı mahiyeti bütün dünyaca malumdur. Truman Doktrini ve Marshall yardımıyla bu barışçı siyasetimizi desteklediğinden dolayı kendisine milletçe samimi şükran hisleri beslediğimiz büyük dostumuz Birleşik Amerika ile büyük müttefikimiz İngiltere ve Fransa ile siyasi, iktisadi, kültürel münasebetlerimizi, samimi ve anlayış havası içinde her gün daha kuvvetlendirmek en büyük emelimizdir." ifadelerine yer vererek dış politika üretmeyeceğine, bu konuda devletle özdeşleşen CHP'nin çizgisini sürdüreceğine adeta söz vermişti. Daha doğrusu Menderes, bu sözleri karşılığında bu politikayı yürütmek üzere iktidar kabul edilmişti.

NATO'ya üyelik için ilk başvuru, 11 Mayıs 1950'de CHP tarafından yapılmış fakat bu başvuru kabul edilmemişti.

Bu başvurunun hemen ardından iş başı yapan DP Hükümeti, 18 Temmuz 1950'de "Türkiye'nin güvenliği" adına ABD ittifakı içinde Kore'ye asker göndermek durumunda kaldı. Menderes açısından çelişki büyüktü. Ama NATO'ya üyelik için böyle bir adım kaçınılmaz kılınmıştı. Türkiye'nin bu kararının ardından Eylül 1951'de Kanada'da yapılan NATO toplantısında Türkiye'nin "Yunanistan'la birlikte" NATO'ya kabul edilmesi kararlaştırıldı.

Türkiye, dış siyaseti açısından bir zafer olarak telakki etmişse de NATO üyeliği onu bir dizi handikapla karşı karşıya getirdi. NATO'ya üyelik bir kurtuluş olarak görülürken bir soruna dönüştü. Türkiye ekonomisi henüz oturmamış, sanayisi henüz kurulmamış, halkın desteğe ihtiyacı vardı. Ama Türkiye, bütün bunları göz ardı ederek 911 kilometrelik Suriye sınırına mayın döşemek zorunda kaldı. Mayınlar, büyük paralar ödenerek ABD'den alınıyor ve

Türkiye'nin en verimli tarım topraklarından bir ülke büyüklüğündeki kesit mayınlarla kirletiliyordu.

Menderes, Suriye sınırındaki illerden büyük bir destek almış ama sınırdaki iller, ABD maharetiyle mayın tarlasıyla cezalandırılmıştı.

Mayın tarlası, sadece hayat kaynağı buğday tarlalarının ölüm tarlasına dönüşmesi anlamına gelmiyordu. Aynı zamanda, akrabaları birbirinden ayırması ve Türkiye ile Suriye arasındaki kayıt dışı ticaretin sınır illerine sağladığı büyük imkanın yok edilmesi demektir. Daha üst bir bakışla düşünülürse;

I. Dünya Savaşı, Arap yarımadasını siyasi olarak Türkiye'den uzaklaştırmış, II. Dünya Savaşı, hiç katılmadığı halde Türkiye ile bu yarımada arasına mayın tarlası döşemişti. Mayın tarlası, Türkiye'nin kendi gerçeğiyle siyaset yapmayacağını ve İslam dünyasına Batı'nın açtığı kapılar dışında asla müdahil olmayacağını simgesiydi. Açık bir ifadeyle Türkiye'nin özgürlüğünü koruma adına sığındığı NATO, Türkiye'yi çepeçevre kuşatarak esir almıştı. Bu, Osmanlı'nın kendisini korumak üzere Batı'ya sığınmasının yol açtığı kuşatmadan daha ağır bir kuşatmaydı.

Türkiye, NATO üyeliğinden hemen sonra kendisini ABD'nin ekonomik, askeri ve sosyal düzenlemeleri ile yüz yüze buldu; NATO askeri bir yapılanma olmasına rağmen hayatın bütün alanlarında varlığını hissettirerek ona üyelik, hayatın her alanında Türkiye üzerinde ağır bir vesayete dönüştü.

NATO, 1960 ve 1980'de olmak üzere Türkiye'de iki darbe düzenledi, 1971'de hükümeti bir muhtıra ile devirdi, 28 Şubat 1997'de hükümeti kendi güdümündeki ulusalcı yapıya ezdirdi. Buna karşılık Türkiye'ye bir şey vermedi, Türkiye'yi ilgilendiren hiçbir sorunda Türkiye'nin yanında durmadı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki AK Parti hükümeti, muhtemelen 2009'dan bu yana NATO'nun Türkiye'yi dışarıda kuşatma, içeride ise istikrarsızlaştırma çalışmalarını sürdürdüğü kanaatindedir. Bundan vazgeçme karşılığında ise doyumumsuz bir canavar gibidir; ona muhalefet, ona teslim olmaktan daha kârlı görünmektedir. Suriye savaşının sürüklendiği yer, bu kanaati pekiştirmiş olmalıdır. Türkiye, ilk kez NATO ile yolunu ayırma sürecine girmiş görünmektedir. Bu, Türkiye'nin tarihi Batı kuşatmasından kurtulma çabasıyla eş anlamlıdır. Batı, bunu hiçbir şekilde kabullenmeyecektir. Türkiye, kendisini sistemin dışına atıyor. Müfit Yüksel'in ifadesiyle kendisini sistemin dışına atan sistemin hedefi haline gelir.

15 Temmuz 2016 darbe girişimiyle Türkiye'nin NATO sorunundan kurtulma süreci durdurulmak istenmiş ancak ABD liderliğindeki Batı emellerine ulaşamamıştır.

Ne var ki Cumhurbaşkanı, bu girişimle birlikte, 28 Şubat'ta ABD'nin her isteğine razı olup İsrail güdümüne girdikleri hâlde ABD'yi tahakkümü altına alma konusunda doyumamayan ve ABD'yle ilişkiler konusunda derin bir pişmanlık duyan ulusalcılarla, onların özellikle askeri bürokrasideki ağırlığından dolayı ittifaka gitme ile yüz yüze kalmıştır.

NATO'cu ekibin liderliğinin, sözde dini bir cemaat olan FETÖ liderliğine bırakılmış olması, 28 Şubat'ı gerçekleştiren ulusalcı ekibin ise onun karşısında yer alması NATO sorunundan kurtulma konusunda bir dizi çelişkiye, zorluğa yol açmaktadır.

Hükümet, NATO kuşatmasını en azından zayıflatmak için bile kendisini içerde FETÖ bürokrasisine karşı destekleyen, dışarıda da Rusya ve İran'la buluşturan eski ulusalcı bürokrasiyle işbirliği yapma zorunluluğunda görürken onun bu yöndeki adımları 28 Şubat mağdurlarının mağduriyetinin sürmesine ve dahası devletin yeniden o tür kokular vermesine, o rengin izlerine bürünmesine yol açmaktadır. Bu durum, topluma ağır bir rahatsızlık olarak yansımakta, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a duyulan güvene rağmen "işlerin varacağı yer konusunda" kuşklar oluşturmaktadır.

Hükümetin, mevcut durumda NATO kuşatmasını zayıflatması, 28 Şubat mağdurlarını somut adımlar atarak ikna etmesinden geçmektedir. Çünkü nihayetinde 2019'a girildiğinde kendisini ayakta tutacak olan bu kesimdir. Bu kesimin desteği söz konusu olmadan NATO meselesini çözmek mümkün değildir.

Temiz siyaset ihtiyacı

Müslümanlar, Hz. Peygamber'in ahirete irtihalinin üzerinden henüz çeyrek asır geçmeden siyasî oyunlarla yüz yüze kaldılar.

Hz. Peygamberin pâk halifesi Hz. Osman Efendimizin hilafetinin ilk altı yılından sonra, Medine'de siyaset politika hâline getirilmeye çalışıldı.

Yönetmeye iştiaklı kişilerin yol açtıkları sorunları ne Hz. Osman ne Hz. Ali Efendilerimiz engelleyebildi.

Hz. Ali Efendimizin devrindeki Hakem Vakası'ndaki "yüzük" hadisesi ise Ümmetin zihninde başlı başına bir iz bıraktı.

Bu hafızaya rağmen Ümmet zor günlerinde buluşmayı, temiz siyasete yönelmeyi, nitelikli üstü şahsiyetleri siyasete yöneltmeyi, onların liderliği altında sorunlarını çözmeyi başardı. Ne yazık ki sorunlarını çözdükten sonra ise rehavete kapıldı.

Neredeye iki yüzyıldır bunun bir neticesi olarak tarihsel bir zorluk yaşıyoruz.

İçinde bulunduğumuz hâli aşma konusunda iyi yol aldık.

Bitti denen Ümmet, kısmen de olsa ihya oldu, ayağa kalktı ve kendisini yönetme kabiliyetine ulaştı.

Ne var ki bunun ayağa kalkma, kendisine düşen rolü yerine getirme becerisine dönüşmemesi için yeni tuzaklarla karşı karşıyayız.

Bu çok tuzaklı sürecin en büyük zorluğu, Müslümanların tarihte ilk kez neredeyse bütün idarecileriyle iradelerini kaybetmeleridir. İrade sahibi idarecilerden yoksun olmalarıdır.

Önceki süreçlerde bir kısım Müslüman lider iradesini kaybetmişken diğer kısım idareciler iradelerine sahip çıkıyorlardı. Nihayetinde o iradelerine sahip çıkanlar, öne geçiyor ve Ümmetin sorunlarını çözüyorlardı.

Bu bağlamda Haçlıların Kudüs'e rahatça geçmesi için onların atlarına yem veren Şam Sahili (Doğu Akdeniz) emirleri hatırlanabilir. Müslümanların hâkimiyetleri söz konusu iken onlar iç düşmanları nefislerine esir olmuşlardı. Şam Sahili Haçlı istilası altına girdiğinde ise onlar dış düşmana, Haçlılara esir oldular. Tarihe, nefis düşkünlüğünün kendilerini Haçlı esareti rezaletine götürdüğü, düşük kişiler olarak geçtiler. Hatta, hep kahramanlara odaklı tarihimiz onların kötülüklerini bile anmayı gereksiz gördü.

Onlara karşı, Nûreddin'ler, Selâhaddinler, Baybarslar tarihe geçti.

Bir de 16. yüzyılın hemen başında Kuzey Afrika emirleri... İspanya Krallığı Müslümanları Endülüs'te keserek, yakarak, denizde boğarak tüketmişti. Ama Kuzey Afrika'nın kendi arasında anlaşamayan, iç düşman nefislerine yenilmiş beyleri İspanya Krallığının himayesine girmek için âdeta yarışıyorlardı.

Barbaros Hayreddin Paşa oralara yöneldiğinde başta Tunus beyi olmak üzere pek çok bey, Barbaros'un himayesine girip Batı'nın korsan ve devletlerine karşı cihad etmektense İspanya Kralının vasalı olmayı kabul ettiler.

Nefislerine düşkün bu emirler, Müslüman olsalar da katliamcı Hıristiyanlara bağlanmayı tercih etmişlerdi. Ülkelerini güçlenen İspanyollardan koruyamıyor, Hayreddin Paşa'nın onları koruma çabasını ise birkaç şehirle sınırlı hâkimiyetleri için tehdit görüyorlardı.

Onlar arzulara düşkünlük ve korku yüzünden iradelerini kaybetmişlerdi. Ama Hayreddin Paşa, denizlerde arzusunca yaşayan bir korsan olmaktansa büyüyen Batı tehdidine karşı iradesine sarılmış, mücahid olmayı seçmişti.

İslam'ın 20.yüzyılda yaşadığı en büyük felaket çürümenin genelleşmesi ve bunun temiz siyaset umutlarını azaltmasıdır.

Oysa umut, hareketin gıdasıdır. Ancak umut varsa hareket vardır. Temiz siyaset umudu hep ama hep diri kalmalıdır.

Son seçim sürecindeki ayak oyunlarına bakalım: Dehşet verici ve bir o kadar da tiksindirici... Kirlenme, nihayetinde bir tür Güneş Motel vakasının tekrarına bile vardı.

Klasik söylemde Soldaki bir partinin 15 milletvekili, en Sağda (milliyetçi) görünen bir partiye bir gecelik kararla geçtiler.

Sol idiler, bir anda Sağ oluverdiler. Ortada ilke namına hiçbir şey kalmadı. Oysa ayrıldıkları parti de geçtikleri parti de temiz siyasetten söz ediyordu.

Kendilerince mazeret sahibiydiler. Ki aslında Güneş Motel Vakası'ndaki milletvekillerinin de mazeretleri vardı.

Neydi Güneş Motel Vakası?

5 Haziran 1977'de yapılan genel seçimden CHP tarihinde çok az görülmüş bir şekilde birinci olarak çıkmıştı. Ama bu birinciliği de işine tam yaramamıştı. Meclis'te kazandığı 213 sandalye tek başına iktidar olmasına yetmiyordu. Devrin sağ partileri ona karşı birleştiler. Adalet Partisi (AP) lideri Süleyman Demirel, AP ile Milli Selamet Partisi (MSP) lideri Necmettin Erbakan ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) lideri Alparslan Türkeş bir araya geldiler, II. Milliyetçi Cephe hükümetini kurdular. Ama 11 Aralık 1977'de yapılan yerel seçimleri de CHP kazanınca CHP, hükümeti devirmenin yolunu aradı. Sağ partilerde bulamadığı koalisyon ortağını milletvekilleri satın alarak buldu.

CHP, AP'den istifa edenlerle temas kurmaya başladı. Ecevit ile 12 eski AP'li; Tuncay Mataracı, Şerafettin Elçi, Mete Tan, Hilmi İşgüzar, Orhan Alp, Fethi Acar, Mehmet Oğuz Atalay, Cemalettin İnkaya, Ali Rıza Septioğlu, Enver Akova, Ahmet Karaaslan ve Güneş Öngüt arasındaki görüşmelerin ilki 22 Aralık tarihinde Darıca'ya bağlı Bayramoğlu'nda bir otelde yapıldı. Ancak gizli tutulmasına rağmen basına sızması üzerine görüşmelerin başka bir ortamda gerçekleştirilmesine karar verildi. Görüşmelerin devamı dönemin CHP'li İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil'in organizasyonunda belediyeye ait Florya'daki Güneş Moteller'de yapıldı.

Ecevit 11 bağımsız milletvekiline, kuracağı hükümete destek karşılığında bakanlık teklif etti. Konya Milletvekili Oğuz Atalay dışındaki bütün milletvekilleri teklifi kabul ettiler.

Bunun üzerine CHP, 31 Aralık 1977'de gensoru verip hükümeti düşürdü. Düşen hükümetin yerine Bülent Ecevit hükümeti kurdu. O bağımsız milletvekillerinden 10'una bakanlık verdi. Sadece bakan olmak için bu sürece giren milletvekillerinin bir kısmının bakanlığı elbette kendilerinden yana kârlı geçecekti!

Türkiye'nin 2018'de tekrar 1977 koşullarına dönmüş olması içler acısıdır. Bazı partilerin seçimlere katılmaması için hile ve dalavereye başvuruldu. Bu hile ve dalavere, Güneş Motel vakasının tekrarlanması gibi başka bir hile ve dalavere doğurdu. Bu hile ve dalaverelerle seçim kazanmışların yönetimini düşünün, herhalde pek dürüst kalacaklardır!

Siyasetin bu şekilde bütün olarak kirlendiği bir ortamda temiz siyaset umudu elbette ki azalıyor.

İşte böyle bir ortamda en çok ihtiyaç duyulan iradedir. İradeyi besleyecek olan ise umuttur. Buna benzer ne karanlık günler aşıldı. Ama ondan büyük hakikat şudur ki ilah olan sadece Allah'tır. Kullar asla O'nun iradesini aşamazlar.

Ve O Rahman'dır. Umudunu kaybetmeden planlı, sabırlı ve kararlıca çalışana verir.

Bu kirli ortamda en büyük felaket umudun yitirilmesidir. En büyük ihtiyaç ise iradedir. Temiz bir siyasetin inşası için umudunu yitirmeden çalışmayı sağlayacak bir irade.

20. yüzyılın pek çok İslam düşünürü davayı boşuna, “İrade Davası” olarak görmemiştir. Bu yüzyılda İslam davası, gerçek bir “İrade Davası”dır.

Sol vicdan ve sol bela

Dünyada sınırların zayıflaması ile sadece toplumlar değil, topluluklar da birbirine karıştı ve birbiriyle karıştırılmaya başlandı.

Geçmişin dünyasında aynı ideolojiden beslenmiş ama birbirine uzak topluluklar vardı ve bunlar arasındaki sınırlar az çok bilinirdi.

Bugünün dünyasında ise topluluklar birbirine karıştı ve kimi zaman kasıtlı karıştırılıyor. Bu koşullar içinde insanlık karneleri zayıf Sol topluluklar, dünyanın başka yerlerinde insanlık karneleri nispeten iyi Sol toplulukların cebinden yemeye, onlar üzerinden yerelde puan toplamaya çalışıyorlar. Bu durum, ortaya yanlış bir imaj çıkarıyor ve toplulukları izleyen toplumlara kötüce yanıltıyor. Analizimizde Sol toplulukları tahlil ederek İslam dünyası ve Türkiye Solu ile dünya Solu arasındaki farkı ortaya koymaya çalışacağız.

SOL VİCDAN

Sol, Fransız İhtilali ile birlikte laikliğin siyasi bir nizama dönüşmesi ile varlık buldu. Fransız İhtilali’nden önce Hıristiyanlık kurumları iflas etmişti. İhtilal, o müflis kurumların kapısına kilit vurunca Fransız toplumunda büyük bir sosyal boşluk oluştu.

Halk adına yapılan İhtilal, vahşi kapitalizme teslim olmuş, bir avuç ayrıcalıklı zenginden oluşan Burjuva, yönetime vicdansızca el koymuş; yoksulu, kimsesizi kendi dar koşulları ile baş başa bırakmıştı.

Geçmişte, yoksulun karnını din kurumları doyuruyordu. İşçi ile patron, feodal bey ile köylü arasındaki sorunlarda da vicdan din kurumları idi.

Din kurumları ihtilalle birlikte kapanınca sosyal alanda onun yerini tutacak kurumsal yapılar ihtiyaç doğdu. Ne var ki yoğun seküler ortam ve İhtilal’in getirdiği yasaklar, bu ihtiyacın artık dine dayanan yapılarca giderilmesini mümkün olmaktan çıkarmıştı. İşte bu koşullar, Fransız Parlamentosu’ndaki oturumların ötesinde aydınlar ve halk arasında “Sol” diye ifade edilen bir vicdan doğurdu.

Sol vicdan, aslında geçmişin din kaynaklı merhamet ve şefkatinin seküler/laik bir mirasıydı. Bu vicdanın İhtilal öncesi vicdandan tek farkı önderlerinin din adamları olmamasıydı. Bunun dışında, geçmişin topluma yardım eden bir din adamı ile yeni seküler Sol aydın, aslında aynı şeyleri söylüyor ve aynı hizmeti yapıyorlardı.

Fransız İhtilali, Fransız milliyetçiliği kisvesiyle aslında Yahudi karakterliydi, belli bir azınlığın/zengin Burjuvazinin çıkarına odaklanmıştı. Ne var ki Yahudiler, kısa bir Fransız

arasından sonra Almanya üzerinden Sol itirazı da sahiplendiler. Ardından Yahudilerin güven içinde yaşayıp devlete ortak oldukları İngiltere'ye göç eden Marks üzerinden Sol'a resmen el koydular. Sol, Marks'ın elinde kısa sürede Yahudi karaktere bürünerek bir azınlığın çoğunluğa tahakküm ideolojisine dönüştü. Onun Fransa'ya hâkim vahşi kapitalizmden tek farkı, Burjuva azınlığına karşı işçi azınlığını öne çıkarmasıydı. Zira Marks, basit bir işlemle Sol'u Yahudi azınlığın çoğunluğa nefret eğilimine büründürmüştü.

Sol, 1917'de Rusya'da yine Yahudi olan Lenin ve Stalin'in maharetiyle Marksizm/Komünizm olarak bu Yahudi karakter üzerinden devletleşti. Fransa'da seküler bir vicdan olarak vücut bulan Sol, Rusya'da kendisi gibi düşünmeyen ve kendi iktidarına hizmet etmeyen herkesin kafasını biçen bir terminatöre dönüştü.

Fransa'da Sol, işçinin karnını doyuracağı, köylünün ve diğer ezilmişlerin korunacağı ortamı oluşturan bir vicdan hareketi iken Sovyetler Birliği'nde Sol, işçi ve köylüyü dahi, üstelik onların hak ve hukuku adına kesen bir zalim olarak varlık buldu.

Başta Doğu Avrupa olmak üzere dünyanın mühim bir kısmına da Sol, bu Yahudi/Marksist/Sovyetli karakter üzerinden yayıldı. Öyle ki bir zamanlar dünyanın en kan emici diktatörleri Solcu diktatörler oldu.

BATI AVRUPA'DA SOL VİCDAN

Sovyetlerdeki bu değişime rağmen, Batı Avrupa'da Marksist kaynakları okusa dahi kadim niteliğini koruyan bir Sol hep ayakta kaldı. Bu Sol, özellikle Sovyetlerin yıkılmasından sonra başta azınlık hakları olmak üzere kendisini insan haklarına ve Batılı olmayanların Batılılar gibi yaşam hakkına sahip olduğu gerçeğine adadı.

Bunun için Kanada, Hollanda, Almanya gibi nice Avrupa ülkesinde Müslümanların neredeyse tamamına yakını Sol partilere oy verirler. Zira Sol partiler, Sol vicdan üzerinden kapitalist ve Sağcı Faşist partilere karşı Müslümanların hak ve hukukunun yanındadırlar. Müslümanlar, haklı olarak kendilerine düşmanlık besleyen Hıristiyan demokrat görünümlü Sağcı Faşist partilerin değil, bu tür insanî yönü daha güçlü olan partilerin iktidar olmasını isterler.

GÜNEY AMERİKA'DA SOL VİCDAN

Güney Amerika'da Sol, Batı Avrupa'dan da farklı olarak Anglo Sakson ve İspanyol sömürgeciliğine karşı bir bağımsızlık hareketi olarak vücut buldu. Anglo Sakson kültürün Yahudi karakteri, Güney Amerika Solunu aynı zamanda israil karşıtı bir çizgi üzerinde tuttu.

Güney Amerika Solu, bu çerçevede bugüne kadar Anglo Sakson sömürgeciliği ve kapitalizmine karşı çıktığı gibi Filistin topraklarının israil'e peşkeş çekilmesine de karşı çıktı. Bu durum, Güney Amerika Solunu İslam dünyası için tabii bir müttefik konumuna çıkardı.

İSLAM DÜNYASI SOLU YA DA SOL BELA

İslam dünyasında Sol, sosyal yardımlaşma ihtiyacına karşılık veya sömürgeciliğe karşı bir direniş gücü olarak doğmadı.

İslam dünyasında Sol; öncelikle Sovyetler Birliği'nin İslam dünyasını tahakkümü altına alma programı çerçevesinde örgütlendi. Dolayısıyla İslam dünyasında Sol henüz doğarken Marksist, Leninist, Stalinist bir çizgi üzerinde Yahudi karakterli olarak şekillendi ve Batı modernitesinin Sol kanadı olarak varlık buldu. Bunun için, emperyalizmi değil, yerel değerleri hedefine koydu; yerel değerlerin en büyük kaynağı ve varlık garantisi olan dine karşı savaştı; toplumu Batı'nın esaretinden koruyacak dini yenmeyi toplumun önüne özgürlüğe kavuşmak olarak koydu. Hitleri aratmayan propaganda diliyle bu tutarsızlığını ustalıkla örtmeyi de başardı.

Bu Stalin simgeli despot Sol, işçinin ücretinden çok inancıyla ilgilendi; üstelik imkân bulduğunda bunu despotik yöntemlerle gerçekleştirdi. 12 Eylül öncesini yaşayanlar bilirler: Solun güçlü olduğu fabrikalarda namaz kılan işçiler saldırıya uğrayabilirlerdi. O Sol gruplar, fabrikatöre dış geçiremiyorlar ama yoksul işçinin namazına müdahale edebiliyorlardı. 12 Eylül'den sonra ise aynı Solcular, bir üniversiteye rektör olduklarında başörtüsü yasağını koyan baskıcı militer yapıyla mücadele edeceklerine, yasağı militanca uyguluyorlar, dünyayı tesettürlü kadınlara dar ediyorlardı.

İslam dünyasındaki Solun ikinci kesimi ise Ulusalçı Soldur ki bu Sola faşist Sol demek, çok daha uygundur.

Ulusalçı Sol ise, Fransa'da Batılı sömürgeci güçler tarafından İslam dünyasındaki istilalarını İslamî kesimlere ve Sovyetlere karşı korumak üzere üretildi.

Bu Solun üç temel özelliği vardır: Irkçı görünmek, teşkilat olarak Sovyetlerle bağı olmamasına rağmen Solun Rusya müktesebatına özel bir ilgi duymak ve devlet içinde teşkilatlanarak ihtilalla iş başına gelmek.

Ulusalçı Sol, bu üç esas üzerinden Sovyetler Soluna karşı cephe aldı ama devlet imkânlarını kullanarak özellikle İslamî kesimlere karşı işkence ve katliamlara başvurdu. İnsan hakları, adil yargılama gibi hususlar Ulusalçı Sol için bir söylem bile değildi.

Ulusalçı Sol, bu yapıyla Sovyetler Solundan daha zorba, daha despot ve daha sömürgeciydi.

Sovyetler Birliği 1991'de yıkıldıktan sonra ise her iki Sol, artık sadece sekülerizmin, Batılı modernitenin militan savunucusu olarak bütünleşti; fuhuşhane, meyhane, eğlence yerleri üzerinden seküler yaşam tarzının bekçisi oldu. Geçmişte derneklerde buluşan Solcular, her şehrin meyhanelerini mekân edinerek oralarda ideolojik olarak İslam karşıtlığı yaptı, Batı tahakkümünün oturdukları mekânların açık kalması için önemine dair nutuklar attı.

İslam dünyası Solu, Batı Avrupa'daki vicdanın temsilcisi Solun insan hakları gibi söylemlerini hep kullandı; daima Güney Amerika Solunun özgürlük, bağımsızlık gibi sloganları ile sahada yer aldı. O imajla halkın karşısına çıktı. Gerçekte ise Sovyetler ve Fransa'da üretilmiş Ulusalçı Sola özgü, diktacı, sınıfçı, kendi merkezli yapısını hep korudu.

İslam dünyası Solu, insan haklarından, özgürlükten, bağımsızlıktan söz etti. Ama dindar kesimin hiçbir hakkına sahip çıkmadı. Aksine dindarların aleyhindeki her tür yasağı bu Sol, Yahudice bir kin, militanca bir sahiplenme ve despotça bir yaklaşımla uyguladı. Bir yerde Solcu bir idarecinin bulunması, orada dindarların her tür hak ve hukuktan yoksun kalması ile özdeşleşti.

Dilerseniz bugüne bakalım: Acaba yıllar yılı CHP'nin elinde olan Şişli, Kadıköy, Bakırköy belediyelerinde bugüne kadar kaç dindar insan idari görevlere gelebilmiştir. Hükümetin baskısına rağmen buralarda hâlâ tesettürlü bir kadın çalışabiliyor mu? Veya Solcu rektörlerin yönettiği özel üniversitelerde; katlarda, hatta bütün binada mescit bulmak mümkün mü?

Bununla birlikte İslam dünyasında Sol, Batı'nın İslam dünyasını sömürme gerçeğine rağmen hep Batı'nın yanında durdu. Batı, dün Avrupa idi, bugün Amerika'dır.

Bülent Ecevit'in "Müttefiklerimiz ikna olmuşsa biz ikna olmuşuzdur." diye meşhur bir sözü vardır. Bu söz, İslam dünyası Solunun Amerika'ya bağımlılığının bir özeti gibidir.

Bugün İslam dünyasındaki Solun herhangi bir konu hakkında nasıl bir tutum içinde olacağını anlamak için Amerika'nın tutumunu bilmek çoğu zaman yeterlidir. Hatta Sol, açıkça israil yanlılığı bile yapmaktadır.

İşin aslı bu iken, İslam dünyasında Sol hâlâ kitlelerin karşısında Batı Avrupa ve Güney Amerika Solunun söylemleri ile destek aramaktadır.

Solun imajı ile aslı arasındaki bu fark, halkı aldatmakta ve halkın bir kesimi Solu gerçekten insan hakları yanlısı ve bağımsızlıkçı zannetmektedir.

Solun zayıfladığı bir dünyada bile bu durum, İslam dünyasının geleceği açısından kendisine has bir risk taşımaktadır.

İslam dünyasında Sol, bir vicdan değil, beladır. Bu belanın bütün ideolojik alt yapısıyla ve tutarsızlığıyla izaha ihtiyaç vardır.

28 Şubat'tan 15 Temmuz'a...

28 Şubat 1997'de ilan edilen Milli Güvenlik Kurulu kararları ile Türkiye, kararların ilan edildiği günle adlandırılan 28 Şubat Süreci'ne girdi.

Hükümet devrilmemişti ama ölüm işkencesine alınmıştı. Başbakan Necmettin Erbakan ve bakanlar yerlerinde durdu ama onlar, kendi bedenlerine eziyet eden, kendini ısırın bir çıldırmaşa dönüştürülmeye çalışıldı. Hükümetin Refah Partisi kanadı, hangi esaslara dayanarak halktan destek almışsa, bizzat o değerlerle savaşmakla vazifeli kılındı, bir bakıma zorla intihara sürüklendi. Bu çok orijinal bir imha türüydü. Yapılan hiçbir modern darbeye benzemiyordu, bunun için bu darbeye post modern darbe dendi.

28 Şubat Süreci'nde Türkiye'nin zaman saati, cuntacı bir yapı tarafından ters döndürüldü. Türkiye, Miladî 2000'li yılların eşliğinden 1950 öncesine taşındı. Ortada "tek adam" yoktu

ama “kurullar diktatörlüğü” vardı. O kurullar diktatörlüğü tarafından İstanbul sokaklarında sarıklılar kovalandı, haklarında Şapka Kanunu’na muhalefetten dava açma garabetinde bulunuldu, üniversite önlerinde genç kızların tesettürüne el uzatıldı, çarşaf giyen bayanlar, her tür hastayı tedavi etmeye yemin etmiş doktorların bile ağır hakaretlerine maruz kaldı, tesettürünü zorla çıkarmış nice kadın ağır psikolojik problemler yaşadı.

Yüz binlerce İmam Hatip öğrencisi, milyonlarca diğer meslek liselerinden öğrencilerle birlikte katsayı sistemi denen bir sistemde kurban edildi. Süreç boyunca dört bir yanı zulüm bürüdü. Binlerce kişi gözaltına alınıp Devlet Güvenlik Mahkemeleri’ne sevk edildi, binlerce kişi, haklarında örgüt mensubu fezlekeleri hazırlanarak ağır cezalara çarptıldı, onların bir kısmına müebbet hapis cezası verildi.

Kur’an-ı Kerim Kursları kapatıldı, çocuklara ilkokul çağını geçinceye kadar dinî eğitimin verilmesi yasaklandı, diğer yaşlardakiler için Kur’an-ı Kerim dersi, eğitimin en verimsiz dönemi olarak belirlenen, dolayısıyla her tür eğitim etkinliğinin iptal edildiği en sıcak kırk-altmış günlük yaz günlerine hapsedildi, ev sohbetleri örgütsel faaliyet kabul edildi, bütün okullardaki mescitler kapatıldı, mahallelerde cami inşasına sınırlama getirildi.

Buna karşı okullarda içkili balolar düzenlendi, kız ve erkekler aynı sırada oturmaya zorlandı, televizyonlarda yayınlanan dizilerde dinden imandan söz edilmesi yasaklandı, sahte ilahiyat hocaları televizyon programlarına çıkarılarak onlar üzerinden halk İslam’dan uzaklaştırılmaya çalışıldı.

O gün yaşanan zulümler, saymakla bitmez, o günkü zulümleri sadece saymakla bir yere de varılmaz. 28 Şubat’ın doğru bir tahlile ihtiyacı vardır.

28 Şubat ne yazık ki bugüne kadar, sebepler, amaçlar ve dış aktörler açısından doğru bir tahlile tabi tutulmadı. 28 Şubat aleyhindeki tutum, o günlerde öne çıkan belli bir elit odaklı kaldı, o elitin yapısı kısmen irdelenmişse de onları, böyle bir zulme götüren sebepler, onları buna iten dış güçler ve o dış güçlerin hedefleri doğru bir tahlile tabi tutulmadığı gibi, yüzeysel tahlillerde ulaşılan doğru sonuçlar da iyi duyurulmadı.

Türkiye’de o günlerde bürokrasiye hükmeden, her tür İslâmi gelişmeden rahatsız, din kadar dindarı da düşman bilen elit bir yapının varlığı muhakkaktı. Ancak bu elit yapı, oluşumu itibarıyla dışarıya bağlı ve bağımlıydı, dışarıdan destek almadan hareket edebilecek bir nitelikte değildi. Nitekim dönemin ünlü generali ve halkın aleyhindeki bütün eylemleri düzenleyen Batı Çalışma Grubu adlı yapının başındaki isim Çetin Doğan’ın hem kızı hem oğlu ABD’nin etkin Yahudileri ile evliydi. Damadı Dani Rodrik, aynı zamanda ABD’nin etkin dünya hegemonyası propagandacılarından. Soyunu ABD ve İsrail’le sürdürmeye karar vermiş biri nasıl olmuş da Türkiye’nin 1. Ordu Komutanlığına getirilmişti. Herhalde bu komutan, Türkiye’nin geleceğini bu soyu doğrultusunda dizayn etmeyi seçecekti, bundan daha normal ne olabilirdi? O, Türkiye halkı için değil, ABD ve İsrail vatandaşı torunları için çalışacaktı.

28 Şubat, Türkiye’ye yönelik doğrudan bir ABD ve İsrail müdahalesiydi. Avrupa Birliği de o düzeyde olmasa bile o dönemdeki insan hakları ihlallerine göz yumarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin ihlaller aleyhine işlemlerini engelleyerek sürece dolaylı bir destek vermişti. Tabansız güçler, iktidar olmak istediklerinde içeride bulamadıkları desteği dışarıda ararlar.

Post modern darbeyi yapanlar, sırtlarını ABD ve israil'e dayamışlar, Avrupa Birliği tarafından hoş görülmüşlerdi.

Sistemin dış güçleri, bu elit yapının içeride dindar kesime yapacağı baskının bu kesimi çaresizlik içinde ABD, israil ve AB'ye sığınmak durumunda bırakacağını tasarlamışlardı. Ancak Türkiye'de dindar kesim meydanlarda açıkça "Kahrolsun ABD, Kahrolsun israil" sloganları atıyor ve o günlerde AB üyeliğine de açıkça muhalefet ediyordu.

Bu noktada dindar kesimi ABD, israil çizgisine çekecek bir yapıya ihtiyaç vardı, o yapı 15 Temmuz' u gerçekleştiren gruptu.

Gülenci grup, karakter olarak Türkiye'deki dindar yapıdan nefret ediyordu, dindarların uğradığı her tür mağduriyetten dindarları suçlu tutuyor hatta İslamî duyarlılığın kendisini sorumlu buluyordu. "Öğrenci ve memurlar başörtüyü tercih etmese, açıktan namaz kılmaya kalkışmalar, Amerika ve israil karşıtı bir siyaseti destekleyeceklerine Bülent Ecevit gibi her tür İslamî hassasiyet karşıtı bir siyasetçinin peşine takılsalar niye 28 Şubat olsun ki?" sorusunu, düşüncelerini dikte etmek için fütursuzca sorabiliyorlardı. Onların bu sorusunun sebep ve niyeti dahi irdelenmedi.

Dindar kesim, bu soruyu soranlarla 28 Şubat'ın görünen aktörleri arasındaki bağı ortaya koyamadı. Bu yüzden kendisine karşı oluşturulan sistemi sorgulayacağına kendisini sorguladı, o sistemle uğraşacağına kendisiyle uğraştı, kendisine karşı kurulan düzeneği bozmak yerine o düzenekten yaralı olarak çıkmayı seçti. Bir anda sakal hatta bıyık dahi kesildi, aniden ortaya Avrupai bir Müslüman tipi çıktı.

Ne var ki bu Avrupai Müslüman, İzzetbegoviç gibi değil, ABD şirketlerinde çalışan, onların her tür değerine kendisini kaptırmış ama akşam eve dönünce seccadesine oturup namaz ve duayla günün stresinden kurtulmaya çalışan, dolayısıyla diğer gün şirketi için daha da güç bulmuş olarak iş yapan, dürüst bir Hint kökenli Müslüman teknisyene benziyordu. ABD'ye kızmak bir yana, ABD'yi kendi veli nimeti olarak biliyor, ona itaati gerekli buluyordu.

Açıkçası gaza geleneğinden gelen Türkiye'deki dindarlık yerelde "Anadolu Müslümanlığı" diye uydurma bir söylem, dışarıda ise "ılımlı Müslüman" söylemiyle eviriliyor, şeklinden olduğu gibi özünden de koparılıyor, müstemlekeci bir yapıya büründürülüyordu. Bu nasıl bir İslam, bu nasıl bir Müslümanlık? Bunu sorgulamak bile suç oluverdi ve bu suçu takiple 28 Şubat'ın o ön cephesindeki katı Batıcı elit değil, 15 Temmuz'u gerçekleştiren namazlı-niyazlı teknisyen grup görevlendirilmişti, suçluyu onlar tespit edecek, onlar yargılayacak, hesap onlardan alınacaktı. 15 Temmuz, bu takibin, işlemin bir neticesiydi.

15 Temmuz darbe girişimi, 28 Şubat'ta ekildi ama Allah'ın yardımı ve çok çekmiş halkın desteğiyle o ürün hasat edilemedi.

Siyasetteki görüntü: MTTB'nin değişimi öncesine dönüş mü?

Milli Türk Talebeler Birliği (MTTB)'nin Türkiye tarihinde farklı bir önemi vardır. Bir dönemin etkili öğrenci konfederasyonlarından olan birliğin üyelerinin bugün Türkiye'yi yönettiği yersiz olmayan bir tespittir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, MTTB'nin idarecilerindendir; bir önceki Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, MTTB'nin bir dönem sözcüsüdür. Meclis Başkanı İsmail Kahraman ise MTTB'nin genel başkanlığını yapmıştır. Bu isimler, MTTB'nin sadece yöneticileri değildir, aynı zamanda başta İsmail Kahraman olmak üzere MTTB'yi dönüştüren, ona İslamî bir söylem kazandıran kadronun da önemli isimleridir. Zira 1916'da kurulan MTTB, onların içinde yer aldığı kadronun yönetimine geçinceye kadar oldukça farklı bir durumdaydı.

MTTB, İttihat ve Terakki'nin Türkiye Türkçüleri kanadına bağlı olduğu düşünülen kişiler tarafından kurulmuş; seküler ve kavmiyetçi bir kimlik üzerine inşa olmuştur.

1929'a kadar birliğin faaliyetleri iyi bilinmemektedir. Ama Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'da işgal karşıtı düzenlenen kimi öğrenci eylemlerinin kuruluş gayesini "Ülkenin içinde bulunduğu savaş hâline destek olmak ve ülkeyi işgalden kurtarmak, 'Milli Kurtuluş'a fiilen ve fikren iştirak etmek ve gelecek tasavvuru oluşturmak" olarak beyan eden birliğin üyeleri tarafından organize edildiği düşünülmektedir.

1929'dan sonra ise birliğin başına Tefrik İleri getirilmiştir. İleri, müspet bir kişi olarak bilirse de o günün Türkiye'sinde resmi söylem dışında bir söylem içinde olmak mümkün değildi. Ayrıca dindar kesim, eğitimin dışında kaldığından birliğin yönetiminin dindarlardan oluşması da beklenemezdi. Buna rağmen ileri döneminde birlik, sömürgeci karşıtı bir tutum içinde bulunmuş. Türkiye içinde İslam karşıtı tutumlara sessiz kalsa da dışarıdaki Türklere yönelik İslam'ı hedefleyen menfi tutumlara karşı sesini çıkarmayı başarmıştır.

Nisan 1933'te hükümetin itirazına rağmen, Bulgaristan'da Müslüman Türklere yönelik insanlık dışı uygulamaları protesto edince birliğin seksen üyesi bir aya yakın tutuklanmış; 1936'da Hatay sorunu konusunda birlik yeniden hükümetle karşı karşıya kalınca kapatılmıştır.

Birlik, Şubat 1946'da "Talebe Birliği" adıyla yeniden kurulmuş ve Bakanlar Kurulu kararıyla aynı ay içinde "Milli Türk Talebe Birliği" adını almıştır. Bu dönemde her ne kadar "Ne puta tapacağız ne de put olup kendimize taptıracağız", "Derneğimiz iman olarak benimsediği milliyetçilik anlayışına dayanarak vatan, millet ve aile gibi milli mukaddesat mefhumlarını inkâr eden komünizm ile daha şiddetli mücadeleyi şiar ittihaz eder" dese de hakikatte CHP'nin çizgisindedir. Adnan Menderes Dönemi'nde iktidarla arasını bozmak istemese de bu çizgisini korumuş, nihayetinde Menderes'in askeri darbeyle devrilip idam edilmesini desteklemiş, üniversite kampüslerinde "Yaşasın Cemal Paşa!" diyerek cuntanın getirdiği cumhurbaşkanını alkışlamıştır.

MTTB, ilk dönüşümü 1965'te Rasim Cinisli'nin genel başkan olmasıyla geçirmiştir. Erzurumlu olan Cinisli, namazında niyazında, sağ görüşlü bir öğrencidir. Cinisli, daha sonra Adalet Partisi ve Demokratik Parti'de milletvekilliği, 1994'te ise Doğru Yol Partisi İstanbul İl Başkanlığı yapmıştır. Son siyasi durağı ise Ak Parti'de iki dönem milletvekilliği olmuştur.

Dindar kesimin eğitime açılmasıyla okullarda Anadolu gençlerinin arttığı o dönemde MTTB içindeki sağ-sol çatışmasını başarıyla sağın lehine çeviren Cinisli, klasik dindar-sağcı bir kimlikte olsa da MTTB’de İslamî düşüncelere sahip olanların önünü açmış; MTTB’nin değişimine katkıda bulunmuştur. MTTB, 1967-1969 yılları arasında genel başkanlık yapan bugünkü Meclis Başkanı İsmail Kahraman Dönemi’nde geri dönülmez bir yola girerek seküler milliyetçilikten İslamîleşmeye doğru gelişimini sürdürmüştür.

1969’da Kayseri kongresi sırasında Mustafa Bilgi’nin “kavmiyetçi”ler tarafından şehid edilmesi, o kesimin tasfiyesini daha da hızlandırmış; Kahraman’ın ardından birliğin başına geçen Burhanettin Kayahan Dönemi’nde ise MTTB gençleri artık kendilerini “İslam Gençliği” olarak tarif etmeye başlamışlardır. Ondan sonra seçilen Ömer Öztürk Dönemi’nde İslamî söylem Sedat Yenigün’ün basın yayın müdürlüğüne getirilmesiyle doruğa çıkmıştır. 5 Temmuz 1980’de yine kavmiyetçiler tarafından şehit edilecek olan Yenigün, “Kapitalizm merhalesinden sonra Marksizm merhalesine geçen Batıcılar, bu ülkeye hiçbir fayda sağlayamazlar. Yerli düşünceyi boğmaya çalışan ideolojilerdir. MTTB olarak bu ithal malı düşüncelere karşıyız. Biz anti - komünist ve anti - kapitalist gençliğiz” diye haykıracak kadar klasik sağcılığa uzak, İslamî söyleme yakındır. Oysa bu dönemde Mehmet Şevket Eygi gibi isimler ve bazı “Nur” talebeleri, Amerika’nın faziletlerine dair yazılar yazıyor, kapitalizmin nasıl da İslam’a yakın olduğunu ispatlama yoluna gidiyor, dünyanın en liberal düşünürü olarak İmam Ebû Hanife Hazretlerini gösterme fütursuzluğunda bulunuyorlardı.

Sedat Yenigün ve arkadaşları “yeşil komünist” damgasını yemeyi dahi göze alarak bu çizgide ısrar etmişlerdir. Bu çizgi, İslamî kesimin klasik sağcılardan farklılığını hemen ortaya koymuş, ümmetçi bir çizgiye yaklaştırmış, ümmetçi çizgi MTTB’ye içeride ve dışarıda bereket getirmiştir. Kavmiyetçilikten arınma, MTTB’ye başta Kürtler olmak üzere çok sayıda farklı kavim kökeninden gelen öğrencinin katılmasını sağlamış, MTTB’yi hızla büyütmüş; öte yandan MTTB, bu kimlikle Uluslar arası İslâm Talebe Federasyonu Teşkilatı üçüncü kongresine ev sahipliği yapmış, 25 ülkeden 50 temsilci kapitalist de komünist de olmayan bir anlayış etrafında bu kongreye katılmıştır. MTTB, İslam aleminde tanınma imkanı bulmuştur. Necip Fazıl bile o kongrede kürsüye çıkarken ümmeti savunmanın bereketini görmüş, “Sizi Türk milletinin değil, içinde Türk’ün de eridiği İslâm bütünlüğünün genç ve aydın temsilcileri sıfatıyla selamlarım.” diye hitap etmiş, ümmet şuuru heyecanına katılmıştır.

Gittikçe prestij kazanan ve 1975’ten sonra Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül’ün yönetici sıfatıyla görev aldıkları MTTB, halkla iç içedir, yoksulun yanındadır. Sedat Yenigün, ““Gel ey Zulüm, Zulmün ta Kendisi!” yazısını yazacak kadar devrimci bir yaklaşım içinde halkın sorunlarını kucaklamış; kapitalist anlayışa “Sen çocuk! Halinden memnun musun? Oynayacak bir sahan, parkın, bahçen var mı? Sen ihtiyar! Artık sana otobüste yer veren genç görüyor musun? Sen ey hasta sahibi! Telaşla bindiğin taksile pazarlık fırsatı bulamadıysan kaç para isteneceğini biliyor musun? Sen ey hasta! Paran yoksa seni nasıl kapı dışarı atacaklarını tahmin edebiliyor musun? İşte bunlar, çok küçük, ama muhtevaları zulümle dolu sahneler...” sözleriyle savaş açmıştır.

Türkiye’de İslamî söyleme sahip kesimler, bu söylemle, komünizmle mücadele derneğinin kısır söyleminden kurtulmuş, anti-kapitalist, halkın sorunlarına duyarlı, İslam’ın sosyal yönünü özellikle vurgulayan, bununla birlikte ümmetçi yaklaşımla kitlelere açılmışlar, 1980

sonrasının en olumsuz koşullarında bile halkın desteğini kazanmayı başarmışlar, nihayetinde Türkiye’de en güçlü ses olmuşlardır.

Öğrenci konfederasyonlarına sağlanan seçim özgürlüğü sayesinde Türkiye’de seçimli dönüşümün mümkün olduğunu pratikte öğrenen İslamî kesimler, MTTB’ye aynı zamanda kapitalizm karşıtlığı ve ümmet yanlılığının bereketini de katmışlardır.

Ne yazık ki bugün MTTB’nin geçirdiği bu değişim öncesine dönme yönünde nahoş işaretler vardır. Milliyetçi söylemin öne çıkması ve kapitalistleşme.

Milliyetçi kesimlerin geçmişe göre çok dindarlaşması ve onların 15 Temmuz’da görüldüğü üzere anti emperyalist bir çizgi üzerinde karar kılmaları hem Türkiye hem İslam alemi için büyük bir kazançtır. İslamî bir söylemden gelenlerin milliyetçiliğe yönelmesi bu dönüşümü durduracak; bundan hem Türkiye hem bütün dünya Müslümanları zarar görecektir. Milliyetçi söylem, başta üretken görünse de sonra kötücü bir kısırlığa yol açar, tam büyüme umudu verirken küçültür ve imha olmanın sebeplerini hazırlar.

Kapitalistleşme de en az onun kadar tehlikelidir. Ne yazık ki kapitalistleşme Türkiye’de inanç ve ideal farkı gözetmeksizin bir yaşam tarzına dönüşüyor, kurumsallaşarak gerçek bir sınıf anlayışına dönüşmek üzeredir. Geçmişin sosyalisti, Kemalisti, İslamcısı şimdi aynı sitede, halktan kopuk olarak yaşıyor, aynı araçlara biniyor, Türkiye’nin sorunları konusunda benzer düşünceler öne sürebiliyor. Sosyalist ve Kemalistin artık İstiklal Caddesi’ndeki izbe barlar yerine AVM’lerdeki lüks eğlence mekanlarını tercih etmeleri anlaşılabilir. Ama artık dünün İslamî söyleme sahip kişinin de sitesi gibi mescidi, çocuğunun gittiği okul, yazın tatil yaptığı yer, yemeğini yediği mekan tamamen ayrışıyor.

Geçmişin İslamî söyleme sahip idarecileri geçmişte bir cemaatin veya platformun gönüllüsü olarak halkla iç içe idiler, yoksulların sorunlarını bizzat görüyorlardı. Şimdi uzak ama çok uzak lüks sitelerde belki yıllarca bir yoksul evi görmeden yaşıyorlar. Yardımlarını dahi bankalar üzerinden veya sivil toplum kuruluşları aracılığıyla uzaktan yapıyorlar. Yoksulluk onlar için ya geçmişteki bir hatıra ya filmlerde bir sahne ya da sadece edebiyatı yapılan bir yalandır.

Yoksulluk hikâyelerine dudak büküyorlar, gün geçtikçe sosyal yardımlaşmayı “vergi ödenen” devletin sorumlu olduğu, “sorunlu” bir alan olarak görüyorlar. Aralarından Suriyeli göçmen edebiyatı yapanlardan çok azı bir kez olsun, Suriyeli göçmenin on-on beş nüfusla oturduğu “bizim semtlerimiz”in bodrum kat ya da yıkılmayı bekleyen barınaklarını görmüştür.

MTTB’nin 1967’lerden sonra kısmen, 1970’lerden sonra ise kesinlikle karşı çıktığı anlayış ve yaşam tarzı tam da böyle bir yaşam tarzı ve böyle bir anlayıştır.

Bu yaşam tarzı önce ayrıştırır, sonra bereketsizleştirir, kısırlaştırır, nihayetinde yok eder.

Yaşananlar, şu soruyu ister istemez sorduruyor: “Biz, her yönüyle MTTB’nin değişim geçirmeden önceki döneme mi dönüyoruz?”

Türkiye’de siyasette İslamî bir söylemle kalmak isteyenlerin bugün bu hakikati esaslı sorgulaması gerek.

Zira MTTB'nin değişim geçirmeden önceki hâlinde yoksulun kapısı da kavmiyetçi ayrımcılığa tabi tutulanların yolu da sahte bir umut olarak sosyalist gruplara çıkıyordu. Bugün o gruplar, yeteri kadar faal olmayabilir. Ama Batı, bu sorunları suiistimal eden gerçek bir kapitalist olarak her evin kapısında bekliyor ve her kesime umut vermeye alışıyor”

Siyasette Fehim Adak rneği

İlk hatırladığım siyasi manzaradır Fehim Adak'ın köyümüzü ziyareti. Hafif şişmanca, sakallı bir amca, etrafında çok sayıda akranyla camimize geçerken elini öpmek için sıraya girmiştik.

Asıl manzara ise dışarıdaydı. Bir grup güzel yüzlü geç, bizi toplayıp cihad, şahadet marşları syletmişlerdi de kıtlık yıllarının Doğu Anadolu muhaciri, iri yarı yaşlı bir teyze cezbeye kapılmış, “Allah Allah!” diyerek gelere doğru geliyor, salavat getiren diğer yaşlı kadınlar, işi biraz da espriye vurarak “ekilin, üzerinize dağ geliyor, dağ!” diye sesleniyorlardı.

Soyadını söylemeyi becermez, Fehim Edek derdik Fehim Adak'a. Yaşlılarımız ise kolay bulmuşlar, “Hacı Fehmi” diyorlardı ki aslında onun ne kadar kendilerinden biri olduğunu da ifade etmiş oluyorlardı. Dahası onu methetmiş oluyorlardı. Zira bizde Hacılık mukaddesti. Hacı olmak, günahından tövbe etmiş olmakla eşdeğerdi. Hacca giden harama, helale dikkat eder, varsa imkânı elindekinden başkasını da yararlandırırdı. (Ki bizde hâlâ iyi siyasetçiler Hacda bulunmuşlarsa Hacı olarak anılırlar.)

Bizim için uzaktaki iyi bir adamdı Fehim Adak. 80'lerden sonra Mardin İmam Hatip Lisesi yıllarımda öğrendim ki o yalnız bizim hatıralarımızın iyi adamı değildi. Mardin'de herkes için bir değerdi. Her parti, başarının tepesinde onu görür, onun yaptıklarını yapmayı vaat ederdi. Ama aklımda en çok kalanı DSP adayının Mardin Cumhuriyet Meydanı'nda “Bu memleket yeni Fehim Adak'lar yetiştirecektir!” diye haykırmasıydı. Fehim Adak, henüz sağdı ve siyasete döneceği konuşuluyordu. Buna rağmen rakip siyasetçilerin onu övmeleri şaşılacak bir hâldi.

Öte yandan MSP bir dönem Bülent Ecevit'in CHP'si ile koalisyon kurmuşsa da eski MSP'li ailelerin çocukları olarak Bülent Ecevit bizim için kötü siyasetin simgesiydi. Siyasetteki çirkinlikleri ondan söz ederek anlatırdık. Bunun için onun partisinin övgüsü zihnimizi daha da kurcalıyordu.

İmam Hatip ğrencileri olarak okuduklarımızın etkisiyle seçimli siyasete mesafeliydik. Sonrasının tekfir yapılarından etkilenen gelere hiç benzemezdik elbette. Yine de daha çok pratikten, biraz da akideden söz ederek seçimli siyasetin Müslümanları hedeflerine götürmeyeceğine inanırdık. Ama oy verilecekse bunun mutlaka Refah Partisi'ne verilmesi gerektiğini belirtirdik.

Mardin'de Fehim Adak varken seçimli siyasete karşı durmak kolay değildi. Fehim Adak öylesine bir toplumsal sevgi kazanmıştı ki aslında o sevgi bizim de şuurumuza yerleşmiş, seçimli siyaseti eleştirirken dilimizi tedbirli kullanmamızı sağlıyordu.

Bildiğim kadarıyla aslen Cizreliydi Fehim Adak. Ama Mardin'de büyüdüğünden biz onu Bajarı (Mardin şehirli) zannederdik, Arap bilirdik. Doğrusu kimliğimizin farkında olsak da bizim için Kürt veya Arap olmanın karşılığı yoktu. Sadece kırsaldan gelenler olarak Bajarilere biraz mesafeliydik. Aramızda bir yaşam tarzı uçurumu vardı. Fehim Adak da Mardin Bajarilerinden

değil, kırsaldan destek alıyordu. Ultra modern Bajarîler, CHP'li ve Adalet Partili idiler. Sonra ANAP'lı, SHP'li ve DYP'li... Refah'a çoğu (kıymetli birkaç ağabey dışında) istihza ile bakardı.

1931'de Mardin'de doğmuştu Fehim Adak. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirerek mühendis olmuştu. Üniversite yıllarında Mehmet Zahid Kotku'nun sohbetlerinde bulunmuş, tasavvufa yönelmişti.

Üniversiteden sonra, Mardin İl Bayındırlık Müdürlüğü, DSİ Diyarbakır Bölge Müdürlüğü, DSİ Ankara Murakabe Müşavere Kurulu Üyeliği gibi önemli görevlerde bulunmuş, ardından Erbakan Hocanın yanında siyasete atılmış, 1973'te MSP'den Mardin milletvekili seçilmişti.

Bölgede o dönemde milletvekili seçilmek kolay değildi. Zira siyaset parsellenmiş, konumlar paylaşılmıştı. Bir kısım ağa siyasetten hiç kopmamıştı, diğer kısmı ve şeyhler ise 1950'den sonra siyasete atılmışlardı. Ağaların bir kısmı CHP'li, diğer kısmı Adalet Partiliydi. Şeyhlerin ise çoğu Adalet Partili...

Ağalar, Türk filmlerinde anlatılanın aksine hepsi zalim adamlar değildi, hepsi son dönemlerin "Bay yüzde 10 Rüşvetçisi" olacak kadar düşük adamlar da değildi. Siyasete babalarının şanını ve toplumsal konumlarını sürdürmek için giriyorlardı. Onlar için siyaset toplumsa etkinliklerini sürdürmeleri için yeni bir araçtan ibaretti. Akrabaları onların etrafındaydı, hakim oldukları köylerde zor kullanma imkânları sınırsızdı. Bununla beraber zekât müessesesi Bölgede çok aktifti. Ağaların çoğu kimi zaman kamyonlarca tahıla karşılık gelen zekâtlarını dürüstçe verir, mollaların, ilim talebelerinin yanında fakir fukaranın da sevgisini kazanırlardı. Sürekli işleyen odalarında neredeyse her öğün sofra kurulum, yolcuları, sahipsizleri yedirirlerdi. Ankara'da hastalara yardım eder, neredeyse herkese kapı olurlardı. Toplum sosyolojisini iyi bilen o cömert ve hesaplı, üstelik zorbalığına sınırsız adamlarla sandıkta yarışmak zor işti. Henüz ANAP'lı günler gelmeden siyaset, onlar için semizlenmeyi değil, şanı için eli açık olmayı ifade ediyordu. Ankara'da iken, onlardan bazılarının 60'lı, 70'li yıllarda Ankara'da bile lokantaya girdiklerinde adamlarına "Biz burada iken kimse hesap ödemesin! Bütün hesaplar beyden!" diye söylettirdiklerini duydum, anlatanlar hâlâ şaşkındılar, şaşırmadığım için bir kat daha şaşırıyorlardı.

Şeyhler de bir tür ağaydılar hatta yer yer onlardan avantajlı ağalardı.

70'li yıllarda bir de siyasete boşboğaz ve yıkıcı Solcular katılmışlardı. Sol, bölgeye girmek için Kürtçülüğü merkep edinmiş bir şeytan gibiydi. Devlete küfrediyor ama aslında darbeyi geleneğe vuruyordu. Kürtçeye sahip çıkma savıyla bölgenin bütün değerlerine karşı Fransız İhtilalî'nin terminatörü, Rus İhtilalî'nin celladı kesiliyordu. Henüz dindar kesimle çatışmayı göze almıyorlardı. Ama korkular anarşistlerdi.

Fehim Adak, böyle bir siyaset hengamesi içinde ne ağalar ve şeyhler gibi toplum sosyolojisine hakimdi ne de onlar kadar cömert olma imkanına sahipti. Topluma dair çok sözü yoktu. Derin İslamî tahlillere de sahip değildi. Ne ağaydı ne şeyh ne de diliyle pazara çıkıp eski trenlerdeki satıcılar misali malını bir şekilde satmaya çalışan, olmayınca sokakta üçkâğıt oyunuyla zorbalık yapan çeteler misali bir solcuymdu.

Samimiydi, sözünün adamıydı, topluma nasihat etmek, ahlak dersi vermek yerine icraat vaat ediyordu. Köylerin yola, çeşmelere, sağlık ocaklarına, okullara ihtiyacı vardı. Fehim Adak,

imkân bulursa bu ihtiyaçları karşılayacağını söylüyor, toplum da ona inanıyordu. Zira Hacı asla yalan söylemezdi, dindar adam sözünden dönmezdi ve Mardin’de bunun sandık karşılığı vardı.

Fehim Adak, o sandık karşılığını sessiz sedasız toplardı. Üstelik işe adam yerleştirme konusunda hiç maharetli değildi. Öyle ki kısa bir süre Bayındırlık Bakanlığı yapan Şerafettin Elçi belki Fehim Adak’ın bütün siyasi yaşamı boyunca iş aldıklarının on katı kadar adamı işe yerleştirmişti.

Fehim Adak’ın tartışmalı sorunlardan uzak kalması, kendisini yıpratıcak söylemlerde bulunmaması, geçmişe ve güne dair tartışmaları başkasına bırakması onun faziletleri arasında kabul edilirdi. Buna bir de icraat eklenince ağaların, bir kısım şeyhin ve Solcuların arasında Mardin’de MSP en güçlü partilerden biri olarak belirmişti.

ANAP döneminde siyaset fena yozlaştı, eskinin cömert ağalarının yerini onların “Bay yüzde 10 evlatları aldı!”, zira zengin olma hırsları kadar babalarının aksine israfları da sınırsızdı. Ankara’da akşamı misafirleriyle evinde geçiren babalarına karşı onlar, yoldan çıkardıkları gençlerle gecelerini eğlence yerlerinde geçiyorlardı. Buna para yetiştirmek için ihale alıyor, yetmiyor, bir de halktan işe yerleştirme, mahkemedен kurtarma gibi vaatlerle para topluyor, köyler için ödenek çıkarıyor, köyün haberi olmadan ceplerine, daha doğrusu mezbelelik kasalara indiriyorlardı, yozlaşan şeyh kökenlilerin de onlardan çok farkı yoktu.

Bu istenmeyen görünüme rağmen bu adamlar işi bitirici-işe yerleştirici olarak karşılık buluyor, oy topluyorlardı. Sol da artık PKK üzerinden silahlanıp örgütlü zor kullanma imkânı bulmuştu.

Bunan rağmen 12 Eylül’ün yasakları kalkıp Fahim Adak siyaset sahnesine indiğinde Mardin siyasetinde kendisine bir yer bulabildi.

Yaşlıydı, siyaset bozulmuştu ama o ayakta idi, nitekim Refah Yol iktidarında devlet imkanlarının buluşturulmasını ifade eden Havuz Sistemi’nin mimarı olarak anılmış, Bölgenin yanında ülke siyasetinde de takdir toplamıştı.

Şubat 2016’da vefat edinceye kadar hep hayırla anıldı, siyasette bilenler için bir daha unutulmamak üzere iyi bir örneklik bıraktı.

Allah rahmet eylesin...

Tarikat ve siyaset

Kuruluşunda Şeyh Edebalı’nın, büyük devlete dönüşmesinde Akşemddin’in katkısı anılan Osmanlı Devleti’nin bakiyesi olarak Türkiye’de tarikat-siyaset ilişkisi hep konuşulmuştur. Cumhuriyet, kurulduktan sonra, Batılılaşmaya farklı şekillerde direnen Halidî-Nakşî tarikatları en büyük iç tehdit olarak görülmüş; tarikatlar, sürekli siyasetin dışında tutulmaya çalışılmıştır. Buna karşı tarikatlar da zaman zaman geri çekilseler de 1950 öncesi uygulamalarına karşı

muhafiz duruşlarını kimi siyasi partileri destekleyerek sürdürmüşler. Konunun özeti böyle görünse de farklı boyutları vardır.

Öncelikle tarikatlarla tarikat kalıntılarını ayırıştırmak gerekir. Tarikatlar, dergâhı açık olan tasavvuf kurumlarıdır. Tarikat kalıntıları ise Cumhuriyet'le birlikte dergâhları kapanmış tarikat şeyhlerinin halk tarafından saygı görmeye devam eden veya siyasi-ekonomik güçleri ile etraflarında kişileri tutmayı sürdürebilen mirasçılardır.

1946 sonrası Türkiye'sinde oluşan siyasi denklemde tarikat kalıntıları ve bazı tarikatlar klasik sağ partilerin içinde siyaset yapmayı seçtiler, o partilerin siyasi duruşlarına karışmadan kendileri için siyasi çıkar elde etmeye çalıştılar, 1980'e kadar Demokrat Parti (DP)-Adalet Partisi (AP)-Anavatan Partisi (ANAP)-Doğru Yol Partisi (DYP) partilerini istikrarlı bir şekilde desteklediler. 1990'den sonra bu çizginin zayıflaması ve siyasetin ağırlığının Refah Partisi'ne kayması üzerine aşama aşama Milli Selamet Partisi (MSP) devamı siyasi partilere yöneldiler.

Başta İstanbul'daki İskender Paşa, Sami Efendi dergâhları olmak üzere diğer bir grup tarikat ise Demokrat Parti'nin 27 Mayıs darbesiyle kapatılmasından hemen sonra hatta belki darbeden önce sağ partilerin vad ettiği özgürlükleri Türkiye için yetersiz görüp onlara da muhafiz olan bir siyasi çizgi benimsediler ve bu tarikatlar Anadolu'daki küçük kimi dergâhlarla birlikte, sonradan büyüyen İsmailağa Dergâhı gibi dergâhları da yanlarına alarak Milli Nizam Partisi (MNP) ve Milli Selamet Partisi'nin çekirdeğini oluşturdular. Bir bölümü 1980'den sonra bir süre İskender Paşa Dergâhı'yla gönül bağı bulunan Turgut Özal'ın Anavatan Partisi'ni desteklediyse de Refah Partisi (RP)'nin kendisini Necmettin Erbakan liderliğinde yeniden toparlaması ve Turgut Özal'ın ANAP üzerindeki etkisinin azalması üzerine Refah Partisi'ne döndüler, partinin önce belediyeler sonra ülke iktidarına taşınmasında önemli bir rol üstlendiler.

28 Şubat'ta klasik sağ partilerin ve MHP'nin de yıpranması üzerine geçmişte oralarda siyaset yapan tarikat kalıntıları ve tarikatların neredeyse tamamını AK Parti'ye yöneltti. Tarikat kalıntılarının herhangi bir İslamî kaygısı yoktur. O kalıntıların son mirasçılarının bir bölümü CHP'de de siyaset yapabilir, zaten bir bölümü HDP'de siyaset yapıyor. Klasik sağ partilerin tükenişi ve ilk kez AK Parti ile birlikte MSP kökenli siyasete destek vermeye başlayan bazı tarikatların ise hem devlet geleneği yoktur hem de bu tarikatların İslamî kesimlerle geçmişten bu yana yeteri kadar konuşulmayan problemleri vardır.

Tarikatların siyaset içinde yer alışı bu tablo içinde ele alındığında,

1. MNP-MSP'nin özünü oluşturan tarikatların siyasete müdahalesine karşı durmak abesle işigaldir. Bu çizgi, zaten bu tarikatlarla var olmuştur, sonradan başka kaynaklardan beslenen İslamî şuur sahibi bir gençlik ve bir okumuş kesim edinmişse de bu çizgi onlarla varlık kazanmıştır. Onların siyasetten çekilmesini talep etmek, Türkiye'de 1950 öncesi zihniyete ve klasik sağ anlayışa karşı gelişen İslamî muhalefetin, daha doğrusu İslamî programın son bulmasını, iptal edilmesini talep etmektir. Bu CHP ve Vatan Partisi ile MHP'den ayrılan bazı İyi Partililerin büyük emelidir (Megalo İdea'sıdır). Bu, 28 Şubatçılığın ta kendisidir.

2. AK Parti ile birlikte MSP kökenli siyaset içinde çıkarı için yer almaya başlayan tarikat kalıntıları, klasik seküler (fikirsiz-idealsiz) siyasetçilerdir. Bunlar, rüşvetçilikte diğer, bey-ağa-

paşa kökenli siyasetçiler gibi uzmanlaşmış, işlerini dayıcılık üzerinden yürüten bir tür derebey tipleridir. 2000’li yılların başında bir zorunluluk olarak siyasete kabul edilen söz konusu kişilerin siyasetten atılması, Türkiye’de siyasete getirilecek en önemli ihya adımlarından biri olacaktır. Ne yazık ki bunlar, “ortanın adamları” olarak herkesin yanında yer alabiliyor ve siyaset gibi bürokrasiye de getirdikleri kirlilik kimse tarafından konuşulmuyor.

3. 28 Şubat’tan sonra içinde yer alacakları bir klasik sağ parti kalmayınca AK Parti’ye yönelen ve devlet geleneği olmayan kimi tarikatların FETÖ tarzı egemenlik eğilimleri de öncelikli İslamî bir şüura sahip olup bürokraside yer almak isteyen sıradan kişiler ama genelde o tarikatlara mensup olmayan bütün kesimler için önemli bir problem teşkil etmektedir. İktidar sarhoşu ve suiistimalcisi bu yapıların kendilerine yakın görevlileri de kullanarak yaptıkları fişlemeler, “kendilerinden olmayan” dindar çocukların memuriyete başlamaması için içine girdikleri oyunlar, 28 Şubat’ın ileri boyutunda ve FETÖ vicdansızlığındadır. Gittikçe gettolaşan bu yapıların bir an önce durdurulması elzemdir.

BÜTÜN İÇİN ÇÖZÜM NE OLABİLİR?

Osmanlı, tarihi boyunca tarikatlardan hem beslenmiş hem de kimi tarikatlarla problemler yaşamıştır. Devletin İslamî olarak kendisini ihya edememesi üzerine, yaşanan Batılılaşma sürecinde ise devlet, ilk kez III. Selim Dönemi’nde bu probleme karşı kanunî bir tedbir oluşturmaya başlamış, 1918’e kadar uzayan bir süreç içinde bir kontrol mekanizması geliştirmeye çalışmıştır.

III. Selim Dönemi’nde “bazı İstanbul şeyhleri, tarikat adı altında kimi sapkın kişilerin türeyip halkın itikadını bozduklarına dair yaptıkları şikâyet” üzerine tekke açma iznini vermek üzere bazı şeyhler görevlendirilmiştir. Ama o şeyhlerden bazılarının da görevlerini suiistimal ettiklerine dair şikâyetler üzerine Ağustos 1793’te çıkarılan bir fermanla bu şeyhlerin sayısı üçe indirilmiş, üst yapı daraltılmıştır.

1812’de II. Mahmud Dönemi’nde çıkarılan bir fermanla ise tarikat işleri Evkaf-ı Hümâyün Nezâreti’ne bırakılmış. Yine bu fermanla merkez şeyhlik makamı boşalan bir tekkeye şeyh tayininde tevcihin şeyhülislâmlığa arz edilmesi, aynı tarikatın taşra dergâhına yapılacak şeyh tayininde ise merkez tekkenin onayının alınması şart koşulmuş; tekkeler idarî yönden şeyhülislâmlığın ve malî yönden Evkaf-ı Hümâyün Nezâreti’nin denetimine girmiştir.

1864, Abdülaziz Dönemi’nde ise Meclis-i Meşâyih kurulmuştur. 1868’deki yapılanmasıyla bu Meclis “Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Osman Selâhaddin Dede’nin başkanlığında her biri farklı tarikatlara mensup beş üyeden oluşuyordu. Sa’diyye, Kadiriyye, Sünbüliyye, Halvetiyye ve Nakşibendiyye’den birer temsilcinin bulunduğu meclisin üye sayısı 1874’te altıya çıkarılmış ve Rifâiyye tarikatı da bir üye ile temsil edilmeye başlanmıştır.”

Bugünkü kimi odaların yapılanmasında olduğu gibi tamamen otonom işleyen bu Meclis’e 1875’ten itibaren devletin meşayihden olmayan nazır atama eğilimi oluşmuş, müdahalesi artmış; Meclis-i Meşâyih nâzırlığı oluşturulmuş, 1902’de bu nazırlık kaldırılmış, İttihat ve Terakki Dönemi’nde Meclis-i Meşâyih işlevsizleştirilmiş, üye sayısı ikiye düşürülmüş, 10 Mart 1918’de yedi üyeden oluşmak üzere yeniden kurulmuştur.

Cumhuriyet kurulduktan sonra ise kimi vakalar öne sürülerek 30 Kasım 1925'te Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması Kanunu ile bütün dergâh faaliyetleri yasaklanmış, hâlen bu yasak devrim kanunları çerçevesinde devam etmekte, dergâhlar faaliyetlerini kanunî zeminden yoksun olarak dernek veya vakıf adı altında sürdürmektedir.

Osmanlıdaki işleyişe bakıldığında sistemin tarikatları bir oto kontrol mekanizmasıyla makul görülebilecek bir denetime kavuşturduğunu söylemek mümkündür. Cumhuriyet'in kurucu akli ise Batı'nın, özellikle Asya ve Afrika'da tarikatların önderliğindeki cihadla büyük problemler yaşayan İngiliz ve Fransızların teşvik ve baskısıyla tarikatları yasaklamayı seçmiştir.

15 Temmuz'dan sonra ise FETÖ tartışmaları bahane edilerek 30 Kasım 1925 yasası alttan alta dillendirilmiştir. Buna karşı ise bildiğim kadarıyla ilk kez ciddi bir öneri, kendisi de tasavvuf ehli olan İstanbul Müftüsü Hasan Kamil Yılmaz tarafından Ocak 1918'de Pendik Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'ndeki "Yol Ahlakı" konulu konferansta "Türkiye'de bu yapıların denetlenmesi için Meclis-i Meşayih benzeri bir kurum kurulmalı ve bunları denetleyebilmeli. Neyi denetleyecek? Mensuplarını denetleyecek, kaç kişi bunlar? Ekonomik şeffaflığını denetleyecek. Hedefleri nelerdir bunların, onlara bakacak. Bu yapıların meçhul, gölgeli kalması problemidir" sözleriyle ifade edilmiştir. Hasan Kemal Yılmaz, 1402'deki Şeyh Bedreddin Vakası'ndan başlayarak Osmanlı'nın yaşadığı problemi özetlemiş, konuyu 15 Temmuz'a kadar getirmiş, görüşünün Diyanet İşleri Başkanlığı'nın eğilimi olduğunu da açıkça belirtmiştir.

İdeal ne olursa olsun galiba işlerin varacağı nokta burasıdır.

Dini dinden söz ederek yıkmak

Kendisine has bir dönemden geçiyoruz.

Camileri ahıra çevirenler cami edebiyatı yapıyorlar.

Yıllar yılı tesettür düşmanlığı yapan CHP'nin adayı, başı örtülü annesi ve kız kardeşiyle görüşmelerini görüntüleyip teşhir ederek tesettüre nasıl da yakın (!) olduğunu duyuruyor.

Suriye'de ellerini kısmen geçirdikleri daracık bir coğrafyada Allah'ı inkâr etmeyi (ateizmi) eğitimin esası hâline getiren zihniyetin partisi HDP, başı örtülü kadınları otobüslerin üzerine çıkarıyor, onları vitrine taşıyor.

Yabancı olduğumuz bir hâl mi? Değil, elbette...

Süleyman Demirel'in 1987'de Mardin şehir meydanına gelişini hatırlıyorum. Risale-i Nur talebesi olarak bilinen hatibi, Demirel'i kürsüye davet ederken "İyyâke na'budü ve iyyâke

neste'în (Biz yalnız Sana ibadet eder ve yalnız Senden yardım dileriz!" ayet-i kerimesini okuyarak tarihi meydanı inletiyor. Demirel'in nasıl nûranî bir şahsiyet olduğunu kendince anlatıyordu. Demirel de kürsüye çıktığında Özal'ı hep dindarane ifadeler kullanarak yerden yere vurmıştu.

Demirel, o referandumun sonucunda siyasete geri geldi, ardından 1991 seçimleri ile işbaşına geçince 28 Şubat'a giden yolu açtı. "İyyâke na'budü ve iyyâke neste'în" (Biz yalnız Sana ibadet eder ve yalnız Senden yardım dileriz!) diyenlere kök söktürdü. Cumhurbaşkanı olunca işi o boyutlara ulaştırdı ki eski seçmeni Diyarbakırlı bir Risale-i Nur talebesinin kendisine başörtüsü mağduriyeti ile ilgili gönderdiği bir mektubu Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne ihbar etti. Zavallı genç adam, yıllar yılı "Nurlu Süleyman" diye tanıttığı, methiyeler dizdiği Demirel'in maharetiyle dramatik bir yorumlamayla ceza aldı. Kanuna göre kamuya açılmayan bir düşünce suç sayılamazdı. Mahkeme, düşünce her ne kadar özel bir mektupta ifade edilmemişse de mektup sahibinin, Cumhurbaşkanı'na gönderilen bir mektubun önce ilgili memurlar tarafından okunduğunu bildiğine, dolayısıyla düşüncesini birkaç "kamu memuruna" açarak suç işlediğine hükmetmiş, Demirel hayranı Risale-i Nur talebesini fena cezalandırmıştı.

Cezayı alan şahıs, sonradan televizyon programları dahi yaptı; ama herhalde şoku atlamadığından konuyu doğru dürüst kamuoyuna bile taşımadı.

Biraz daha gerilere gidelim:

Türkiye'de İslam karşıtı modernleşmenin savunucuları köklerini hep Tanzimat Fermanı'na dayandırırılar.

Fazlasıyla haklılar. Ferman, iki yönden onların köklerini oluşturmuştur:

1. Batı'nın dayatmasıyla ilan edilmiş olması
2. Laikliğin ilk adımı olması.

Kuruluşundan itibaren bazı aksaklıklar taşısa ve bu aksaklıklar zamanla sapmaların tohumunu teşkil etmiş de olsa Osmanlı Devleti'nin temeli İslam'la yoğrulmuştur.

Tanzimat Fermanı, Batı'nın azınlıklarla ilgili dayattığı hükümlerle o İslamî temele dinamit koydu; siyasi alanda hiç kuşkusuz İslam'dan kopuşun yolunu açtı. "Oğlum bu işin yalnız bir çıkar yolu var. Günün birinde İngilizler mi olur, Fransızlar mı, Almanlar mı, herhâlde Düveli Muazzamadan biri gelip memlekete vaziyet edecek (ülkeyi istila edecek), bizi kafamıza vura vura insanlığa, medeniyete alıştırarak ve illâ felâ" diyen Yakup Kadri'nin Hikmet kahramanının babası misali devşirme babalar yetiştirdi.

İşte o ferman...

"Bismillahirrahmanirrahim

Tebâreke ellezî bi-yedihi'l-mülk ve hüve alâ külli şey'in kadîr" ayetiyle başlıyordu. Ardından sizlerin anlayacağı bir dille,

“Cümleye ma’lûm olduğu üzere Devlet-i Aliyyemiz’in ortaya çıkışından beri ahkâm-ı celîle-i Kur’ânîyye ve kavânîn-i şer’iyyeye eksiksiz uyulduğundan saltanat-ı seniyyemizin gücü ve bütün halkının refah ve mutluluğu en üst dereceye ulaşmıştı. Ama yüz elli sene vardır ki, birbirlerini izleyen karışıklıklar ve çeşitli sebeplerle Şer’-i şerîfe ve faydalı kanunlara riayet edilmediğinden kuvvet ve mamûriyyetin yerini zaaf ve yoksulluk almıştır. Hâlbuki Kavânîn-i Şer’iyye ile yönetilmeyen devletlerin ayakta kalamayacağı açıktır.” ifadeleriyle devam ediyordu.

Bu ferman, İslam karşıtı modernizmin halka ulaşma karakterinin esasını oluşturuyor. O münafık karakter, bu fermanın sonra ne zaman İslam karşıtı bir adım atsa İslamî bir kisveyi kullanmıştır.

Nitekim 1908 darbesiyle İslam karşıtı modernizm projesini fiiliyata taşıyan İttihat ve Terakki, davasının İttihad-ı İslam olduğunu söylemiş; Sultan Abdülhamid’i devrin en büyük âlimlerinden Elmalılı Hamdi Yazır’a yazdırdığı hal fetvasıyla tahttan indirmiştir. Yahudilerin mühendislik ve mimarlığını yaptığı partinin yayın organının adı da Şura-yı Ümmet idi.

1902’den 1929’ a kadar yayında kalan Şura-yı Ümmet, ırkçılığın baş dergilerinden biriydi. Ümmet diye avlıyor, ardından ırkçılığın önüne atıyordu. Dergide kalemini İslam’a karşı kullanan kimler yazmamıştır ki?

Ateizmini açığa vurmamakla kalmayıp Batılılaşmak için hâşâ Avrupa ve Amerika’dan erkek ithalinden bile söz edecek kadar aşırı giden Abdullah Cevdet de aynı dönemde İctihad adında bir dergi çıkarıyordu, kitap dizisinin adı da “Kütüphanê-i İctihad” idi.

O günlerde Sultan Abdülhamid’e eleştirilerini sıralarken,

“Ey riyâkar siyâsileri devr-i şûmun

Kâfirin na’mı ey ehl-i âsayı şevket

Sizlere maksud ise sulh ve refâh-ı ümmet

Saçarak beynine tığyan-ı firak ma’sumun

Hatar-ı âbad reh-i ma’siyete gitmeyiniz.”

diyor, İslamî terimler kullanıyordu. Ama aynı Abdullah Cevdet, 1928’de Mustafa Kemal’in emriyle, Fransız yazar Jean Meslier tarafından yazılan “Sağduyu Tanrısızlığın İlmihali” kitabını “Akl-i Selim” adı altında Türkçeye çevirmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları arasında yayımlamıştır.

Bugün İslam karşıtı bir siyaset güderken halkı İslamî terimlerle avlayanların böyle bir tarihsel arka planı vardır. Bunlar o deneyimin sahiplerinin torunlarıdır. Ama bu deneyim artık yalnız değildir. Ona Graham Fuller gibi bütün deneyimlerini İslam dünyasını parçalama, dönüştürme ve istila etme üzerine edinenlerin kılavuzluğu eklenmiştir.

Fuller gibi Neo-Şarkiyatçılara göre İslamî kesimler, demokrasiyi kullanarak demokrasiyi yıkmaya çalışıyorlar.

Öyle anlaşılıyor ki bunların buna karşı buldukları çözüm, dinden söz ederek dini yıkmaktır.

Din, yok sayılarak siyaset yapılamaz. Dinsizler bile siyaset yaparken dini düşmanlık noktasında dikkate alarak siyaset yaparlar.

Bizde modern dönemde din ve siyaset arasındaki ilişkinin İslam karşıtı siyasetçilerin tutumları ile ilgili iki devresi vardır: İlki Tanzimat'la başlayan münafıklık devresidir. Yaklaşık seksen yıl süren o devirden sonra Abdullah Cevdet'in "Sağduyu Tanrısızlığın İlmihali" kitabını Türkçeye çevirdiği yıllarda açıktan bir İslam karşıtlığı devrine geçildi.

Bu ikinci devir planlandığı gibi iş görmedi ki 30 yılı bile bulmadan sonlandırıldı. Henüz 1940'larda münafıklık devrine geri dönüldü.

24 Haziran seçimleri propagandasında galiba bunun doruğunu yaşıyoruz. Ne var ki bugün, yüzyıl öncesinden çok farklıdır. Halk, çok şeyin farkında.

Kimsenin İslam karşıtlarının dinle ilgili süslü ifadelerine kandığı yok. Ne var ki çıkarı gereğı o siyasetçilerle birlikte hareket edip onların bu sözlerinden eylemlerine fetva bulan sahtekârlar az değil.

15 Temmuz ve Sonrası

15 Temmuz 2016 darbe girişiminin üzerinden beş yıl geçti. Çoğu zaman bir darbeyi çözmek, bir darbe girişimini çözmekten daha kolaydır. Zira darbeyi yapanlar, Mısır'da Sisi Cuntası örneğinde olduğu gibi icraatları ile kimliklerini gösterdikleri gibi icraatları ile bağlantılarının da iç yüzlerini teşhir ederler.

Örneğin Mısır'da Sisi, İsrail ve Amerika'ya hizmet ederken Batı'nın da desteğini görüyor: Hukukunda idam bulunan ülkelerin hukukunu tanımamaktan söz eden Batı, Sisi'yi bir memuru gibi ağırılıyor. Demokratik yöntemlerle seçilenlerin dokunulmazlığından söz eden Batı, demokratik yöntemleri Mısır'da lağveden Sisi'yi korurken demokratik yöntemlerle iktidara gelen halkın temsilcileri ile ilgili idam kararlarını, sessiz kalarak onaylıyor. Batı'nın demokratiği de idam karşıtlığı da insan hakları hassasiyeti de söz konusu Mısır Müslümanları olunca çözümlenip tükeniyor. Dolayısıyla, darbe kimlikler üzerindeki perdeyi kaldırıyor, onların özünü kamuya açıyor.

Başarısız darbe girişimi ise bütün ifşalara rağmen arada "acaba"larla desenlenmiş bir perde bırakıyor.

Yine de beş yıl, bir vakayla ilgili muhasebe için iyi bir süre. Bu bağlamda analizimizde 15 Temmuz ve sonrasını değerlendireceğiz. Özellikle 15 Temmuz sonrasında dindar kitlelere dayanan siyaseti marjinalleştirme girişimlerine dikkat çekeceğiz.

15 TEMMUZ'UN ARKA PLANI

Takip edilebildiği kadarıyla 15 Temmuz darbe girişimine giden süreç, İslamizasyon, yani İslâmîleşme iddiaları ile başladı.

İslâmîleşmenin iki yanı vardır:

Toplumun düşünsel ve ahlaksal açıdan dindarlaşması.

Düşünsel ve ahlaksal açıdan dindarlaşan toplumla ümmet arasındaki bağın güçlendirilmesi.

İslâmîleşmenin her iki yanıyla da ilgili, Batı'yı Tanzimat'tan bu yana harekete geçiren vurgular yapıldı. Kur'an-ı Kerim kurslarının her yanda açıldığı, İslâmî yapıların kayırıldığı propaganda edildi.

Öte yandan hükümetin İslam dünyasında, Batı'nın İslam dünyası üzerindeki tahakkümü açısından riskli bulunan İslâmî yapılarla ittifak içinde olduğu öne sürüldü. Filistin'de HAMAS ve Mısır'da İhvân-ı Müslimîn ile yapılan görüşmeler bile buna dâhil edildi. İsrail ve Amerika'ya hükümet, sizin düşmanlarınızın müttefikidir, dolaylı yoldan size karşı savaşıyor, dendi.

Darbe girişiminde bulunan yapının İngilizce, dolayısıyla dışarıya yönelik yayın yapan medya organı Today's Zaman, İslâmîleşmeyi, daha ürkütücü bir terimlendirmeye Kemal-İslamizm diye adlandırdı. Türkiye'de Kemalist yöntemlerle zoraki bir İslâmîleşmenin yürütüldüğünü öne sürdü. Bu iç kamuoyu açısından ne kadar garipsenecek bir nitelendirme ise dış güçler açısından o boyutta ürkütücü bir nitelendirmeydi.

Zira gazete, Batılılara, Mustafa Kemal, nasıl ki, devletin gücünü kullanarak Batılılaşmayı dayattıysa Recep Tayyip Erdoğan'ın da aynı yöntemleri kullanarak İslâmîleşmeyi dayattığını, dolayısıyla Batı'nın Cumhuriyet'le birlikte Türkiye'de elde ettiği kazanımları terse çevirdiğini ihbar etmekteydi. Daha açık bir ifadeyle gazete, Batı'yı; hükümetin İslâmîleşme icraatlarıyla

Türkiye'nin eksen kaymasına uğradığına, "Doğu'ya açılan bir Batı köprüsü" kimliğini yitirdiğine, Batı'nın Türkiye'yi kaybetmek üzere olduğuna ikna ediyordu.

Bu, Batı'yı hükümet aleyhinde en üst dozda harekete geçirmek ve Batı'nın Türkiye'deki çıkarlarının bekası söz konusu olduğundan darbeyi meşrulaştırmak anlamına geliyordu.

15 Temmuz darbe girişimi, bu ikna dilinin sahada karşılık bulması ve askeri unsurların bu iddiadan kaynaklanan riski ortadan kaldırmak için harekete geçirilmeleridir.

Dolayısıyla 15 Temmuz darbe girişiminin başarıya ulaşması durumunda;

- İddia edilen İslâmîleşmenin durdurulması,
- Batı'nın Türkiye'deki çıkarlarının tahkim edilmesi,
- İslâmîleşmeyi sağlayan unsurlarla birlikte Türkiye ile Batı arasındaki ilişkilerde Türkiye'nin bağımsızlaşması yönünde tutum takınanların cezaevlerine tıklması

hedeflenmiş olmalıdır.

15 Temmuz gecesi, toplumun duyarlı kesimleri, İslâmî cemaat ve tarikatların en geniş katkısıyla, birlik içinde hareket ederek bu ihtimali ortadan kaldırdılar.

15 Temmuz'da, İslâmî kesimin bütün renkleri arasında bir birlik oluştu ve o birlik; darbe girişiminin getirdiği tehdidi ortadan kaldırdı, bu uğurda nice insan can verdi, nicesi de gazi oldu.

15 TEMMUZ SONRASI

15 Temmuz sonrasındaki en dikkat çekici gelişmelerden biri hiç kuşkusuz "zaferi çalma" girişimidir. Darbe girişiminin engellenmesinde bazı eski devlet unsurları katkıda bulunmuşlarsa da aslî pay hiç kuşkusuz toplumun farklı kesimlerini harekete geçiren İslâmî yapılara aittir. Oluşan dengeler ve darbecilerin aldığı destek karşısında devletin eski unsurlarının, direnme ihtimali yoktu. Halk, canını ortaya koyarak darbecilerin moralini bozdu ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde darbeyi durdurmayı başardı.

Zaferi çalmak peşindeki yapı, bu gerçeği yok saydı; halkın kahramanlarını gözden düşürmeye çalışırken eski devlet unsurlarının payını abartarak öne çıkardı. Kendilerine karşı duran bütün isimleri ise darbe girişimcileri ile bir tür gizli temas hâlinde olmakla itham etti. Böylece darbe soruşturmalarını da dindar kesimde oluşan birliğin aleyhinde yönlendirdi. Bu yönlendirmeye, 15 Temmuz sonrasında durulan sular, bir anda bulandı; oluşan huzur, bir anda yerini mağduriyetlerden kaynaklı huzursuzluğa bıraktı.

Yine bu süreçte dindar kesim arasında oluşan birlikten duyulan endişeyle, hem dindar şahsiyet ve yapılar aleyhinde ayrı ayrı propaganda yapıldı hem geçmişten bu yana ihtilafı körükleyen ferasetsiz, boşboğaz veya proje simalar ekranlara taşınarak birliği dağıtma yönünde kullanıldı.

Zaferi çalma girişiminde bulunanlar, sadece içeriye dönük çalışmadılar. Hemen 15 Temmuz sonrasında Amerika ve İsrail'le ilişkilerin geliştirilmesini gündeme getirdiler. Buna engel olan

İslâmî yapıların soruşturulmasını dahi dayattılar. 15 Temmuz'un başarıya ulaşması durumunda mağdur olacağı muhakkak olan İslâmî yapıları, 15 Temmuz sonrasında da ve yine Türkiye-Batı ilişkileri ile ilgili olarak soruşturmaya konu etmeyi akıllarına koydular.

İslâmîleşmenin ilk ayağı dindarlaşma, tabii olarak İslâmî cemaat ve tarikatlar üzerinden sağlanır. Zafer hırsızları, 15 Temmuz sonrasında 28 Şubat günlerini andıran ithamlarla, bu yapıları yıpratarak dindarlaşmayı durdurmayı hedeflediler. İslâmîleşmenin diğer yanı ise ümmetle bağın güçlendirilmesi de ırkçı ulusalcılığın çoşturulması ile engellenecekti.

Ferasetle bakıldığında netice açısından, 15 Temmuz sonrası bu zafer hırsızları ile 15 Temmuz darbe girişimi zihniyeti arasında bariz bir fark yoktu.

Sadece;

15 Temmuz darbe girişimcileri, İslâmîleşmeyi küresel güçler adına engellerken 15 Temmuz sonrası zafer hırsızları ulusalcılık adına engellemeye kalkıştılar.

15 Temmuz darbe girişimcileri, ümmetle bağın güçlendirilmesini küresel güçler adına engellerken 15 Temmuz sonrası zafer hırsızları bunu ırkçılık üzerinden gerçekleştirmeye çalıştılar.

15 Temmuz sonrasında mutlaka bu pencereden de değerlendirilmesi gerekir. Ama değerlendirmeyi burada sonlandırmak da hatadır.

DARBECİLİĞİ SÜRDÜRMEK

Zafer hırsızlığı örgütlü müydü? Yoksa eğilimi belli bazı kişilerin alışkanlıklarını sürdürmek için bir tür fetret dönemi fırsatçılığı mıydı? Bu sorunun cevabı 15 Temmuz sonrasında, ikinci bir darbe girişiminin farklı iki kanattan gelip gelmediğini de ortaya koyacaktır.

Ama ortada bir hakikat var: 15 Temmuz sonrasında bugün de devam eden bir girişim söz konusudur. Bu girişim, dindar kesime dayanan siyasetin Türkiye'de marjinalleştirilmesi ve neticede güçten düşürülmesidir.

Marjinalleşme, etkin kitlelerden kopuştur. 15 Temmuz sonrasında, dindar kitleleri bölerek etkisizleştirme yönündeki girişim, doğrudan o kitlelerin kendisine değil, o kitlelere dayanarak siyaset yapan gücü zayıflatmaya yöneliktir.

15 Temmuz'da, siyasi gücün kendisi devrilmeye çalışıldı; 15 Temmuz sonrasında o gücün dayandığı kitleyi devirmeye dönük bir faaliyetler zinciri izlendi. Doğrudan seçmen kitlesini hedefleyen arka planı dışarıda ama uygulanış yer ve biçimi açısından ulusal bir İslamofobi geliştirildi.

Bu ulusal İslamofobide belki en dikkat çekici husus, tesettür düşmanlığının yeniden güncelleştirilmesidir. Ancak bu kez öylesine komplike bir program yürütülüyor ki arka plandaki programlamayı anlamak hakikaten yoğunlaşma ve feraset istiyor. Bu çerçevede bazı televizyon kanallarının tesettürle ahlak arasındaki ilişkiyi kırmak için başvurduğu yöntemler,

sadece reyting amaçlı gibi anlaşılrsa da hakikatte 28 Şubat'taki tesettür düşmanlığının kodlarından ne bağımsızdır ne de az tahrip edicidir.

Dün, başörtüsüne yönelik doğrudan bir düşmanlık söz konusu iken bugün, başörtüsünü her ortamda bulunması muhtemel "ahlaksız müennesler" üzerinden en azından şuur altında gelen bir nefretle itibarsızlaştırmak söz konusudur. Elektronik ortamlarda şirketleşen fuhuş yapıları, sosyal medyayı etkin kullanan, İslam düşmanı bazı kadim "malum yapılar" ve özellikle o "malum yapı"ya dayanan solcu/çağdaşçı yapılar da başörtüsünü itibarsızlaştırma yönünde bunaltıcı bir savaş veriyorlar.

28 Şubat'ta Müslüman kadının başörtüsü yasaklandı. Bugün ise başında örtü bulunan veya kasıtlı başına örtü geçirilen ve zafiyeti olan ya da birileri tarafından nahoşluğa sevk edilen kadınlar, ahlaksızlık ortamında başörtüsüyle teşhir edilmekte; onlar üzerinden Müslüman kadının doğrudan namusuna leke sürülmek istenmektedir.

Bu erzel programın önüne geçmenin yolu, tesettür ve İslam ahlakı konusunda güçlü vaazlardır ve İslâmî cemaat ve tarikatların irşadının yanında oluşturacağı sosyal kontroldür.

Hâlbuki tesettürle ilgili her vaaz, tesettüre bürünmeyenlere karşı bir tür taciz gibi nitelendirildiğinden bu yöndeki vaazlar adeta tarihe karıştı. 15 Temmuz sonrasında yapılan yıpratma çalışmaları ile cemaat ve tarikatların sosyal kontrolü mahalle bağlamında zarar gördü. Tesettür düşmanları ve fuhuş sektörü, artık ortak bir cephe hâlinde meydanı boş buldular; aileye yönelik dağıtıcı, yıkıcı kanunları da kullanarak diledikleri gibi at koşturuyorlar.

Siyaset, tesettür karşıtı bu hâli alelade bir vaka gibi düşünüyorsa yanılıyordur. Bu yönde yoğunlaşan çabalar, 15 Temmuz darbe girişimini engelleyen kitleleri dağıtarak onlara dayanan siyaseti marjinalleştirme, yalnızlaştırıp yıkma yönündeki çabaların bir parçası kabul edilmelidir.

15 Temmuz sonrasında dindar kitleleri dağıtmaya, etkisizleştirerek nihayetinde onlara dayanan siyaseti marjinalleştirmeye dönük girişimlerin en göze batan noktası ise bu konuda 15 Temmuz'u alkışlayan bazı laik/çağdaşçı unsurlarla zafer hırsızlarının aynı dili kullanmalarıdır. Bu durum, hiç kuşkusuz ortaya bir "hedef birliği" kuşkusu ihdas etmektedir.

Acaba, 15 Temmuz'da küreselcilik ve ulusalcılık üzerinden ayrışan bu iki grup gelecekte laik/çağdaş değerler buluşması üzerinden bir araya gelip ürtükleri İslâmîleşmeyi engelleme ortak paydasıyla bir darbe girişiminde bulunurlar mı?

15 Temmuz sonrasında dindar kitlelere dayanan siyaseti marjinalleştirme propagandaları, Batı'nın hazır desteği, ekonomik sorunlar ve 15 Temmuz soruşturmalarının küstürdüğü kesimler birlikte düşünüldüğünde... Bir darbe girişiminden öte seçimleri bekleyerek amacına ulaşmak... Böylece darbesiz bir "ihtilal" yapmak... Her iki kesimin de rüyasını süslemiyor mu?

Bu yönde sürekli endişeler dillendirmek yerine etkili önlemler almak mümkündür. Bunun için,

1. Dindar kitlelere dayanan siyaseti marjinalleştirmeye yönelik bütün girişimlere karşı etkili bir program geliştirilmeli ve stratejik bir karar gibi titizlikle uygulanmalıdır.

2. Af, bütünleştirme için önemli bir vesiledir. Vakit kaybetmeden haksız ceza ve soruşturmaların bütün türlerine yönelik gözden geçirme evresine geçilmelidir.

3. Sosyal adalet ihya edilmeli, ekonomide dezavantajlı kitlelere yönelik kapsamlı paketler açıklanmalı, toplumun sosyal adalet anlayışı içinde devlet imkânlarından daha çok yararlanmasını sağlayacak adımlar atılmalıdır.

4. Dindar veya “muhafazakâr” kimlikli kişiler üzerinden İslam’ı ve İslâmî yapıları yıpratmaya yönelik planlı bir soğuk savaş içinde olanlar, teşhir edilip marjinallik noktasında kalmaları için etkin önlemler geliştirilmelidir.

Bu dört önlemin yanında yaşam tarzı farkı gözetilmeksizin toplumun bütün kesimlerine yönelik “geniş yelpaze siyaseti” de titizlikle korunmalı, farklı etiketlemeler yapılarak yeni küskünlerin oluşmasının önüne geçilmeli, küskün duran veya ürken yapılar ikna edilerek birlik şemsiyesinin mahiyet ve rahmeti bütün kesimlere hissettirilmelidir.

İzmir’i anlamak ya da İzmir’e hakaret etmek

İzmir’le ilgili “muhafazakâr” dünyada olumsuz bir imaj var. “Muhafazakâr” dünyanın zihnindeki İzmir, dine karşı mesafelidir, moderndir, aşırı Batıcıdır.

Bu nedenle herhangi bir şehirde değerlere yönelik olumsuz bir tutumla, İzmir’de değerlere karşı olumsuz tutum aynı tepkiyi oluşturmaz.

Değerlere karşı saygısızlık, İzmir’den geliyorsa daha çok eleştirilir, sosyal medyada daha çok söz edilir ve İzmir’e hakaret için adeta fırsata dönüşür.

İzmir’de de bu yöndeki vakalar hiç eksik olmaz, henüz biri unutulmadan diğeri yaşanır. Böylece İzmir’in değerlere karşı duyarsız olduğu imajı sürekliliğini besleyerek korur.

İzmir’le ilgili olumsuz imaj o boyutlara varmış ki “Gavur İzmir” diye bir kavram dahi güncellenmiştir. Güncellenmiştir, diyoruz. Çünkü kavram, ta Miladi 14. yüzyıla dayanıyor.

İzmir, biraz sonra anlatılacağı üzere, İslam tarihinde “Ashab konağı” olmasından sonra, ilk kez 11. yüzyılda ilk Türk amirali olarak da kabul edilen Çaka Bey tarafından fethedildi; Çaka Bey’in vefatı üzerine bir daha Bizans’ın eline geçti. Aydınoglu Umur Bey şehri 1328’de tekrar fethetti ama bu kez de 1344’te, Venedik, Cenova ve Rodos donanmaları şehri aldılar. Ondan sonra İzmir, Timur’un Anadolu’ya gelip fethetmesine kadar Müslüman İzmir ve Gavur İzmir olmak üzere ikiye ayrıldı. Vilayetin ana sahasını ellerinde bulunduran Müslümanlar, Batıların elindeki sadece sahilde yer alan kale, liman ve yakın çevresinden oluşan dar şehir çevresini tarif için “Gavur İzmir” kavramını kullandılar.

Kavramın güncellenmesi ise bugünkü muhafazakâr dünyanın çok dışında, Kurtuluş Savaşı sırasında Yunanlıların İzmir’e yerleşmesinden dolayı Kuvâ-yi Milliye günlerinde yapılmış olmalıdır.

Tarihçesi bu şekilde olan bir kavramın bugün muhafazakâr dünyaya mal edilmesi, buna karşı Sol’a geçen İzmirililere de bu kavramın dolaylı olarak bir iftihar kaynağı gibi sevdirmesi, üzerinde çokça düşünülmesi gereken bir konudur. Bu düşünceyle analizimizde İzmir’deki kimlik değişimini işleyeceğiz.

İZMİR’İN İSLAM TARİHİNDEKİ NADİDE YERİ

İzmir, Batı Anadolu’da Ashabın (Allah hepsinden razı olsun) ayağının değdiği ilk yerlerdendir. Emeviler Devri’nde İstanbul’un fethi için gelen İslam ordularının konağıydı. Uzun bir deniz seferinin ardından ordu, İzmir’de konaklanır; ondan sona dinlenmiş ve hazırlıklarını tamamlamış olarak İstanbul surlarının etrafına gelirdi. Bu konaklamaların altı ayı bulduğu olurdu.

Malazgirt Savaşı’ndan sonra Türk emirlerden Çaka Bey, Bizans’ı tamamen ele geçirmek için yine İzmir’i karargâh edindi. Beylikler döneminde Aydınogulları, İzmir ve çevresi üzerinden Avrupa kıtasına geçmeye çalıştılar. Osmanlı Dönemi’nde de İzmir’in İslam’ın Akdeniz hakimiyetinde çok önemli bir yeri vardır. Akdeniz hakimiyeti ise, sadece Akdeniz için değil, bütün İslam alemi için önemlidir. İslam alemi, eğer Endülüs’ü tamamen ele geçiren Batılılar tarafından henüz 16. yüzyılda istila edilmemişse bunu sağlayan Akdeniz kalkanıdır.

BUGÜNKÜ İZMİR SOSYOLOJİSİNE NASIL GELİNDİ?

Yıllar önce bir anı metninde okuduğum bir İzmir öyküsü, beni dehşete düşürdü ve o öyküde aynı zamanda Kürtlerin solcullaştırılmasıyla benzerlikler buldum.

Dedesi kadılık yapmış olan anı sahibi, Rumeli kökenliydi. Ailesinin dindarlığına rağmen Sol görüşlüydü. Anılarında sıklıkla arkadaşlarıyla birlikte evine gittiği yaşlı halasından söz ediyordu. Halası, bütün aile ve hatta pek çok Rumelili gibi “sıkı” dindarmış, güzel yemekler yapar, ailenin gençlerine değer verir, onları evinde ağırlarmış. Anıların kahramanı ise Sol dünyaya geçtikten sonra aynı zamanda içkiye müptela olmuş hem halasının yemeklerini yemek hem de arkadaşlarıyla aynı anda içki içmek istiyorlarmış. Hala ise ağzına kadeh değeni kapıdan içeri almazmış. Anıların kahramanı, çözüm olarak paltosunun altına şişeleri saklayıp içeri sokmakta, sonra ayrı döküp onun yerine içkiyi doldurmakta bulmuş. “Zavallı halam, evini hala içki girmemiş bir yer biliyordu” diye bir de alay ediyordu.

Sonradan okuduğum şair ve öykücü Necati Cumalı'nın öyküsü de bu anının bende oluşturduğu izlenimi tamamladı.

Cumalı'nın öyküsü, İzmir'in kimlik dönüşümü öyküsü gibidir.

Cumalı, bütün eserleriyle İslam'ın sosyal yaşamdaki izlerine karşı mücadele eden bir ulusalcı sosyalist... Kendisini sosyalizm, ulusalcılık ve Kemalizm'le tarif eden bir avukat. Ancak avukatlığı sırasında Fransa'ya uzanmış ve oradan dönüştü, bir tür Tanzimat “aydını” gibi avukatlığı bırakıp edebiyata yönelmiş ve 1960'lı yıllardan sonra bütün sanatını “geleneksel yaşam” denen aslında, onunla İslam'ın toplumsal yaşamdaki izlerinin kast edildiği yaşam tarzına karşı kullanmıştır...

Asıl adı Ahmet Necati olan ama pek çok solcu gibi yazarlık sürecinde ön adını terk eden Cumalı, kendisini şu sözlerle anlatıyor: “13 Ocak 1921'de Yunanistan Makedonya'sının Florina kentinde doğdum. Lozan anlaşmasından sonra ailem, 1924 Mart'ında İzmir'in Urla ilçesine yerleştirildi. Türkçeyi ilk olarak Rumeli aksanıyla öğrenmişim.”

“1938'de İzmir Atatürk Lisesini bitirdim. Bu demektir ki bir göç yaşadım, dil değiştirdim. 1929 dünya ekonomik bunalımından sonra, Urla'da belediyenin açlara un dağıtmasına tanık oldum, sokakta açlıktan düşüp ölmüş yaşlı insanlar gördüm. Bu olayların yanı sıra, Cumhuriyetin ilânından Atatürk'ün ölümüne kadar süren bir inanç döneminin umutlarını, coşkusunu paylaştım. Bu dönemi öteden beri toplumumuzun ümmi bir topluluk olmaktan çıkıp “ulus olma” dönemi olarak adlandırırım. Atatürkçülükten anladığım özet olarak bu çabadır benim.”

Cumalı'nın anlattıkları sıradan bir yaşam öyküsü, onun Atatürkçüleşmeyi uluslaşma olarak görmesi de sıradan bir “Cumhuriyet aydını” öyküsü gibi görülebilir. Bunun için onun yaşam öyküsünde biraz daha gerilere gitmekte yarar var. Öykünün o yıllarını ise şöyle anlatıyor Cumalı: “Benim büyükbabam “hattat”tı. Elyazması Kur'an'ı var. Erkek çocuğu için Kur'an yazmış. Onun arka sayfasında “Ahmet doğdu 31 Kanunuevvel 1336” der.”

Sanırım mesele anlaşılmalıdır. Doğum tarihi bizzat elle yazılan Mushaf'ın kapağına yazılmış bir çocuğun, ulusalcı Sosyalist olarak İslam'ın toplum hayatındaki izlerine karşı mücadele etmesi, toplum yaşamında görülen bütün aksaklıkları İslam'la ilişkilendirerek İslam'a karşı yürütülen dezenformasyon savaşında yerini alması...

Bu aslında pek çok Cizreli, Diyarbakırlı, Muşlu mollanın çocuğunun da hikâyesi olduğu gibi pek çok İzmirlinin de hikayesidir ve bu hikâye kendiliğinden, yani tabii seyri içinde gelişmemiştir. Cumalı veya Cizreli mollanın çocuğu, bu hikâyenin öznesi değildir. Bu

hikâyenin kendisini özne zanneden nesnesidir... Mefula, fail havası verilerek onun acıyı hissetmesi engellenmiştir...

Kim bilir, belki de İzmir’de cami hoparlörlerinden Çav Bella dinletenin de dedesi, henüz mümeyiz bile olmadan cami halılarına alnını koymuştur.

Bugünkü İzmir sosyolojisinin bir yanı Batı Anadolu Müslümanlarına diğer yanı Rumeli ve Ege-Akdeniz adaları Müslümanlarına dayanıyor.

Balkan savaşları ve Ege adalarının istilası ile oralardan pek çok Müslüman İzmir’e gelip yerleşti. Daha büyük kitle ise Lozan Antlaşması’na konan ve aslında Balkanların İslamsızlaştırılması amacına dönük olan “Mübadele” maddesi ile İzmir’e geldi.

Yerleşik Batı Anadolu Müslümanları da Rumeli’den gelen Müslümanlar da anlatılan öykülerde geçtiği üzere İslam’a sıkı sıkıya bağlıydılar. Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki devrimlere de bu bölge muhalefet etmiş, nitekim bölgenin dindarlığının infazı için kullanılan Menemen Olayları da burada yaşanmıştı. (Sanırım 2010 yılında gittiğim Menemen’de o kadar çok içkili yer görmüştüm ki “Burada içkiden başka bir şey içiliyor mu?” diye sormuştum. Oysa Menemen, bir zamanlar Anadolu’nun en dindar yerleşimlerinden biriydi, bir ilim ve tasavvuf dergahıydı.)

Cumhuriyet’ten sonra CHP’ye karşı tek muhalif parti Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Şeyh Said Vakası’ndan hemen sonra 5 Haziran 1925’te kapatıldı.

Mustafa Kemal, beş yıl sonra arkadaşı Fethi Okyar’a yine muhalefet adına Serbest Cumhuriyet Fırkası’nı kurdurdu. Ancak İzmirli, CHP’ye öylesine keskince muhaliflerdi ki anlaşmalı bir muhalifi dahi gerçek bir CHP muhalifi gibi bağırmasına bastılar.

Fethi Bey, 4 Eylül 1930’da İzmir’e gittiğinde “Bütün sahil halkla dolmuştu.” CHP’li Sabri Bey, manzarayı görüp halka “Namussuzlar!” diye hakaret etti. Bunun üzerine galeyana gelen kalabalığı dağıtmak için polis ateş açtı, onlarca kişi yaralandı ve 14 yaşındaki bir çocuk da hayatını kaybetti.

Öldürülen çocuğun babası kucığında onun cesedi ile, Fethi Bey’in yanına koşar. “İşte size bir kurban, başkalarını da veririz. Yalnız sen bizi kurtar.” der ve ağlayarak Fethi Bey’in ellerine sarılır. Vakadan sadece üç ay sonra, 23 Aralık 1930’da Menemen Vakası olur. Daha önce Şeyh Said Vakası’ndan sonra, Şark uleması hep asıldığı gibi İzmir ve çevresinin nice şahsiyeti de idam edilir. Vakadan sonra, ta İstanbul’dan götürülüp karakolda infaz edilen eski Şeyhülmeşayih Esad Erbilî Hazretleri de Hamid Algar’ın ifadesiyle aslında Balkan Müslümanları üzerindeki etkisinden dolayı cezalandırılır. Bu arada vakadan sonra, aynen Şeyh Said Vakası’ndan sonra Terakkiperver Fırka’nın kapatılması gibi Serbest Fırka da kapatılır.

İzmir, bu operasyona rağmen muhalif kimliğini korur ve Demokrat Parti (DP) kurulduğunda Adnan Menderes’in kalesi olur.

DP, 1950 seçimlerinde %53,5; 54’te %58,6 almıştır. 1957’de bütün Türkiye’de DP’nin oyları düşmüş ama İzmir bir kez daha %54,7 ile DP demiştir. İzmir için o yıllarda en büyük şenlik anlarından biri, Menderes’in İzmir’e geliş günleriydi. Menderes, pek mühim sözünü İzmirliyle önünde coşkuya kapılarak söyledi.

1960 İhtilali'nden sonra oluşturulan 1961 darbe anayasasına “Hayır!” diyebilmiş nadir birkaç ilden biri de bölgenin diğer illeri Manisa, Aydın ve Denizli ile birlikte İzmir'dir. İzmir, o anayasaya %50,2 ile “Hayır!” dedi.

İzmir, bu direnişini 1970'li yılların başına kadar Adalet Partisi'ni destekleyerek sürdürdü ama nefesi sonunda 1973'te tükendi. Zira 1960 İhtilali ile Türkiye'de toplumu Solcullaştırarak sisteme kazandırma sürecine geçilmiş ve bu süreçten en çok Şeyh Said Vakası'nın yaşandığı Diyarbakır çevresi ile Menemen Vakası'nın organize edildiği İzmir çevresi etkilenmişti. Diyarbakır o yıllarda vaziyeti kısmen kurtarmış ama İzmir'de yatılı okullara alınan Rumelili gençler, ulusalcı sosyalizmin en sert versiyonuna müptela olmuşlardı.

BUGÜN İÇİN ANLAMAK YA DA HAKARET ETMEK

İzmir'e yaşatılan bu değişime ilk kez 1980'den sonra Turgut Özal müdahale etti, muhafazakâr Burhan Özfatura'nın belediye seçimini kazandığı şehirde bir takım dindarlaştırılma projeleri yürütüldü. O koşullar içinde Refah Partisi'nin özellikle Adil Ekonomik Düzen projesi de İzmir'de yazıldı. Ama İzmir'de ısrarlı bir dönüşüm gerçekleştirilmedi. İzmir, genel olarak ulusalcı Sol kimlik üzerinde, Batılı yaşam tarzını “çağdaş yaşam” diye sıkıca benimsemiş bir şehir olarak kaldı. Zaman zaman İzmir'de yaşanan menfi vakalar da bu kimliğin birer yansımasıdır.

Bugün bu sürece bakıp “İzmir'i anlamak mı İzmir'e hakaret etmek mi?” sorusunu cevaplamak gerek... Hakaret, kolaylıktır; sorumluluğun yükünden kaçıp sahte bir rahatlığı tercih etmektir. Anlamak ise zorluğu göze almaktır, sorumluluk yüklenmektir.

Bunca operasyona uğramış İzmir'e ne verildi ki İzmir'den ne bekleniyor? Unutmamak gerekir ki bizzat “Gavur İzmir” söyleminin muhafazakâr kesime mal edilerek güncellenmesi dahi o operasyonların bir parçası olabilir. O söylemle bizzat dindar kesimin zihin dünyasında İzmir olumsuzlanarak, İzmir ile dindar kesim arasında sınırlar konarak, İzmir'in 1960'tan sonra üretilen kimliği korunmak istenmiş olabilir.

Bizim bu hâl içinde gerçekten İslamî irşadı, daveti, tebliği gözden geçirmeye ve ihya etmeye ihtiyacımız vardır.

Yeni süreçte söz sahibi olmak

İslami bir değişimden yana olanlar, topluma yön veren değişimin lehine veya aleyhine bir söz söylemek, hakkı duyabilecek her meşru zeminde seslendirmek durumundalar.

Tarihin dönüm noktaları vardır. O noktalar hem risk barındırır hem de imkanlar tanır. Onlar, yarının planladığı, yarın yaşanacakların ilk adımlarının atıldığı zaman noktalarıdır. O noktalarda geleceğe ait aydınlık tablolarla karanlık tablolar yan yana hatta iç içedir.

Geleceğe ait tablolardan sadece karanlık olanlara bakanlar, sadece belirsiz olanları görenler yerlerinde dururlar. Sadece aydınlık olanlara bakanlar ise imkanları ile uyumlu ölçümler yapmazlar, hayal kırıklığına uğrarlar. Aydınlık noktaları görüp onlardan yansıyan ışıqla karanlık noktaları da hesaba katanlar ise hem atılım yapar hem ihtiyatlı olurlar.

Miladi Takvimin reel zamanı ile insanlığın vaka zamanı arasında bir uyum yoktur.

Reel(takvimi) yüzyıl ile vaka yüzyılı arasında birkaç yıllık bir fark vardır. Ya da bir önceki yüzyılın yansımaları bir sonraki yüzyılda birkaç yıl devam ediyor.

Son üç yüzyıla bakıldığında hep şu gerçek görülüyor. Bir çağdan bir başka çağa geçiş, yüzyılın bitiminden birkaç yıl sonra gerçekleşiyor. Bu, en azından yaşadığımız coğrafya açısından böyledir.

Osmanlı'nın devamı olarak Türkiye, son üç yüzyılın ilk dönümünü, ilk sosyal çağ değişimini 1808'de yaşadı; 18. Miladi yüzyılın sona ermesinden sekiz yıl sonra Sultan 2. Mahmut ile Osmanlı Ayanı(Eşraf Temsilcileri) arasında düzenlenen Sened-i İttifak, Miladi 19. Yüzyıldaki neredeyse bütün olayların başlangıcı gibidir. Bugün yaşadığımız vakalar, 2.Mahmut'un o tarihte tahta çıkmasından ve başlattığı değişim girişiminden bağımsız düşünülemez. Cizre'deki bir insani problem de Ankara'daki bir temsil problemi de nihayetinde en az bir yönüyle 2. Mahmut'un başlattığı değişime dayanıyor.

Osmanlı'nın ikinci dönüm noktası 1908'deki 2. Meşrutiyettir. Senedi ittifak'tan tam yüzyıl sonra İttihat ve Terakki Partisi'nin bir darbeyle iktidara gelişidir. Bu, 2007'ye kadar süren ve etkileri hala devam eden Türkiye devleti çağının başlangıcıdır. Son Miladi yüzyılın ayrışmaları o dönüm noktasında yaşandı. Son yüzyılın devlet iktidarı o dönüm noktasında belli oldu. O dönüm noktasında öne geçenler, yüzyılın muzafferleri diye bilindi, onlara tepki gösterenler

de yüzyılın muhalifleri, “Çağa karşı isyan edenler, çağdışı kalanlar” diye resmi tarih kayıtlarına girdi.

YENİ BİR YÜZYIL

Türkiye, 2007’de bir önceki yüzyılını tamamlayarak vaka bakımından yeni bir çağa girdi. O gün girilen süreçten bir daha geriye dönüş yaşamak mümkün değil. Bu süreci geri götürmeye çalışanların, klasik ittihat ve terakki çağını özleyenlerin çırpındıkça kaybetmeleri, cezalarla karşılaşmaları bunun en basit delilidir.

Çağ değişimleri, bir anda tam fark edilmeyebilir. Bunların etkileri: Onlara karşı direnişe ve dünya koşullarına göre 15-20-30 yıl sonrasına kalabilir. Nitekim 1808’in daha köklü bir değişime dönüşmesi, 31 yıl sonra 1939 Tanzimat Fermanı; 1908’in de bir devrime dönüşmesi 15 yıl sonra 1923’te Cumhuriyet’in ilanıyla gerçekleşmiştir.

Türkiye, yeni bir süreçtedir. Bir değişim ve dönüşüm aşamasındadır. Buna Fransa’daki değişim tarihi adlandırmalarının etkisiyle 2. Cumhuriyet diyenler, bunun ardından 3. Cumhuriyeti bekleyenler olabilir. Adlandırma çok önemli değil, değişim aktörleri adlandırmanın kendi programlarına zarar vermesinden endişe ediyorlar.

Bu değişim programı çerçevesinde alınan kararlar, belki etkisi en az bugün hissedilebilecek, belki bazen bir elektrik zammı kadar fark edilmeyecek kararlardır. Bunun için “Bir değişime yol açacak kararlar alınmıyor mu alınmıyor mu?” kuşkusu oluşabilir. Ancak tarihte pek çok kararın pratiği, alındığı gün görülmüş değildir. Devletler tarafından alınan sosyal yapıyı belirleyici kararların zamana yayılan etkisini bilmeyenler, bu kararlara “Bunlar gelip geçici şeylerdir” diye baktıklarında kendi kendilerini bir süre sonra “Bize ne oldu?” şaşkınlığı içinde bulmuşlardır.

Sosyal hayata dönük devlet kararları ikiye ayrılır: Baskıcı olanlar ve sürece yayılanlar. Baskıcı kararların etkisi hemen görülür; sürece yayılanlar ise başlangıçta belki sadece duyulur. Ancak bu, hiçbir zaman sürece yayılanların duyulmakla kaldığı, sosyal hayata yön vermekten uzak olduğu anlamına gelmez.

Geleceğe yön vermeye yönelik üç yaklaşım vardır. Batı terminolojisinde bu üç yaklaşım; “devrim, evrim ve muhafazakârlık” diye ifade edilir. Bizde ilk iki terim “İnkılap” ve “İslahat” olarak karşılık bulmuş. Sonuncusu ise daha yeni yaygınlık kazanan bir terimdir.

Türkiye’de bir devrim ya da bir devrime yaklaşan bir sosyal evrim yaşanmıyor. Nitekim sürecin aktörleri de ne inkılaptan ne de islahattan söz ediyor. Aksine kendilerini muhafazakarolarak ifade ediyor.

İnkılap(Devrim) ani bir değişimdir; islahat(evrim) zamana yayılan bir değişimdir. Muhafazakârlık ise aslında her iki tutumun karşısında duran bir durağanlıktır. Ancak bir devrim veya evrim sürecinden sonra geliyorsa muhafazakârlık tabii olarak bir değişim ifade eder.

İngiliz muhafazakarlığı, eskinin olduğu gibi korunmasını anlatırken Fransız muhafazakarlığı yakın tarihe belli-belirsiz bir itiraz, geçmişe de aynı ölçüde bir sahiplenmedir, buna bir tür“ürkek” sahiplenme de diyebiliriz. Bu, “yıkmadan ve ürkütmeden değişim” biçiminde bir yaklaşımdır. İçinde kısmi bir çatışmayı, ona karşılık mümkün oldukça büyük bir uzlaşmayı barındırır. Bunun için ilk bakışta uzlaşma karakterleridir. Bir sistem değişikliğini içermez.

Yakın geçmişi, kendisinden önceki dönemi(çağı) reddedişi, çoğu zaman ondan önceki çağı kısmen de olsa yüceltme biçiminde kendini gösterir. Yakın geçmişi(kendisinden önceki dönemi) ya dışlar ya da imalarla reddeder; eski çağları ise abartılı bir dille över.

Türkiye’de son dönemde siyasi bir tutama dönüşen muhafazakârlık bir tür Fransız muhafazakârlığıdır. Son yüz iki yüz yıla, 1808’den bu yana yaşanan gelişmelere itirazlar içeriyor. Ancak bu dönemde oluşan yapının tamamen yıkılıp yerine bambaşka bir yapının inşa edilmesinden ya da 1808 öncesinin bütün unsurlarıyla canlandırılmasından söz etmiyor. Bunun için onun öncülüğünde gerçekleşen bir değişim, belirsiz görünebilir. Yine de bu bir değişimdir. Bu değişimi hesaba katmamak, yanlış adımlara yol açar. Açık bir değişimi sokaktaki insan da fark eder. Bu tür değişimleri ise ancak dikkatli bir gözlem içinde olanlar görür.

1808’de, 1839’daki Tanzimat Fermanı’na, hatta 1856’daki Islahat Fermanı’na kadar Osmanlı din kurumları değişime tam inanmadılar. Değişimi bir sonraki yüzyıla ne bırakacağını sanki görmediler.

1908’den sonraki açık değişime ise tepki, halka umut vermekten uzaktı. O tarih ve sonrasındaki bütün tepki önderlerinin konuşmaları dikkatle incelense onlardan hiçbirinin

“Vazifemizi yaptık” söylemini aşmadığı görülür. Bu tevekkülün yansıması olarak anlaşılırsada topluma yönelik büyük bir umutsuzluğun da yansımasıdır.

DEĞİŞİM SONRASI RESİM

Modern Türkiye'nin kimliği şudur; Kapılarını İslam dünyasına ve Orta Asya'ya kapatmış; anayasada tarif edilen “vatandaşlık” ile özdeşleşen Türklük ana unsuru üzerine kurulu bir ulus devlet olmak...

Yeni Türkiye, ulus devlet olmaktan mı çıkıyor?

Yeni Türkiye, İslam dünyasına hakim olup Osmanlı imparatorluğunun mirasına mı kavuşuyor?

Yeni Türkiye, tek unsurdan birden çok unsurun ortaklığına mı geçiyor?

Hayır, hiçbirisi değil. Ama Rusya'nın tepkilerini dikkate almaktan kaynaklanan Orta Asya'ya açılmak hariç, diğer temel konularla ilgili yeni yaklaşımı yok saymak da mümkün değil.

Bu yeni yaklaşım, uluslar arası güçlerden bağımsız mıdır? Hayır. Ama Türkiye geçmişte sadece dışarıyı dikkate alarak hareket ederken bugünkü Türkiye'nin tutumundan kendi tarihinin ve kültürel yapısının da payı var. Geçmişte bu ikisinin payı adeta sıfırdı. Bugün tarihe ve kültür köklere bakılarak Türkiye'nin tutumu hakkında hiç olmazsa bazı tahminler yürütmek mümkün.

Pek çok devlet yöneticisinin bir imparatorluk hayali vardır. Ancak bugün Türkiye'nin yeniden Osmanlı İmparatorluğu olma hayalini gerçekçi bulmadığı kesin. Bununla birlikte Türkiye, Osmanlı İmparatorluğunun topraklarında ve etki alanında Balkanlardan Yemen'e, Kafkaslardan Sudan'a kendisi için yeni bir rol görüyor, bu rolden kaçmıyor. Aksine bu rol için risk bile alıyor.

Bu, kesinlikle ulus devlet anlayışından “ümme devleti” anlayışına geçiş değildir. Dışarıya açılan vakıfların milliyetçi olmamalarına rağmen yoğun Türklük vurgusu, herhangi bir yabancı ülke vatandaşının Türkçeyi öğrenmesinden devlet yetkilileri tarafından duyulan sevinç, ulusal bakışın etkilerinden kopuk değildir. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun son büyükelçileri

konferansında “Türk bayrağı, dışarıda artık sadece bir gücün değil, aynı zamanda bir vicdanın sembolüdür” demesi, ulus devlet yaklaşımını gösteriyor. İki üç yıl önceki bir yazıda ifade ettiğim ve bir milliyetçi gazetede de yankı bulduğu üzere, bu milliyetçilikten soyutlanma değil, eski tarz milliyetçilikten yeni tarz milliyetçiliğe, reel milliyetçiliğe geçiştir.

Türkiye, içeride de devletin kurucu unsurluğunu paylaşmaya yönelik bir yaklaşım içinde değil. Sadece itirazı olan bir etnik unsuru rahatlatarak onun ait olma duygusunu güçlendirerek, onu Türkiye Devleti sınırları içinde kendini kendi evinde hissettirerek Anayasa’da ifade edilen kurucu unsuru (Türklüğü) yüceltme amacındadır.

Bu tabloya bakarak “Değişim nerede?” denebilir. Ancak hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığı ve olmayacağı da açık.

Kapsamı ne olursa olsun bir değişim var. Bu değişim, bugün küçük sanılsa da, sürece yayılan bütün değişimler gibi kaynağından(zaman bakımından) uzaklaştıkça büyüyen izler bırakacak, büyük bir vaka yaşanmazsa yakın gelecek bu değişim üzerine kurulacak.

Bu değişime dair, herkesin lehte veya aleyhte bir sözü vardır. Bu toplumun bugünü ve geleceği üzerine kaygısı olanların bu değişime dair bir sözünün olmaması, onların tarihinin bu dönüm noktasını görmemeleri düşünülemez.

Bu değişim yaşanırken, toplumu temsil amacıyla oluşturulan resmi kurumlarda (Meclis’te veya Mahalli idarelerde) görünmemek, oralarda lehte veya aleyhte bir söz söylememek, olumlu adımları desteklerken olumsuz veya eksik adımlarınınolumlu bir yöne dönmesi için düşünce ifade edememek büyük bir kayıp olur.

Kaybedenler, neden bu toplumun İslamî yönde değişmesini isteyenler olsun?

Tarz-ı Siyaset ve Nevzuhur “Laikler”

“İstanbul Sözleşmesi” ile ilgili duruşlar, ayrıştırıcı ve konum tayin edici bir hâl üzere devam ediyor. Konunun tarafları arasındaki tartışmalar, her geçen gün keskinleşiyor. Bu tartışmalarla birlikte, sözleşmenin içeriği ve geleceğe yansımaları da toplum tarafından öğreniliyor.

Sözleşmenin aile ve toplumsal yaşama yansımaları bilinmesine İslamî geçmişi olan bir kesim, sözleşmeyi hararetle savunuyor. Ama söz konusu kesim, sözleşmenin içeriğinin yanında sözleşme ilgili tutumlarının da açığa çıkmasından rahatsızlık duyuyor. Sözleşmeden ve sözleşmenin taraflarından söz eden herkesi, hırçın bir tutum içinde ihanetle suçluyor. Sözleşme ile ilgili bu tutumun altında ne var ve tutumun sahipleri neden bu kadar öfkeli?

Analizimizde İstanbul Sözleşmesi ile ilgili bu duruşu merkeze alarak söz konusu kesimin sürüklendiği konumu ele alacağız.

SİYASET TARZLARI İÇİNDE İSLAMCILIK

Yüzyılın başında Rusya göçmeni Yusuf Akçura'nın tezinin aksine, İslamcılık, Osmanlılık, Batıcılık ve Türkçülük olmak dört tarz siyaset vardı. Bunlardan, İslamcılık ve Osmanlılık iç içe iken Batıcılık ve Türkçülük de bir bütündü.

Osmanlı çökünce geriye İslamcılık kaldı. Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte ise Batıcılık ve Türkçülük bütünleşti. Türkçülerin önemli bir kısmı, Batıcılığın içinde erirken ancak küçük bir kısmı muhafazakâr bir eğilim içinde milliyetçi-mukaddesatçı bir çizgi bulmaya çalıştı.

"Çağdaş Türkiye"de siyaseti dizayn eden uluslar arası güçler ve yerel karşılıklarının planlarının aksine İslamcılık, kendisine karşı alınan bütün önlemlere rağmen toplumsal bağıyla diğer akımların önüne geçti. Bununla birlikte "İslamcılık", özellikle son yıllarda muğlak bir kavram görünümüne büründü. Peki nedir İslamcılık?

İslamcılık, Osmanlı'nın son günlerinde aydınlar ve ulema arasında geniş taban bulan İttihad-ı İslam/İslam Birliği fikriyatının yerine genellikle itici bir kavram olarak kullanılmaya başlandı.

İttihad-ı İslam fikriyatının ise esasları bellidir. İttihad-ı İslam fikriyatı içinde yer almak, İslam dünyasının kurtuluşunun; esaslar olarak İslam'da, insan unsuru olarak Müslümanların birliğinde olduğuna inanmayı gerektirir. Başka bir ifadeyle, birinin İttihad-ı İslam fikriyatına sahip olması, her şeyden önce, ülkenin, ümmetin ve insanlığın kurtuluşunun İslam'da olduğuna inanması; buna ulaşmak için de ümmetin bütünlüğünü önemsemesi icap eder. Bu iki kanattan birinden yoksun olan hiç kimse İttihad-ı İslam içinde var sayılmaz.

Bu kapsamda İslamcı vafına sahip her kişi;

-İslam'ın ahkamına karşı yayılan Batıcılığa, sosyal ve siyasi Batılılaşmaya karşıdır.

-Emperyalizmi sadece kendi ülkesi veya İslam ülkeleri bağlamında değil, bütün dünya bağlamında kesin olarak reddeder.

-İnsanlığın bütün olarak ve özellikle Müslümanların kendi aralarında ırk üzerinden üstünlük bakımından kategorize edilmesine karşı çıkar.

-Dünyanın herhangi bir yerindeki emperyalizm karşıtı hareketleri önemser; İslam dünyasındaki kurtuluş hareketlerinin her birine mensupmuş gibi sahip çıkar.

-Kendi ülkesine veya herhangi bir İslam ülkesine Batılı yönetimler gibi Batılı yasaların da dayatılmasına karşı durur. Bunu engellemek için bedel ödemekten çekinmez.

-Mezhepsizliği teşvik etmemekle birlikte, mezhep taassubunda bulunmaz, mezhebini siyasi görüşünün merkezine oturtmaz.

-Başta ekonomi olmak üzere yaşamın bütün alanlarında sosyal adaletten yanadır; yoksulların, kimsesizlerin hak ve hukuku konusunda duyarlıdır.

-Toplumun, soyluluk veya ekonomik gelir üzerinden sınıflandırılmasını asla kabul etmez.

-Yoksulluk ve zenginliğin toplumsal bir sınıfa dönüştürüldüğü kapitalizm gibi; özel mülkiyete karşı çıkan, halkın mülkünü devlete tapulayan sosyalist düzene de karşıdır.

Bu esasları ile İslamcılık, sıradan dindarlık veya sıradan Müslümanlık değildir. Dindar Müslüman kimliği içinde özgün ve üst bir siyasi kimliktir. Kişi günlük yaşamında dindarlaşmakla, Müslümanca yaşamakla İslamcı olmaz. İslamcı olmak, İslamî siyaseti benimsemeyi ve o siyaseti benimseyenlerle birlikte hareket etmeyi gerektirir.

Bu da İslamî siyaset bir yana, günlük yaşamda bile Müslümanca yaşamın baskı altına alındığı bir dünyada bedel gerektirir. Nitekim, bugüne kadar bu uğurda cezaevleri dolup taşı; toplum önderleri idam sehplarında, zindanlarda, poligonlarda can verdi; nice kişi, siyasi haklarından mahrum bırakılıp ülkesinin dışına çıkmaya mecbur bırakıldı.

Uluslararası güçlerin İslam karşıtlığından dolayı davaları uğruna bedel vermeye hazır kimselerin kimliği olan İslamcılık, her yönüyle bir onurdur ve bu onur, kişi davasına sahip çıktığı sürece onda bulunur.

Açık bir ifadeyle İslamcılık, sabit bir kadro değildir: Kişiler, bir kez İslamcı olunca hayatları boyunca İslamcı kalmazlar. İslamcılığın ağır yükü, ona tabi olanları hep geri dönüş, ondan vazgeçiş tehdidiyle yüz yüze bırakır. Dün İslamcı olan biri, bugün İslamcılığın yüküne katlanamayıp başka kamplara geçebilir. Bu, imtihanın her gün yüz yüze olduğumuz bir gerçeğidir.

Bununla birlikte bazı kimseler, ya başka güçler hesabına çalıştıklarından ya da İslamcılığın toplum tarafından kabulüyle ilgili olarak ondan nemalandıklarından inanç, düşünce ve yaşam tarzları ile İslamcılıktan uzaklaştıkları hâlde İslamcı görünürler. Kimi zaman da yeni bir kimlik edindikleri hâlde post-modern dünyanın “çok kimliliği” ki aslında “çok kartlılığı” içinde İslamcı etiketini de yanlarında taşırlar. Nihayetinde kendilerine “Eski İslamcı” derler.

HEM İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİ SAVUNMAK HEM İSLAMCI OLMAK!

İstanbul Sözleşmesi'nin bir özü var, bir de bu sözleşmenin Türkiye'de yasalaşma tarzı...

İstanbul Sözleşmesi;

-Her şeyden önce doğrudan yaşam tarzını ilgilendirdiği hâlde, İslam'ın esasları dikkate alınmadan, Müslümanların görüşleri sorulmadan Batı'da hazırlanmış bir metindir.

-Tanzimat Fermanı ve 20. yüzyılın başında Müslümanlara dayatılan tercüme yasalar gibi, halkın görüşü sorulmadan, referandum bir yana, Meclis'te dahi doğru düzgün tartışılmadan dayatılmış yabancı bir üst yasalar bütünüdür.

Bu yönüyle, “dayatanların diliyle”, hiçbir şekilde “demokratik” değildir. Kendilerini üst, seçkin, aristokrat, halkın çıkarını halktan daha iyi bildiğini düşünen bir elit tarafından Avrupa dillerinden tercüme edilmiş ve Batı’nın desteğiyle dayatılmıştır.

Hatta bu sözleşme, sair Batılı yasalardan da farklı olarak Batı halkları tarafından da benimsenmemiştir. Batı halklarının görüşlerini değil, Batı’da “Yeşiller” olarak bilinen uç bir siyasi grubun, “feminist” denen sözde kadın cinsi ırkçılarının ve yapay “karma cinsiyet” taraftarlarının görüşlerini ifade etmektedir. Nitekim Batı’da sadece duyarlı halkın değil, bazı hükümetlerin de tepkisine yol açmıştır.

Öte yandan bu metin, aile ile ilgili düzenlemeler getirmektedir. Dolayısıyla medeni hukukla ilgilidir. Medeni hukukta inancın gereğine uymak, asgari insan hakları kapsamındadır. Nitekim, Yunanistan gibi ülkelerde ve günümüz İngiltere’inde farklı toplumsal gruplara medeni hukukta inançlarına dayanma hürriyeti verilmektedir.

Bütün bu hususlar göz önünde tutulduğunda İstanbul Sözleşmesi’ni özü ve yasalaşma tarzı ile savunacak biri, ne Meşrutiyet ne Cumhuriyet devrinde İslamcı sayılır veya İslamcılık kapsamına giren bir fikriyata sahip kabul edilir.

Hem bu sözleşmeyi tasvip edip hem İslamî bir fikriyat dahilinde görülmeyi istemek, cahillik değilse çok uç bir “uyanıklık”tır.

Sözleşmeye taraf olan ve aynı zamanda hâlâ İslam’ın tarafında görünmek isteyen kimi dernek ve yapılar; sözleşmeyi tasvip etmekle kalmıyorlar. Aynı zamanda, sözleşmeye karşı çıkanları, Meşrutiyet ve Cumhuriyet devirlerinin ultra Batıcılarının terminolojisiyle “yobazlık”la itham ediyorlar. Orada durmuyorlar; sözleşmeye karşı çıkanları, aynen geçmişin Batıcı dar elitinin zihniyetiyle kadına şiddet taraftarı olmakla suçluyorlar. Hızlarını alamıyorlar, Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi hadlerini fersah fersah aşarak darbecilerin yanında yer alma ve Cumhurbaşkanı’na karşı komplo içinde olma iftirası atıyorlar. Sosyal medyada linç ediyorlar, mahkemeye vermekle tehdit ediyorlar... 1908’in İttihat ve Terakki mensupları bunların yanında pek ılımlı Batıcı kalır.

Bu ne hırçınlık! Bu ne ölçsüzlük! Bu nasıl bir “anti demokrat” yaklaşım! Nerede düşünce hürriyeti! Nerede farklılıklara saygı duyma ilkesi! Hani demişler ya “Ne bu şiddet! Bu Celal!”

Ortada bir suçluluk psikolojisi var, desek izah etmeye yetmez.

Açıkça ifade etmek, en doğrusudur: Bu tür yapılar, hâlâ günlük yaşamlarında dindar olsalar da ve bunu samimiyetle sürdürseler de siyaseten Batıcılaşmışlar, laikleşmişler, nevzuhur laikler olmuşlardır. Lakin bu yönlerinin henüz teşhir edilmesine, ortaya çıkmasına ruhen ve siyaseten hazır değiller.

Çünkü;

Zihnen oraya kaydıkları hâlde henüz konumlarını kabullenmemişlerdir. Bununla birlikte, orada görülmenin onları bazı siyasi konumlardan edeceğinden eminler. Ne de olsa Türkiye’de İslamî duyarlılıkları dillendirmek, körü körüne Batılılaşmaya karşı çıkmak, aileyi koruma mücadelesi vermek, bunun karşısında yer almaktan siyasi olarak daha kârlıdır. Mevcut

konumlarına İslamî hassasiyetlere sahip görünerek çıktılar. Ama artık o hassasiyetlere sahip çıkmadıkları hâlde konumlarını korumak istiyorlar. Bu doğru anlatıldığında gözden kaçmayacak bir aldatmadır.

Bunu kabullenmiyorlarsa bu durumda hâllerinin farkında olmayacak kadar şuursuzlar!

Dünyanın her yerinde, Hıristiyan, Yahudi veya Budistler, aile kurumunu zafiyete uğratan yasalara karşı çıkarlar. Bu tür metinlere karşı çıkmak, kendini bir dine mensup görmenin sıradan bir alamet-i farikasıdır.

İstanbul Sözleşmesi'ne karşı çıkmayı garipseyenler, bu evrensel duruşu bilmeyecek kadar dünyadan uzaklaşıp dar ideolojik kalıplara girmişlerse siyasette yönlendirici olamazlar, olmamalıdır.

İnanca bu kadar yabancılaşanlar, post modern solcu partilere üye olabilirler ama dindar seçmen kitlesine dayanan partilerin yönetiminde yer alamazlar, o yönetimler üzerinde etkili olmamalıdır.

Türkiye'de siyasi değişim

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği 15 Mayıs 1919, Türkiye'nin siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Batı'yla uyumu aşmış Batılılaşmış bir Türkiye kurma düşüncesi, bu işgal karşısında gelişme ve yayılma koşulları buldu, kendisine karşı çıkan herkesi işgalden kurtuluştaki rolleri ne olursa olsun "hain" olarak nitelendirme imkânına kavuştu.

İzmir'i işgal eden Yunanistan, bağımsız bir devlet değil, Batı'nın olanakları ile kurulmuş, onlar tarafından oluşturulup yaşatılan bir uydu devletti.

Yunanistan'ın I. Dünya Savaşı sonrası koşullardan yararlanıp Anadolu'ya açılması Anadolu'nun Müslüman halkı açısından büyük bir tehdit oluştururken Batı açısından da gerçekte neticeleri ile birlikte kabullenilebilir bir durum değildi.

Bu evrede Ortodoks Yunanistan, Sovyetler Birliği'ne evrilen Rusya ile eskiden beri Rum Ortodoks Kilisesi-Rus Ortodoks Kilisesi çatışması yüzünden uyumsuzdu. Yunanistan, Doğu Avrupa'daki diğer Ortodokslardan farklı olarak Katolik ve Protestan Batı ile birlikte hareket ediyordu. Katolik ve Protestan Batı da Eski Yunan'ı Batı medeniyetinin kökü olarak kabul edince Yunanistan'ın Doğu Roma hayallerine kapılıp haddini aşmaması şartı ile kutsuyordu. Ne kurulmakta olan Sovyetler Birliği, Yunanistan'a destek verebilir, ne Yunanistan Batı'ya bağımlı iken Sovyetler Birliği ile birlikte bir savaşa girebilecek cesarettiydi.

Yunan işgali, Anadolu'da katliamlara yol açarken Batı, bütün küçük halklara yaptığı gibi Osmanlı bakiyesi Türkiye'nin 20. yüzyılda teslim alınmasında Yunan işgali ve tehdidinden yararlandı. Başka bir ifadeyle Yunanistan, I. Dünya Savaşı'nın ardından Türkiye'nin teslim alınması için bir piyon olarak kullanıldı.

1923'te Türkiye'nin siyasi nizamı, işgal girişimi başarısız olmuşsa da Batı desteğindeki Yunan işgali girişiminin gölgesi altında şekillendi. Yüzyıllardır savaştan Türkiye, Batı'nın yıpratıcı ve

çökertici I. Dünya Savaşı'nın hemen akabinde, aşağılayıcı bir tutumla üzerine saldığı küçük Yunanistan'ın yayılmacılığından korunmak için Batı ile en üst düzeyde işbirliği yapma zorunluluğu duydu. Türkiye'nin Batı ile en üst düzeyde işbirliği yapmasını önerenler, Yunan işgali tehdidi ile bu tehdide verilen Batı desteğini kullanarak, İstanbul'dan Anadolu'ya taşınan siyaseti Batı lehindeki bir dönüşüm için ikna etti; Batı lehindeki her tür değişimi bu işgal tehdidi ve bu tehdide karşı Batı'nın desteğini kazanmanın hayati önemi üzerinden açıkladı. 1923'te yapılan değişimlere kökten karşı olanlar bile, "Devletin yaşaması, her şeyden evladır" yaklaşımı içinde değişime sessiz kalmayı, değişime karşı koşulları fazla zorlamamayı seçti ya da Mareşal Fevzi Çakmak ve Kazım Karabekir örneklerinde olduğu gibi değişimin bu kapsamda olmasına inanmadığı hâlde bizzat değişimin yanında durdu.

Türkiye, 14 Mayıs 1919'dan 14 Mayıs 1950'ye kadar üç farklı safhada bu koşullar doğrultusunda siyaset yaptı. İlki Kurtuluş Savaşı safhasıdır, ikincisi Mustafa Kemal'in, üçüncüsü İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığı safhasıdır.

Kurtuluş Savaşı'nın liderliğinin oluşmasından hedeflerine kadar Batı'yla karşı karşıya gelmemek, aksine Batı desteğini kazanmak temel strateji edinildi. Mustafa Kemal'in cumhurbaşkanlığı safhasında, bu anlayış Batı'yla bireylerin zihniyet ve günlük yaşamına kadar uyum boyutuna vardırıldı, buna karşı çıkan herkes "gerici" yaftasına maruz bırakılıp cezalandırıldı.

II. Dünya Savaşı'na denk gelen İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığının ilk yılları ise ikircikli bir safhadır, safhanın ilk dört-beş yılında Batı'da savaşın kimin tarafından kazanılacağı ustalıklı gözetlendi, savaş Hitler karşıtı blok tarafından kazanılıp savaşın kazananları kendi aralarında Batı ve Doğu diye iki bloğa ayrılınca Batı bloğu tercih edildi.

CHP'nin iktidarı kaybettiği Demokrat Parti'nin iktidar olduğu 14 Mayıs 1950 seçimleri, aslında Batı bloğuyla demokrasi üzerinden uyumun bir gerekliliğinden ibaretti. Ama Adnan Menderes, kendisinden sonra sağa bırakacağı mirasla, şekilde Batı'nın şerrinden korunmak için en Batıcı cephenin reisi gibi göründü, gerçekte ülkeyi kültürel, ekonomik ve siyasi açıdan bađımsızlaştıрма eğilimini taşıdı, güç buldukça bu eğilimini öne çıkardı. 27 Mayıs 1960 İhtilali, bu eğilime karşı darbe mekanizmasının işletilmesinden ibarettir.

Batı, Menderes'in iktidarında Türkiye siyasetinin sağ bloğunun ağır ama kararlı bir bağımsızlaşma eğiliminde olduğunu gördü; kitlelere yayılmış, seçim sonuçlarına yansıyan Batı bloğu yanlısı bir solun desteklenmesinin yaşamsal önemine inandı. Sol liderliğin oluşması için Rockefeller bursu devreye kondu, gazeteci Bülent Ecevit ve Avukat Deniz Baykal bu burstan yararlandırılarak ABD'de eğitime alındı, sağın başına ise Batı'ya teslim olma noktasında olabilecek en sorunsuz isim Süleyman Demirel getirildi.

Ecevit ve Baykal solunun bütün ataklarına rağmen Süleyman Demirel, sağı mutlak bir Batı çizgisine çekemedi, Türkiye sağı güçlendikçe Batı'nın baskısı karşısında çaresiz kaldığında Menderes'in de başvurduğu Sovyetlerle yakınlaşmakta bile beis görmedi.

1960-1980 arası, Türkiye açısından dünya siyasetinin çalkantısı ve bunun iç siyasete yansımaları yüzünden bir tür kayıp yıllarıdır. Sağ siyasetin sanayiye inşa etme hamleleri sayılmazsa bu tam bir duraklama sürecidir.

Söz konusu duraklama süreci, Sovyetlerin iflas işaretlerini verdiği bir dönemde anarşizm bahane edilerek ve 6 Eylül 1980 Konya Mitingi öne çıkarılarak siyasetin yeniden dizaynı için 12 Eylül darbesi gerçekleştirildi; sol da sağ da daha ılımlı bir çizgiye çekildi.

Sovyetlerden sonra neo-liberalizme yönelen Batı, Türkiye'deki seçim sonuçlarına saygı duyma işaretleri verdi ama İslamî kesimin seçimlerde öne çıkması üzerine bu tutumunu terk etti. Yine de AK Parti'nin 2002'de seçimleri kazanması Batı'da paniğe yol açmadı, aksine Batı AK Parti'yi destekler göründü. AK Parti de 2009'a kadar Türkiye'nin Batı'yla uyumuna zarar verecek adımlar atmadı, bu dönemde Batı'nın gündeminde olan dinler arası diyalog, medeniyetler buluşması gibi projelere de sahip çıktı.

Söz konusu tarihe kadar Batı hep esas, Türkiye ise genel anlamda uydu konumunda durdu. Türkiye, herhangi bir konuda tutum belirlemek için Batı'nın tutum belirlemesini bekledi.

2009'dan bu yana Türkiye'nin Batı ile ilişkilerinde bir yol ayrımı izleniyor; Batı'nın buna karşı aldığı tedbirler de iş görmüyor. 15 Temmuz darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine ise Batı, bir panik hâli yaşıyor. Türkiye ise Batı'nın daha fazla üzerine gelmesine yol vermeyecek şekilde bu ayrışma sürecini devam ettirmek istiyor. Bunun için Batı ile ABD Başkanı Trump arasındaki karşıtlıktan bile yararlanmayı umuyor.

Buna karşı, Türkiye'nin gittikçe güç kaybeden Batı ile ilişkilerini yeniden düzenlemesinde içeride Gezi Olaylarından bu yana süreci durduracak bir muhalefet söz konusu olmasa da 16 Nisan Referandumu'nda görüldüğü üzere Türkiye'nin okumuş kesimleri, Batı ile ilişkilerin geldiği noktadan paniğe kapılıyor. Aldıkları eğitimin de etkisiyle hâlâ Batı'nın her istediğini yapabileceğine inanan bu kesim, Türkiye'nin Batı ilişkilerini düzenleme çabasının Türkiye'nin aleyhine dönmesinden, kadim Batılıların ifadesiyle Türkiye'nin "Tanrıların gazabına uğramasından" korkuyor.

Batı, Tanzimat'tan 1960'lı yıllarda başlayan Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) sürecine kadar Türkiye'deki hep elit sınıfı dizayn ederek çıkarlarını koruma yoluna gitti. Özellikle 1980'li yıllardan bu yana ise sosyal değişime yöneldi. Daha önce devlet eliyle toplumu dizyan etmeye çalışırken Gezi Olayları ile birlikte toplumu kullanarak devleti kendi lehinde dizayn etmeye çalıştı. Ama ne Gezi Olayları sonuç verdi ne de yeni dönemde kullanılmak üzere yolu açılan yeni elit sınıfın 15 Temmuz Darbe Girişimi.

Batı'nın elinden şu anda Türkiye'de daima yüzde ellinin üzerinde olan klasik sağ blokla İslamî kesimin birlikteliğini zayıflatacak adımlar atmaktan başka bir şey gelmez. Batı, şu anda o adımları atıyor, önümüzdeki dönemde de kimi siyasi partiler, cemaatler ve devlet içindeki kesimler üzerinden şansını denemeye devam edecektir. Bu tabii bir hâldir. Bu hâlin paniğe yol açması, bütün süreci berbat edecek neticeler doğurabilir. Batı'nın her selam verdiğini Batı adamı gibi görmek ya da herkesi İngiliz, Alman ajanı olarak suçlayacak bir tutum içinde olmak sağlıklı bir yol değildir.

Türkiye'de eğitimden günlük yaşamdaki törenlere kadar hâlâ Batılı gibi görünmek normal, Batı'dan farklılaşmak anormal bir hâl gibidir. Sistemde Batı karşıtlığı çizgi dışına çıkmak, Batı yanlılığı güzergâhta bulunmak olarak görünüyor. Vaziyet bu iken Türkiye'nin geleceği üzerinde söz sahibi olmak isteyenler, Batı var oldukça Batı'nın kapılarını aşındırmaya devam

edecekler. Onları başarısızlığa uğratmak ancak sosyal zemini besleyecek kararlı bir değişimi desteklemekle mümkündür. Polisiye tedbirler ancak bunun yedeğinde iş görür, aksi hâlde ters tepebilir.

CHP'nin değişmesi ya da HDP'leşmesi...

CHP'nin kökleri ta Tanzimat'a dayanıyor. Tanzimat, İslam dünyasına Batı karşısında dayatılan bir teslimiyet tarzıydı.

İslam dünyası, 19. yüzyılda Batı karşısında zayıf düştüğü hâlde hem bir siyasi güç olarak hem yaşam tarzıyla direnişini sürdürüyordu ki bu direniş hiç kuşkusuz İslam'ın temel kaynaklarına duyulan güvene, imana dayanıyordu.

19. yüzyılda İslam dünyasında gerek Batı etkisindeki formal eğitimden geçenler gerek informal Batılı eğitim odakları olan Mason locaları gibi mekânlarda yaşam güzergahlarını çizenler, o güvenden, o imandan koştular. İslam dünyasının artık Batı karşısında direnişini sürdüremeyeceğini düşündüler.

Bu gruplar, yerli azınlık sermayesi ve dış sermaye ile desteklendiler. Buna karşılık İslam uleması, bir türlü klasik yapısını aşıp toplumun karşısına krizi sonlandıracak çözümler getirmedi. İslam dünyası, kendi arasında bütünleşip Batı'ya karşı güçlü bir ses olamadı. Nihayetinde Batı yanlılığının dinamikliği, buna karşı İslam'a güvenlerini, imanlarını kaybetmeyenlerin ihtilaftan kaynaklı hantallığı, Tanzimat sürecini getirdi.

Tanzimat Fermanı, Batı'ya teslimiyetin belgesidir. O ferman, Osmanlı'nın zamana yayılan ve kamufle edilmiş bir teslimiyetle Batı'ya devrinin başlangıcıdır.

Ustalıklı bir planlama ile sürece bir direniş süsü verilmişti: Tanzimat'ın mimarları, İslam dünyasını korumak için Batı'ya karşı direniyormuş gibi davranıyorlar ama bu direniş görüntüsü altında İslam dünyasını peyderpey Batı'ya veriyorlardı.

Sloganlar direniş kokuyordu oysa o sloganların altındaki nehir, Batı'nın barajlarını dolduruyor, Batı'nın koloni ekinlerini suluyordu.

Tanzimat kadroları, 1860'lı yıllarda yerlerini Jön Türkler veya yeni Osmanlılar denen sloganları daha keskin ama teslimiyetleri de o sloganlar kadar keskin bir kadroya bıraktı. Meşrutiyeti o kadro ilan ettiyse de Sultan Abdülhamit siyasi güçle önlerini kesmeye çalıştı.

Jön Türkler, Abdülhamit'in engellemelerine rağmen bizzat onun açtığı okullar ve onun oluşturduğu iletişim imkânları ile yıldan yıla büyüdüler, teşkilatlandılar ve nihayetinde İttihat ve Terakki'yi kurdular.

İttihat ve Terakki, II. Meşrutiyet'le birlikte iktidar olurken aynı zamanda bölünmeye uğradı. O bölünmüş İttihat ve Terakki'nin en radikal, en uç Batıcı grubu, Kurtuluş Savaşı yıllarında CHP'yi kurdu.

Kuruluş aşamasında adı Cumhuriyet Halk Fırkası denen parti, işin özünde Batı'ya karşı Kurtuluş Savaşı'nı İslam'ın yükünü üzerine alarak sürdürmenin mümkün de gerekli de olmadığını öne sürüyor; Batı'nın en büyük düşmanı olarak gördüğü İslam'ı "çağdaşlaşma" projesiyle terk ederek Batı'yla bütünleşmeyi öneriyordu. Ama CHP, bu bütünleşmeyi aynı zamanda yurtseverlik, milliyetperverlikle açıklıyordu; "uygun koşullarda" bir teslimin sağlanarak vatan ve milletin yok olmaktan korunduğunu iddia ediyordu.

CHP, o süreci Batı'nın talepleriyle tam bir uyum içinde katı bir laiklik ve görünürdeki bir milliyetçilikle yönetti. Ki bunun hakikatteki karşılığı, halkın ulusçuluk kapanına kısılarak İslam dünyasından koparılması, ardından Batı kazanına atılmasıdır. Bu kapan ve kazan projesi, Batı'nın İslam dünyası için bulduğu en işlevsel projedir: Kavim duyguları coşturularak toplum İslam dünyasından uzaklaştırılacak, sonra ona yeni yolun çağdaşıdır denerek nihayetinde, "ulus" adı altında Batı'nın modern şatolarının önündeki kölelere dönüştürülecektir.

CHP'nin bu bağlamda, "siyasi İngilizcilik" ve "kültürel Fransızcılığa" dayanan jakoben bir Batıcılık siyaseti güttü. Toplumun yararı adına topluma baskı yaptı; toplumu dipçikle Batılılaştırmaya çalıştı.

CHP'nin Değişimi

CHP, Cumhuriyet Dönemi boyunca bir dizi değişim geçirmiş göründü:

-1930'lu yıllarda Faşizme yöneldi; Batılılaşma ile İngiliz ve Fransızlar gibi bıyıklarını kesen CHP idarecileri o yıllarda Hitler bıyıkları bırakmaya başladılar.

-II. Dünya Savaşı'ndan sonra yine Sovyet yanlısı olmayan, Batı Avrupa tarzı bir solculuğa yöneldi. CHP yöneticileri, o yıllarda artık Hitler bıyıklarını kestikleri gibi, sol yumruklarını havaya kaldırarak da konuştular. CHP'nin özellikle genç nesli bıyıklarını Stalin tarzı bırakmaya başladı.

- 1960'lı yılların sonlarında CHP'deki sola eğilimin dozajı kaçırdığı ve maksadına hizmet etmekten uzaklaştığı şikâyetleri üzerine CHP, "Ortanın Solu" görünümü altında, BAAS ve Nasırcılık tarzı bir ulusalcı sosyalizme yöneldi.

-CHP, 1980'den sonra solun kontrol altına alınıp yönlendirilmesi projesini üstlendi ve ulusalcı sosyalizmden sosyal demokrasiye geçti. O yıllarda Alevi solunu içinde eritti; Kürt solunu ise kendi güdümüne aldı, Meclis'e taşıdı.

-1990'lı yıllarda Baykal'la birlikte CHP, sosyal demokrasiyi reddetmese de ulusalcı sosyalizme tekrar yaklaştı.

2010'da başlayan Kemal Kılıçdaroğlu başkanlığı ile birlikte CHP, bugünkü sürece girdi. Alevi solunu ve radikal solu içeri çekti; Kürt solunu da 1980'li yıllarda olduğu gibi yanına aldı.

CHP, bütün değişimleri geçirirken veya değişim rollerini oynarken iki çekirdek ilkesinden asla kopmadı. CHP'nin bu iki çekirdek ilkesi, toplumu ümmette karşı konumlandırın ulusçuluk ve toplumu Batı lehine dönüştüren, özünden kopmuş olarak Batı'nın kapısına götüren laikliktir.

Bu tarihsel serüvene bakarak CHP'nin bugün geldiği noktayı nasıl izah edeceğiz? İmam Hatip öğrencileri ile fotoğraf çeken bir CHP genel başkanı... Geçmişte İslamcı diye bilinen kimi şahısları genel başkanın özel desteğiyle milletvekili seçtiren bir CHP... Bazı milliyetçi-muhafazakâr kişileri büyük şehir belediye başkanlığına taşıyan CHP... Yoksa bu kez CHP değişiyor mu?

CHP'nin HDP'lileşmesi

HDP'nin seçmen kitlesini sol ve Kürt ulusçusu çevrelerden Bölgede yüzde elli ve üzerine çıkarma öyküsünü doğru tahlil etmeyenler, CHP'nin son süreçteki değişimini kavramıyorlar.

PKK'nin siyasi kanadı, 1989'dan başlayarak Bölgede seçmen kitlesini büyütmek için jakobenizme başvurdu. CHP'nin bir dönem resmi militarizmle yaptığı işi, örgüt militanları ile yaparak siyasi amaçlarına ulaşmaya çalıştı, dipçik demokrasisi ile siyasi sonuç aldı. Ancak PKK'nin siyasi kanadı, militanların siyasete yapacağı etkiyi denklem dışında tutmadan zamanla farklı bir sürece de geçti, özellikle HDP döneminde bu süreç siyasette görünür bir noktaya vardı.

HDP, solun dünyadaki değişimine uygun olarak Taksim'de marjinal gruplar ile aynı masaya oturdu, onlarla bütünleşti. Taksim'de eşcinsellikten açık açık söz etti. O azınlığa kendi içinde yer ayırdı, onun slogan ve flamalarını mitinglerine taşıdı; o kesimi "onurlandırdı", o kesime sermaye sağladı, o kesimi gençler arasında özel bir gayretle büyüttü.

HDP, Diyarbakır'ın meyhanelerinde avamdan ve eski Marksist sarhoşlarla oturdu; onlarla kadeh tokuşturdu ve kendisini onların yaşam tarzının güvencesi olarak öne sürdü.

HDP, aksiyonerliği köklerinden gelen ve o aksiyonerlikle Marksizme yönelen Gazi Mahallesi'nin Alevi gençlerinin karşısına bir "selefi Marksizm"le çıktı, Okmeydanı'nda Sol yumruğunu kaldırıp sağa sola molotof atan çocukları kahraman ilan etti, onların arkasında durdu.

HDP, Diyarbakır, Batman, Van gibi şehirlerde palazlanan yeni burjuvaya masasının başköşesini ayırdı. Onunla 1980'li yıllarda örgütün tek yanlı haraç alma siyasetinden farklı bir ilişki geliştirdi. Örgüt yine haracını alırken HDP, o burjuvaya belediyeler üzerinden ihale sağladı ve ortak oldu.

HDP, eskiden beri sola eğilimli kimi sözde "mele"leri içinde barındırıyordu, o mele'leri seçim mitinglerinde otobüslerin üzerine çıkarırken taltife düşkün pek çok dindar imamı da kendisi için propagandacı yaptı.

HDP, Hakkâri'nin köylerinde komün denemeleri yaptı ve bunu teşhir etti. Bölgenin tamamında tesettüre karşı savaşını "ulusalcı sosyalist çağdaşlaşma projesi"yle tavizsiz sürdürdü.

Ama HDP, aynı zamanda başı örtülü belediye başkanları veya eş başkanlar da seçti. İslamcı diye bilinen kimi şahısları milletvekili yaptı.

HDP, bunu yaparken “Onlar başlarındaki örtüyle veya İslamcı kişilikleri ile bir Marksistle, kıdemli bir meyhaneciyle hatta kendilerini artık eşcinsel diye tanıtan ahlakta sınır tanımazlarla aynı masaya oturuyorsa biz onları seçtirerek onlara hizmet etmiş olmayız. Onlar, aramızda bulunmakla bize hizmet etmiş olurlar” diye düşündürüldü. Bu düşündürülmenin haklılığı da görüldü.

HDP’deki başı örtülüler, HDP’lilerin çocuklarının başlarını örtmediler ama kendi çocukları başörtüsüz büyüdü. HDP’ye giden sözde eski İslamcılar, HDP’de İslamcı bir kitle oluşturmadılar ama dindar ailelerin on binlerce gencinin HDP soluna açılmasına, hatta yüzlerle ifade edilemeyecek kadar çok sayıda dindar aile gencinin bizzat dağa çıkmasına sebep oldular.

HDP, o başı örtülüler ve sözde eski İslamcılar için makam merdiveni ve belediyeler bağlamında rant kapısı olurken onlar sosyalizme, İstiklal Caddesi yaşam tarzına ve nihayetinde solcu militanlığa eşik oldular.

CHP’ye geçen kimi sözde eski İslamcılar ve milliyetçi muhafazakârlar için yaşanan budur. CHP, HDP ile ittifak kurarken ırkçılıktan ödün vermiyor; İslamcılarını safına alırken Batılılaşmaya hatta jakoben laikliğe ve laiklere sırtını dönmüyor.

Özetle CHP, bölgede tutan HDP siyasetini Türkiye geneline yayıyor ve bu, başkanlık sistemiyle geçmişten ayrılan yarının Türkiye siyaseti için hiç de küçümsenmeyecek riskler barındırıyor.

Türkmen isyanları ve seçim sonuçları

Yerleşik olmayan, başka ifadeyle Yörük olarak yaşayan ve Yörükçe davranmayı sürdüren Müslüman Türk topluluklarına pek eskiden beri Türkmen denmiştir.

Türkmenler, Miladî 10. yüzyılda toparlanıp 11. yüzyılda İslam dünyasına karşı saldırıya geçen Bizanslılar karşısında İslam’ın en önemli güçlerinden birini teşkil etmişlerdir. Haçlı Seferleri’nde de ani atakları ve okçuluklarıyla tarih kitaplarında büyük bir övgüyle anılmışlardır. Ancak Anadolu Selçuklu günlerinden itibaren kimi Türkmen toplulukları, “sürekli itiraz”ın, “sonu gelmez isyanlar”ın bir tür simgesine dönüştüler.

O günlerden sonra isyan eden Türkmen toplulukları, Babai isyanlarında olduğu gibi çoğu zaman Kürtlerle de buluşmuş ve tarihe geçecek vakalara yol açmışlardır.

Türkmen isyanları, Çukurova, Toroslar ağırlıklı ama kimi zaman Ege ve Rumeli’de de farklı versiyonlarda Osmanlı döneminde de görülmüştür. Bu isyanlar çoğu yerde Alevi bir karakter de kazanmış ve 19. Yüzyılda Dadaloğlu’nun coşkulu varsağılarına konu olacak kadar uzamıştır. Ancak Celalî İsyânları dışında hiçbir zaman bu isyanlar, Selçuklu dönemindeki Babai İsyânları gibi büyümemiştir.

Coşkulu bir ruha sahip olan ve çoğu zaman sadece sezileriyle hareket eden Türkmenlerin isyan etmesi için makul bir sebebe gerek yoktur dense de bu isyanlar hiç kuşkusuz sebepsiz

değildir. Türkmenler, devletin farklı unsurlar üzerinden seçkinci (elitist) bir yaklaşımla kendilerine bakmasından rahatsız olmuş, kimi zaman pahalılıktan şikayet etmişler, kimi zaman devletin savaş nedeniyle kendilerinden aşırı vergi almasından ya da sürekli asker talep etmesinden dolayı devlete karşı ata binip kılıç kuşanmışlardır.

Osmanlı, Yavuz döneminde bulunduğu Kürtleri tatmin ederek sonradan Alevileşen kimi topluluklar dışında, Batılılaşma felaketine kadar, Kürtleri bu isyan sürecinin dışına çıkarmayı başarmıştır. Bunun yanında;

1. Osmanlı padişahları, ilk günden itibaren kendilerini bir Türkmen beyi gibi görmüşler; seçkinci (elitist) bir yaklaşımdan kaçınmışlar, mütevazı konutlarda oturmuşlar, halkla içli dışlı olmaya önem vermişlerdir.

2. Osmanlı, bu isyanların günün imkânlarının da yardımıyla şehirdeki elite ve Şah İsmail süreci dışında dış güçlerle asla buluşmasına izin vermemiştir.

Ama Osmanlı, bu isyancı kitleyle hiçbir zaman iyi bir diyalog da geliştirememiş, onlara her zaman uzaktan bakmıştır ki bugün Osmanlı karşıtı Türkçü söylemin esasını da onun bu tutumu oluşturur.

Konuyu burada bırakıp seçim değerlendirmesine geçecek olursak seçimler her zaman sürprizlere açıktır. Bu sürprize yol açan ise yerlerini hep koruyan sabit tercihli seçmenlerin yanında sonucu etkileyen değişken bir seçmen kitlesinin de bulunmasıdır.

AK Parti, iktidara geldiği günden bu yana Ankara Çankaya; İstanbul Kadıköy, Bakırköy; İzmir merkez ilçeler gibi mahallerde yerleşik sabit bir muhalif seçmen kitlesiyle yüz yüze kaldı. Bu seçmen kitlesini ikna etmek için gösterdiği hiçbir çaba sonuç vermediği gibi bu kitle kimi mahallerde kendisini günden güne büyüttü, muhalefet gücünü artırdı.

Vakanın daha sorunlu yanı ise AK Parti, karşıındaki sabit muhalifler olarak sadece bu kitleye yöneldi, siyasetini tamamen bu dış güçlerle iletişim kurmakta mahir şehirli elite karşı dizayn etmeye çalıştı. Oysa Çukurova, Toroslar, Ege, Rumeli Türkmenleri de kimi zaman MHP kimi zaman CHP mensubu olarak AK Parti'nin neredeyse sabit muhalifleri arasında yer aldılar. Bu kitle yıllarca kadim Alevi muhalefet ve şehirli elite ittifak içinde daima AK Parti'ye karşı oy kullandı.

AK Parti, bu Türkmen muhalefeti eritmek için ekonomik düzenlemeleri ve ülke adına başarıları yeterli gördü.

Yine AK Parti, ilk yıllarında Kürtlerin önemli bir kısmının bu muhalefetle buluşmasının önüne geçmişse de dış güçlerin de araya girmesi ve seküler elitist sınıfın riyakâr Kürt söylemi yüzünden son süreçte Kürtlerin önemli bir kısmının da bu muhalefetle buluşmasını engelleyemedi.

AK Parti, 25 yıllık belediye iktidarı ve 17 yıllık ülke iktidarı boyunca şehirli sabit muhalif elit kesimden tamamen umut kesince milliyetçi söyleme yöneldi, başarılarını milliyetçi söylemle ifade ederek Türkmen yapmayı kendi safına çekebileceğini düşündü.

Onun bu çabasına karşı,

1. CHP içinde yer alan bir kısmı Rumeli kökenli, diğerleri Çukurova'dan Çanakkale'ye kadar sahilde yerleşik sabit Türkmen muhalefeti yerinden bile kıpırdatamadı.

2. MHP'nin içindeki bir kısım Türkmen muhalefet, MHP ile AK Parti arasındaki yakınlaşmada değişmek yerine İyi Parti çatısı altında buluşup sabit muhalefetine devam etti ya da MHP'de kaldığı hâlde eli AK Parti'ye oy vermeye uzanmadı.

3. AK Parti'nin milliyetçi söyleme yönelmesi Türkmenlerle eskiden beri aynı itirazlara sahip olan sabit muhalif Kürt kitlenin büyümesine de yol açtı.

Üstelik, bu sabit muhalif kitle Boğaz'daki yalılarda oturan, riyakâr ultra elit sınıfla buluşmayı da başardı, AK Parti'nin yüzde elli bandının çok üzerine çıkmasına bir türlü izin vermedi, iktidarını hep bıçak sırtında tuttu.

AK Parti, kendisini nasıl tanımlarsa tanımlasın Refah Partisi'nin üzerinden inşa olduğu dindar siyasi gelenekten gelmektedir.

İslamî köklere dayanan dindar siyaset, özü itibari ile karakterinde devrimci, günlük icraatlarında ıslahatçidir.

Devrimciliği istiğfar ve tövbeye dayanır; ıslahatçılığı ise ihya ve tecdid olarak kendini gösterir ki bu hâl onu sürekli bir değişim, bir yenileşme içinde tutar.

Bilindiği üzere istiğfar ve tövbe, sabitler etrafında eksikleri görmeyi ve daha iyi bir amele yönelmeyi ifade eder. Böylece siyasi yapı, tutumlarını sürekli asli değerleri üzerinden sorgulayarak yanlışlarını tespit eder ve daha üstün bir tutuma yönelir. Dolayısıyla sürekli bir ihya (canlanma) ve tecdid (yenileşme) yaşar. Kendisini alışkanlardan, uyuşukluktan, gafletten korur; eserlerine eser katar.

Yine dindar devrimcilik, İslam'ın insana insan olmasından dolayı verdiği değer ve Hz. Peygamber'in sünneti gereği daima halkçidir, elitizmi (seçkinciliği) ve onun karakteri olan kibri şiddetle reddeder, halka daima yakın değil, halkla bizzat beraber olur, mescitleri bu beraberliğin simgesi yapar.

Halbuki AK Parti, başta koşullar gereği yöneldiği muhafazakârlığı zamanla benimsedi ve gittikçe sağcı elitizme, dolayısıyla kibre yöneldi. Şehir ve kasabalarda, AK Partili denince akla "Kendilerine has sitelerde oturan, halka burnunun ucundan bakan, Cuma namazı kılsa da günlük ibadetlerinden kuşku duyulan" bir elit geliverdi.

Bu "sonradan görme" elit, siyaseti daima çıkar için yapan eski klasik sağcı kesimle de ittifak kurunca halkın asla sempatiyle bakmadığı bir yapı zuhur etti. Rüşvet ve yolsuzluk ise... Bu tür yapılar bulaşmadan edemezler, bulaşmasalar dahi halk onları bulaşmış gibi görür ve onların siyaset amacını hep kazançla açıklar.

Ve nihayetinde sosyal değişim, kültür politikaları ile olur, kültür politikaları ise eğitim ve cami ile sınırlı tutulamaz. AK Parti, iktidarı boyunca, camiye gelmeyecek ve imam hatibe çocuk göndermeyecek şehirli elite yönelik bir kültür politikası geliştirmede; büyük bir tiyatro, sinema hareketi başlatmadı, kitleleri etkileyecek roman, hikaye yazarlarını desteklemedi. Buna karşı yıllar boyunca o elit sınıfın hevasını okşayarak onları sakinleştirmeyi, yine

aralarından kaptığı bazı günahkârları reklam aracı olarak kullanmayı tercih etti. Onları ıslah etmeyi başaramadığı gibi kendi kitlesinin dahi modernize olmasına yol açtı.

Güvenlik soruşturmaları ve mülakatlar da buna eklenince ortaya toplumsal tepkiye yol açacak bir hâl çıktı.

Bu hâl karşısında AK Parti'nin son seçimde aldığı oy oranı bütün seçim analistlerini şaşırtacak kadar yüksektir. AK Parti, Ankara ve İstanbul büyükşehir belediyelerinde umduğunu bulamamışsa da kendi tarihinin en yüksek yerel seçim sonuçlarından birini almıştır.

Bu, kalkınma projeleri ile ilişkili olmakla birlikte Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliği ve gayretine dayanmaktadır. Kalkınma projeleri hangi aşamada olursa olsun, Erdoğan'ın bu gayreti olmasaydı AK Parti, muhalefetin ve uluslar arası güçlerin istediği gibi yüzde otuzlarda çakılabilirdi.

Kimlik Karmaşıklığı İçinde Kim İslamcı Değil?

Muhafif kimlikleri karıştırıp karmaşıkleştirerek etkisiz hâle getirmek, çağımızın adeta bir savaş tekniğidir.

İslam karşısında sınırsız bir kompleks içinde olan ve bunu bir düşmanlık stratejisine dönüştüren Batı, İslam'a karşı söz konusu kimlikleri karıştırıp karmaşıkleştirme tekniğine adeta dört elle sarılmıştır.

İslâmî kesim, önceki asırda siyasetten tamamen alıkondu; her tür siyasi etkinliğin dışında tutuldu. O yasaklı dönemde pek çok dindar şahsiyet, bir çıkış yolu olarak sağ cepheye yaklaştı. İslam karşıtları, o çıkış yolunu dahi İslam aleyhine çevirmek için kimlikleri bile bile karıştırarak İslâmî kesimleri sağcı diye tanıttılar. Bu konuda etkili olabilecek bir söylem de ürettiler.

1970'li yıllara kadar devam eden bu süreç, sağın renksizlik ve duyarsızlığına tepki duyan İslâmî kesimin bazı gençlerinin sola kaymasına neden oldu.

Aynı dönemde sağa tepki duyup sola yönelmeyen Müslüman gençlik ise "Sosyalist Müslüman" gibi tam ters bir kimlik karıştırma, kimlik karmalama yöntemiyle tarif edildi, onların sosyal adalete duyarlı öz kimlikleri ile kendilerini tanıtmaları engellendi.

O yıllardan bu yana ise İslâmî kesim çok yol aldı, sağın önüne geçti; bu kez sağ kesimin bir bölümü İslâmî kesime sığındı. Şimdi yeni bir kimlik karıştırma, kimlik bulandırma işlemiyle bu kez söz konusu kesimlerin varlığı üzerinden İslâmî kesim, yine sağla karıştırılıyor, sağın bir versiyonu gibi tarif ediliyor. Bu da yeniden İslâmî kesimden bazı gençlerin solun tuzağına düşmesi riskini güncelleştiriyor.

İslâmî kesimin çıkış noktasının kasıtlı Cemaleddin Efgânî, Reşit Rıza, Muhammed Abduh çizgisine indirgenmesi de bu tür kimlik karıştırma, kimlik karmalama, kimlik bulandırma yöntemlerine başvuranların işini kolaylaştırdı.

Şah Veliyullah Dehlevî'nin, Şeyh Halid-i Zülçenaheyn'in (el-Bağdadî) İslâmî kesim köklerindeki payının zayıflatılması da yine İslâmî kesimin tarifini zorlaştırdı. Tarifin zorlaştığı noktada farklı gösterme kolaylaşır. Farklı gösterme başarıya ulaştığında ise doğru adres sis altında kalır, bulunması zorlaşır. Ayrıca kişiler doğru adrese gelmek için yola çıkmışken farklı bir yere giderler ya da kapısına geldikleri doğru adrese dahil olmaktan cayarlar.

Bu hâl ve gerekçeler, "İslamcı" olarak etiketlenen İslâmî kesimin sürekli tarif edilip diğer kesimler ile arasındaki sınırların anlatılmasını gerektiriyor.

İSLÂMÎ KESİMİN ÜÇ MÜCADELE NOKTASI

İslâmî kesim, modern krizin İslam dünyasına bakan yüzünü hissettiğinde Müslüman dünya ile ilgili üç temel sorun tespiti yaptı: Cehalet, ihtilaf ve zaruret.

1. Cehaletle Mücadele

Onlara göre, İslâmî ilimler, ihya edilmediğinden günün gereksinimlerini karşılamaktan uzaklaşmıştı. Müslümanlar, bugünün dünyasında öncülük etme vazifesini icra bir yana ayakta kalmalarını sağlayacak ilmi yapıdan bile uzaklaşmışlardı. Bu da Müslüman gençliğin, kökeni ne olursa olsun İslâm dünyası dışında gelişen ilmi birikimlere körü körüne teslim olmasına yol açmıştır.

Bu da hiç kuşkusuz Müslüman dünya ile başka noktalarda geliştirilen ilmî etkinlikler arasına mesafe koymayı, oralardan gelecek ilmi etkiye karşı tedbir bağlamında sağlam bir gümrük kurmayı gerektirmiştir.

İslâmî kesim, asla ilmî birikimlere kapıların kapatılmasından yana değildi ancak oradan gelecek etkileri ihtiyaca uygun bir şekilde düzenlemekten yanaydı. Aksi hâlde, ilmî etki, bir düşünsel ve kültürel istilaya dönüşürdü.

İslam karşıtları ise İslâmî kesimin bu ilmî disiplin ile ilgili zaruri önlemlerini ilme karşı olmak gibi tanıttılar. Bu hususta kasıtlı İslâmî kesimi, taşralardaki cahil topluluklarla karıştırdılar. İki kimliği karıştırarak İslâmî kesimin zaruri önlemini etkisizleştirme yöntemine başvurular.

Bugün tam tersi bir durum söz konusudur: Günümüzde İslâmî kesimin ilimle ilişkisi, ilme karşı olduğu karalamasını anlamsızlaştırmıştır. Bu kez, ilahiyatlar ve diğer kurumlarda eğitim alıp aslında beslenme kaynakları tamamen Batı olan bazı kimseleri "İslamcı" diye tanıtarak yeni bir kimlik karışıklığı operasyonu yürütüyorlar. Bununla İslâmî kesimi hem reformist gösteriyorlar hem İslâmî ilimlere yönelen gençleri hedeflerinden saptırıyorlar.

2. Yoksullukla Mücadele

İslâmî kesimin önerdiği; harama bulaşmama temel koşuluyla, içeride gereksinimi karşılayan ve refahı artırıcı, dışarıda da Müslümanların itibarlarını koruyan ve onlara yol aldırıcı bir modeldir.

Bu modelin bir yanı serbest piyasa ekonomine, diğer yanı sosyal adalete dayalıdır. Bu ne sınırsız bir liberalizm ne sentez bir sosyalizmdir.

Oysa, İslam karşıtları, bunu bilerek liberal talepler ve çok az yerde de olsa sosyalist taleplerle karıştırdılar. Ya da İslâmî ekonomik talepleri salt, faizin reddi gibi bir noktaya düşürdüler.

Bugün ise yeni saldırı dalgası dahilinde İslâmî yaklaşımın bir ekonomik modele sahip olmadığına dair propaganda yapıyorlar. Aslında bir ekonomik modele sahip olmamakla siyaset yapma hakkından yoksun kalma arasında hiçbir fark yoktur. Zira ekonomik bir modeli olmayanların siyasi bir vaadi neredeyse yok sayılır. Dolayısıyla bugünkü propaganda, özü itibarıyla geçmişte İslâmî yaklaşımı kapitalizmle karıştırma yaklaşımından çok daha tehlikelidir.

3. İhtilafı Mücadele

İslâmî kesimin ihtilafı ilgili önerisi, Müslümanları içeride sulh ve dayanışma içinde tutacak; dış düşmanlara karşı ise kuvvetli tutup koruyacak ve ilerletecek bir ittifak önerisidir.

Özellikle modern Batı karşısında İslâmî kesimin önerisi asla ütopyik bir bütünleşme değildir. Ümmet ruhunun azami ölçüde korunarak makul bir bütünlüğün ya da bütünlüklerin oluşturulmasıdır. Bunun için bölgesel ya da ekonomik birlikler de önerilebilir. Nitekim, Necmettin Erbakan Hocanın ekonomik dayanışmaya dayalı D-8 Projesi büyük bir heyecana vesile olmuştur. Daha önce, 1970'li yıllarda Türkiye-İran-Pakistan ekonomik ve kültürel işbirliği paktı önerilmiş. 2002'den sonra ise Türkiye-Suriye-Lübnan-Ürdün arasında gümrük birliği tarzı bir ekonomik işbirliği planlanmıştır. Her üç proje de İslâmî kesimler tarafından takdir edilirken seküler Batı tarafından tehdit görülmüş, onun içerideki uzantıları tarafından ise fikri bir mukabele, tetkik, eleştiri görmek yerine cahillere özgü alay ve hakaretle karşılanmıştır. Yine her üç proje, taraf devletlerin hüznü içinde Batılı güçler ve müttefikleri tarafından engellenmiştir.

İslâmî kesimin makul birlik taleplerine karşılık geliştirilen projeler ise İslam ülkelerinin hiçbir şekilde kendilerine has birlikler kurmamaları, herhangi bir dış paktla kaynaşması, nihayetinde etkisiz ırksal kamplara yönelmeleridir.

Geçmişte Doğu Bloku'na (Varşova Paketi) yakın duran İslam ülkeleri, bugün hâlâ en yoksul en geri kalmış İslam ülkeleridir. O pakt, onlara hiçbir şey kazandırmadığı gibi onlarla İslam dünyasının arasına da yeni duvarlar ördü.

Avrupa Birliği ise tam bir dinsel ayırım yaparak Doğu Avrupa'da Hırvatları, Bulgarları birliğe alırken Bosna-Hersek, Kosova ve Arnavutluk'u almadı.

Öte İslam dünyasında bugüne kadar kurulan Arap Birliği ve Türk Keneşi (Konseyi) gibi ilk bakışta heyecan veren kavimsel buluşmalar istenen neticeleri vermedi.

Dış güçlerin etkilerinden kurtulursa umut verecek olan bu tür buluşmalar esasta ümmet karşıtı olmadığı hâlde o yöne çekilerek yine bir hedef sapması yapılmaktadır. İslam karşıtı kesimler, bunları İslâmî kesimin önerdiği makul buluşmaların alternatifi gibi göstermekte ama bu tür buluşmalara dahi aslında olumlu bakmamaktadır. Çünkü esasta Müslümanların, hangi ad altında olursa olsun buluşmasını istememektedirler.

İhtilafla ilgili diğerk bir kimlik karıştırmak noktası da mezhep taassubu güdüp mezheplerini yaymayı yegane İslâmî hizmet bilen unsurların İslamcı gibi tanıtılmasıdır. Özellikle 21. Yüzyılın başında bu yöndeki projeler ağır tahribatlara yol açmıştır.

KİMLER İSLAMCI DEĞİL?

Kimliklerin tarifinde esas olan, müspetten harekettir. Ama menfiyi ifade de kimliğin netleşmesini sağlar.

Bu bağlamda kimler İslamcı değildir? Sorusuna cevap arayalım:

1. İlimin Referansları Bağlamında

İlimin kaynağı olarak vahyi görmeyenler,

İlmî bir meseleyi konuşurken modern Batı'nın kuramlarını vahyin öğrettiklerinden öncelikli ve üstün bulanlar,

Bir sorunu izaha doğrudan modern Batı pozitivismi ile başlayanlar,

Hadisten, tefsirden konuşurken kaynak olarak öncelikle müsteşriklere (Şarkiyatçılara) başvuranlar,

Bir konuyu izaha ayet ve hadisle başlayanları dinleyince dudak bükenler,

Bir İslam aliminin görüşünün ciddiye alınmasını problem görenler,

Modern Batı'nın düşünürlerinin isimleri anılınca neredeyse esas duruşa duranlar...

Menşeleri, çocukluk eğitimleri, gençlik yıllarındaki okumaları, akademik geçmiş, unvan ve mevcut konumları ne olursa olsun İslamcı olamazlar, İslâmî kesimin adına görüş beyan edemezler.

Zira, 20. Yüzyıl sonrasında yaşanan kimlik bunalımı ve modavari kimlik değiştirme eğilimleri, dış ve iç güçlerin İslam'la ilgili yanlış adresleme kişilerin menşe, eğitim, okuma ve konumlarından farklı bir duruş içinde olabileceklerini açıkça göstermektedir.

2. Ekonomik Tezler Bakımından

Ekonomi ile inanç arasına duvar örenler,

Mesele ekonomi olduğunda inançlarını bir kenara bırakıp sekülerleşiverenler,

Faizle ilgili yorumsal yaklaşımları aşan bir benimseme içinde olanlar,

Bireyleri ekonomik durumlarına göre üstünlük sınıflandırmasına tabi tutanalar,

Kapitalizmi çağın zorunluluğu olarak görenler,

Özel mülkiyete karşı olanlar,

Devlet, topluluk ve bireylerin yoksullara yönelik fıkha uygun yardımlarını yoksulluk ve tembellik kaynağı görenler...

Ne kadar yardımsever olursa olsun, İslam ekonomisi konusunda ne kadar eser sahibi bulunursa bulunsun İslamcı olamazlar.

3. Siyasi ve Sosyal Birlik Açısından

Ümmet yaklaşımını ütopya görenler,

Müslümanlar arasındaki her tür buluşmaya istihza ile yaklaşanlar,

Dünyada Çin, Hint, Rus, Avrupa birlikteliklerini takdir ederken ümmet geçmişte kaldı, aldatıcı söylemini dillendirenler,

İrkçılık, kavmiyetçilik yapanlar,

Mezheplerini yaymayı, dayatıp kabul ettirmeyi en önemli İslâmî hizmet zanneden taassupçular,

Günlük yaşamlarında hangi ibadetleri yaparlarsa yapsınlar, dış görünüşlerinde sakal, örtü gibi hangi unsurlar bulunursa bulunsun İslamcı olamazlar, İslâmî kesimden sayılamazlar.

Son olarak, İslâmî kesimden sayılmama, yani İslamcı olmamayı tekfirle karıştırma hilesi, modern dönemde Müslümanlara oynanan diğer bir kasıtlı “karıştırma” oyunudur.

İslamcılık, Müslümanlar için bir üst kimliktir. İslâmî bir çerçeve içinde siyasi bir söyleme sahip kimselere İslamcı, onların siyasette oluşturdukları yapıya İslâmî kesim denir.

Tekfir dili, İslam dünyasının baş sorunlarından biridir. Ancak bu sorunlara takılarak bizim kendimizi ifadeden kaçınmamız da önümüze konmuş bir tuzaktır.

İslam dünyasında siyasi dönüşüm

İslam dünyasında 20. yüzyılın başındaki bilinen siyaset tarzları geride kaldı. Bugünün İslam dünyasında sağ, sol ve İslâmî olmak üzere üç tarz-ı siyaset ön plandadır. Bugün bu üç tarz iki tarza inmek üzeredir: liberal/demokratik sol siyaset ve İslâmî siyaset. Ancak yapılan dış müdahaleyle bu ikiliye ulusal sağ da eklenmektedir.

Sağ siyaset, İslâm dünyasında geleneksel/dindar/muhafazakâr sağ, liberal/Batıcı sağ, milliyetçi Batıcı sağ olmak üzere üç cemahtan oluşmuştur.

Geleneksel/dindar/muhafazakâr sağ, İslam dünyasının siyasi olarak Batı'nın güdümüne girmesinden sonra, yolunu bulamamış, gönlü hâlâ İslâmî dönemden yana, ayağı ise koşullar gereği Batılı siyasetin içinde olan geniş bir kesimi ifade eder. Bu kesim, Batı karşıtıdır ancak bu karşıtlığını günün terimleriyle anlatabilme kabiliyetinden yoksundur. İslâm'a yönelik her tür sınırlamadan rahatsızdır ancak İslâm'ı nasıl koruyacağı konusunda bir fikre sahip değildir. Çoğu zaman, İslâm'ı sahiplenmeyi geçmişi/geleneği sahiplenme olarak görür. Devletçidir ama devletin seküler ulusçuluk politikasının dayatılmasından hoşnut değildir. İslam dünyasının bütünleşmesinden yanadır ancak bunun nasıl bir çatı altında yapılacağını bilmez. Ama iddia edilenin aksine gelişme konusunda kesinlikle gerici değildir. Aksine teknik ilerleme

konusunda geniş bir perspektife sahiptir. Dış güç istilasına da kesinlikle karşıdır. Teknik konusunda gelişmeden yana olmak, siyasetin belirleyicileri konusunda ise dış etkilere kapalı olmak, dış güçler tarafından daima kontrol altına alınması gereken unsurlar arasında yer almasına yol açmıştır. 20. yüzyılın başlarından 21. yüzyılın ilk yıllarına kadar Batı'nın asıl hedefindeki siyaset, bu tarz-ı siyasettir. Batı, bütün siyasetini bu yapının alanını daraltmak, bu yapıyı parçalamak için dizayn etmiştir. Bunun için sağla ilişkisi sadece serbest piyasa ekonomisini, o da Batı şirketleri çıkarları doğrultusunda savunmaktan ibaret olan liberal/Batıcı sağ ve sağın bütünleyiciliğine karşı parçalayıcı bir rolü bulunan milliyetçi Batıcı sağ tarafından denetim altına alınmak istenmiştir.

Sol siyaset, İslam dünyasında Batı'nın İncil ve Tevrat'la yapamadığını Marks'la yapması için hormonlanmış bir siyaset tarzıdır; yoksulluğu, kapitalist uygulamaların yol açtığı mağduriyetleri, etnik ve mezhepsel problemleri suiistimal ederek İslam dünyasını demografik (insan kaynakları) bakımından Batı lehinde dönüştürmek üzere dizayn edilmiş, güdümlü bir siyasettir.

Solun radikal, sosyal demokrat, demokratik/ulusal sol versiyonlarının ortak özelliği, Batı'nın bu hedefine kesin olarak hizmet etmesi, İslam dünyasında İslam kaynaklı her tür simge ve izi yok etmek için seferber olmasıdır. Kendisini halkçı olarak tanımlayan bu siyaset, gerçekte tamamen halk karşıtıdır; jakoben bir anlayışla halkı her tür değerinden ve köklerinden gelen yaşam tarzından uzaklaştırmaya odaklanmıştır. İşçi hakları, insan hakları gibi hususları, bu hedefi için sadece malzeme olarak kullanır. İş başına geçtiği an, devlet imkânlarını kullanıp Batı'yı da yanına alarak İslamî değerler ve yaşam tarzı ile mücadele eder, bu uğurda her tür işkenceyi dahi meşru görür. "Kahrolsun Amerika!" dese dahi nihayetinde Batı'nın, dolayısıyla ABD'nin paralelinde çalışır. Ona yönelik önlemler, adeta bir görev paylaşımı içinde Avrupa'daki bir kesimin ya da bizzat ABD'nin tepkisine yol açar. Bunun için daima bir hamiyet sahiptir. Avrupa'nın Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları Mahkemesi gibi yapıları, ona yönelik sert tedbirleri önlemek üzere daima teyakkuzdadır. Batı'nın PEN gazeteci kuruluşları, onu sürekli tanıtırken etkili vakıfları sübvans eder, Nobel Ödülü gibi büyük ödüllerle dahi ödüllendirir.

İslam dünyasında üçüncü tarz-ı siyaset, İslamî siyaset tarzıdır. İslamî siyaset, 20. yüzyılın başından bu yana şiddetli bir baskı ve saptırma operasyonuna maruz bırakılmıştır. Bu tarz-ı siyaset, aslında geleneksel/dindar sağ kesimin içinden kopma şuurlu dindar kesimi ifade eder. Geleneksel/dindar sağın kendini ifade ederken bulamadığı bütün terimler, onun tarafından İslamî literatürde bulunmuş veya Batı'dan ödünç alınmış, tedavüle konmuştur. Ama bu terimsel dil, onda uzun süre marjinalliğe yol açmış; halk tarafından anlaşılmasını engellemiştir. Buna Batı'nın ve ona bağlı yerel güçlerin tedbirleri de eklenince bu siyaset tarzı, 20. yüzyılda genellikle sınırlı bir çerçeveye mahkum kalmıştır.

1980'li yıllarda İslamî siyaset tarzı, İslam kaynaklı bir meşrulaştırma arayışında iken Suudi Arabistan'ın enstitülerinin hücumuna uğramış; bu hücumdan gençlik kollarını kaybederek ve ancak 2000'li yıllarda yaralı olarak kurtulabilmiştir.

İslamî siyasetin geleneksel/dindar sağ ve hatta milliyetçi Batıcı sağı ikna etmek için siyasetine dayanak aradığı bir dönemde devreye giren Suudi enstitüleri, seçimlere girmeyi şirkle özdeşleştiren görüşler ortaya atmış; İslamî siyasetin heyecanını fena kırmıştır. Aynı

dönemin sonlarına doğru İslamî siyasete enerji verecek gençlik, siyasi denklem dışında kalırken İslamî siyaset, kanatlarını açabilmiş; geleneksel dindar sağ kendisine bağlamış, yolunu bulduğu her ülkede iktidar olma ya da en büyük siyasi güç olma, merkeze dönüşme imkânına kavuşmuştur.

Ne var ki Batı'nın Sovyetler sonrasında İslam karşıtı yüzünü ortaya koyması ve İslamî siyasetin önderlerinin halka hitap kabiliyetlerinin artmasıyla geleneksel/dindar sağ alt ve üst kesimlerin siyaset açısından uzun sayılmayacak bir dönemde İslamî siyasete dahil olmalarına yol açtı. Bu durum, dünyadaki İslamî siyaset karşıtlığı ile buluşunca, İslamî siyasetin geleneksel/dindar sağ siyaseti kendi içinde öğütmesini engelledi. Bugün İslamî siyaset, mihver ülkelerde o tarza içeriden mağlup olma tehdidi altındadır. İslamî siyaset tarzı, köklerinden gelenlerin ürünlerinin kapitalist/milliyetçi özellikler arz etmesinde bu tehdidin etkisi söz konusudur. Açık bir ifadeyle İslamî siyaset tarzı, nicelik yönünden büyük bir kitleyi dönüştürmek yerine ona benzeme gibi bir problem yaşamaktadır.

Sol siyaset ise geleneksel/dindar sağ kesimin İslamî siyasete dahil olmasıyla yalnızlaşan, Batı'nın insan unsuruna duyduğu ihtiyaçla ise hâlâ uluslar arası sistem tarafından değer gören liberal Batıcı sağ siyasetçileri de içine alarak liberal Batıcı sağ siyasete yaklaştı, onun rengine büründü; eski sol ile liberal Batıcı sağ için merkeze dönüştü. Bugünkü sol siyasetin tek özelliği Batıcı olması; İslam dünyasındaki ilk Batıcı yapıyla aynı zemine oturması, onun kaygılarıyla donanmasıdır. Solun bu özelliği, liberal Batıcı sağdan aldığı güce rağmen onu İslam dünyasında marjinalliğe mahkum tutmakta; Kürt coğrafyası ve Bangladeş gibi istisna bir iki nokta dışında Batı için cazip olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Bu iki merkez arasında seküler milliyetçi siyaset, duruşunu "ülkenin menfaati ve bekası" söylemi ile meşrulaştırarak bir gelgit ve parçalanma yaşamaktadır. Kimi seküler milliyetçiler, geleneksel/dindar sağ da içine alan İslamî siyaseti ülkenin bekası için esas görmekte; onun yanında durmaktadır; kimileri ise İslamî siyasetin Batı'nın saldırıları karşısında ayakta duramayacağını, ona yönelik Batı korkusu ve nefretinin ülkenin bekasını tehlikeye düşürebileceğini düşünmekte, liberal Batıcı sağ ile buluşan, onun rengine yaklaşan sol siyaseti desteklemeyi daha makul bulmaktadır.

İslam dünyasında milliyetçilerin desteğini kazanmak güç dengeleri açısından oldukça önemlidir. Gücünü Batı'dan alan sol siyaset, milliyetçilerin desteğiyle toplum nezdinde meşruiyet kazanacağı gibi kayda değer bir insan kaynağına da kavuşacaktır. Gücünü Batı'ya karşı halktan alan İslamî siyaset ise milliyetçilerin desteğini alması durumunda Batı'nın İslam dünyasında oluşturmak istediği ulusal sol ve ulusal sağ koalisyonları daraltacak, ülke içinde insan desteği açısından daha da avantajlı duruma gelecektir. Milliyetçilerin bu durumu, İslam dünyasında siyasi ortamı renklendirdiği gibi aynı zaman belirsizleştirmektedir.

Öte yandan ABD, Obama'nın 2011 el-Ezher konuşması ile başlayan ve tam bir sentezi içeren, ulusal sağ cephe çalışmaları son bulmuş değildir. Ulusal sağ cephe, içindeki dindar sağ unsurlarla geleneksel dindar tabandan güç alacak, içindeki sol unsurlarla ise Batı'ya bağlanacak bir yapıda inşa edilmiştir. Protipi Mısır'da Sisi iktidarıdır; Türkiye'de 15 Temmuz 2016 darbe girişimiyle böyle bir sentez iktidar oluşturulmaya çalışılmış, Pakistan'da da aynı yolda çabalar sarf edilmiştir. Batı, liberal sol siyasetin İslam dünyasında eninde sonunda tükenme ihtimaline karşı geliştirdiği bu sentezin işlevselliğine inanmaktadır. İslam dünyası,

bugün Kürt coğrafyasında olduğu gibi az noktada, liberal sol tehdit altındadır. Geniş alanda ise bu sentez yapı tarafından tehdit edilmektedir. Batı'ya bakan yönü açısından ulusal sol siyasetten bir farkı olmayan bu siyasetin öne çıkması durumunda İslam dünyası liberal sol siyasetten göreceği zarardan bile daha çok zarar görebilir. Zira bu sentezin geliştirilme gayesi İslamî siyaseti diskalifiye etmek, onun yerine bu sentez siyaseti koymaktır. Bu yapıldığı takdirde İslam dünyasında iktidar bu yapıyla liberal/demokrat sol arasında el değiştirip duracak, hangisi iktidara gelirse gelsin Batı için değişen bir şey olmayacaktır.

İslam dünyasında liberal "Saddam"lar tehdidi

İslam dünyası, 20. yüzyılda korkunç bir ulusal sosyalist diktatör süreci yaşadı. Mısır'da Cemal Abdünnasır, Tunus'ta Habib Burgiba, Suriye'de Hafız Esed, Irak'ta Saddam Hüseyin...

Ulusalçı sosyalist liderlerin tamamı birbirine benziyordu. Sosyalistler ama genellikle Sovyetler Birliği ile değil, Batı bloku ile birlikte çalışıyorlardı ya da Esed gibi Sovyetlere yakın görünseler de Batı blokunun önemli temsilcileri ve istihbaratları ile sıkı bağları vardı. Milliyetçiydiler ama milliyetçilikleri onları Batı sömürgeciliği ile karşı karşıya getirmiyordu. Milliyetçiydiler ama geleneksel milliyetçiliğin ulus kimliğinde dine verdiği önemi kabul etmiyor, dine sözle olmasa da pratikte Marksist bir anlayışla yaklaşıyorlardı.

Ulusalçı sosyalistler, İslam âleminde sözde meşruiyetlerini sultayı (iktidarı) ele geçirmiş olmaktan, Batı nezdindeki meşruiyetlerini Batı'ya yaptıkları ekonomik katkı ile birlikte Batı'nın bir sömürge projesi olan "çağdaşlaştırma"yı İslam dünyasında baskı unsuruyla ve yumuşak güç unsuru eğitim ve kültürel çalışmalarla yürütmekten alıyorlardı.

Ulusalçı sosyalist liderlerin İslam dünyasındaki en tehlikeli isimlerinden biri Saddam Hüseyin'di. Ulusalçı bir sosyalistin bütün vasıflarına sahip Saddam Hüseyin, mezhep farkı gözetmeden Irak'taki bütün İslamî hareketlere yönelik şiddet programları uyguladı. İşkencede ve katletmekte sınır tanımadı. Kimi zaman Muhammed Bakır es-Sadr gibi büyük bir âlimi kimi zaman bir İhvan-ı Müslimin önderini işkenceye tabi tuttukten sonra katletti, halkının bir bölümünü Şii, bir bölümünü Kürt diye katliamdan geçirdi. Saddam'ın İslam âlemine, etnik ve mezhepsel unsurlara uyguladığı baskı programlarının Irak'ın diğer unsurlarına yatırım olacağı zannedildi.

Hani İslam âlimleri sindirilirse liberal ve sosyalist sözde aydınlar öne çıkacaktı. Şiiiler ve Kürtler baskıya uğrarsa Sünni Araplar huzurda olacaktı! Heyhat... Saddam'ın politikaları Irak'ı bir bütün olarak felaketle yüz yüze bıraktı.

Ama Saddam'ın felaketi Irak halkıyla sınırlı kalmadı, zira Saddam içeride sınır tanımadığı gibi dışarıda da sınır tanımadı. Önce İran'ı yakıp yıktı, kan revan içinde bıraktı, sonra İslam aleminin en müreffeh ülkesi Kuveyt'i. Kuveyt'in bilinmeyen bir özelliği de vardı. Başta Balkanlar olmak üzere, emirliğin kimi mensuplarının İhvan-ı Müslimin'in etkisi altında dünya Müslümanlarına ekonomik ve kültürel katkı sağlamaları... Saddam Kuveyt'e saldırarak her

şeyi mahvetti, uluslararası güçlere İslam aleminin kapısını bir kez daha açtı, Bernard Lewis kuşağı neoşarkiyatçıların projeleri için zemin oluşturdu.

Saddam öldü, onun ve benzerlerinin yerini Körfez Ülkelerinde liberal Saddam'lar alıyor. Liberal Saddam'ların gözde temsilcisi Birleşik Arap Emirlikleri'nden Muhammed bin Zayed'dir.

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), öz nüfusu iki milyonun altında olan, kölelik koşullarında yaşayan veya işletmeci, tüccar sınıfı içinde ülkede yaşayan yabancılarla birlikte nüfusu on milyonu bulan, tamı tamına 83.600 kilometre karelik alana sahip bir Körfez ülkesi... Karadan Umman ve Suudi Arabistan, denizden Katar ve İran'a komşu... Abu Dabi, Dubai, Şarjah, Ras al-Hamiah, Ajman, Fujairah, Umm al-Kaiwain diye yedi emirlikten oluşuyor. Ama sınır tanımayan liberal politikalarla büyük bir ekonomik güce ulaşmış, kişi başına düşen yıllık gelir yaklaşık elli bin dolar... Bilmekte fayda var. Liberal politika, hiçbir zaman sadece ekonomiden ibaret değildir. Aynı zamanda Batı'nın liberal güçleri ile kültürel, siyasi, askeri ve istihbari çok yönlü bir işbirliğidir. Bu yönüyle liberalizm, sosyalizmden farklı değildir. Nasıl ki sosyalizm sosyal bir proje olmaktan ibaret olmayıp Sovyetlerle siyasi, askeri, istihbari ve ekonomik bir bağ oluşturuyorsa liberalizm de Batılı güçlerle aynı bağı oluşturuyor.

Birleşik Arap Emirlikleri'nin iki gözde emirliği var: Dubai ve Abu Dabi. Muhammed bin Zayed, Abu Dabi emirliğinin prens veliahdı, aynı zamanda Birleşik Arap Emirlikleri silahlık kuvvetler komutanıdır. Elli altı yaşındaki Bin Zayed, Saddam gibi kabına sığmayan biridir, uluslararası güçlerle, İsrail ve ABD ile sıkı bir bağ kurmuş, onların yereldeki adamı olmuştur.

Bin Zayed, büyümek istiyor ancak Birleşik Arap Emirlikleri'nin fiziki yapısını hedeflediği büyüklük için yetersiz görüyor, dışarıya açılmanın hesabını yapıyor. Bin Zayed'in bu hesabı, Saddam'da olduğu gibi uluslararası güçlerin işine geliyor. Küçük Birleşik Arap Emirlikleri, şu anda dünyanın en çok silah alan ilk beş ülkesi arasında. Çünkü Bin Zayed, İran tehdidinden söz ederek Körfez Ülkelerinin en yoksulları Umman ve Yemen ile ilgili hesaplar yapıyor. Umman'ı ve Yemen'in bir bölümünü ele geçirerek Birleşik Arap Emirlikleri'ni bölgesel bir güç hâline getirebileceğine inanıyor.

Bin Zayed, ulusal sosyalistlerle aynı mantık içinde bu hedefine ulaşmanın yolunun Batılı güçlerle işbirliğinden geçtiğine, Batılı güçlere ekonomik katkı sağlamanın yetmediğine, İslam'a karşı mücadelede de onları tatmin etmesi gerektiğine inanıyor. Bin Zayed, bir yandan Arap gençlerini liberalleştirerek Batı'nın çağdaştırma projesini yürütürken diğer taraftan dış düşman olarak Saddam'da olduğu gibi İran'a odaklanmış, bütün Arap dünyasının iç düşmanı olarak İhvan-ı Müslimin'i belirlemiştir. Bununla birlikte Bin Zayed, Cumhurbaşkanı Erdoğan Batılı güçlerle karşı karşıya geldiğinde 15 Temmuz Darbe Girişimi'nde bulunanların arkasındakilerden biri olarak duruyor. Türkiye, İhvan-ı Müslimin, İran, birlikte düşünüldüğünde Bin Zayed, İslam dünyasının bütün yerel güçlerine karşı Batı sömürgesi bir İslam dünyası projesinin, Batı'nın "Yeni Ortadoğu Düzeni" denen düzeni için çalışmış oluyor.

Bin Zayed, Batı için çok yönlü işler görüyor. Çeçenistan savaşının önemli şahsiyetlerinden Selim Yamadayev, HAMAS liderlerinden Mahmud el Mabhuh, Birleşik Arap Emirliklerinde katledildi, Mısır'da Sisi'nin yaptığı darbenin arkasında Bin Zayed vardı, Yemen savaşının da en büyük aktörlerindendir Bin Zayed.

Bin Zayed'in faaliyetlerinden en çok huzursuz ülkelerden biri Katar'dır. Katar, güçlenen Bin Zayed'in büyüme hırsının Umman ve Yemen'in ardından kendisine uzanacağını düşünüyor. Bunun için Bin Zayed'in faaliyetlerini teşhir ederken onun düşman olarak belirlediği Türkiye, İhvan-ı Müslimin ve İran'a yakın duruyor. Arap dünyasında kendisine güç katacak olan Türkiye ve İhvan-ı Müslimin'le sıkı bir ilişki geliştirirken Arap dünyasındaki hassasiyetlerden dolayı daha fazla yakın duramadığı İran'la savaşa karşı çıkarak İran'ın desteğini almaya çalışıyor. Ama Katar, nihayetinde Bin Zayed'den korunmak için Batı'dan sürekli silah alımında bulunuyor, dünyanın en çok silah alan ilk on ülkesi arasında yer alarak Batı ekonomisine para aktarıyor. Böylece Bin Zayed üzerinden oluşturulan düzenek sonuçta Batı'ya yarıyor.

Bin Zayed, Trump yönetiminin ve İsrail'in desteğini alarak Suudi Arabistan'da veliaht darbesi yaparak Muhammed bin Nayif'in yerine otuz iki yaşındaki Muhammed bin Selman'ı getirtti. Muhammed bin Selman, Bin Zayed'le aynı zihniyete sahip... Onlara kırk sekiz yaşındaki Bahreyn veliahdı Selman bin Hamad'ı eklemek gerekir. Bu tablo önümüze aynen ulusal sosyalist lider dizisi gibi liberal Saddam'lar dizisi çıkarıyor.

Ancak sosyalist Saddam'lar hep çatıştıkları gibi liberal Saddam'ların da çatışması kaçınılmazdır. Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan, bu hırs içinde olursa eninde sonunda kendi aralarında çatışmak durumunda kalacaktır. Bu da İslam âlemi açısından felaketin sürekliliği demektir. Batı'nın İslam âlemi için düşündüğü düzenek bu sürekli çatışma hâlidir.

Bin Zayed'in faaliyetlerinden ne Birleşik Arap Emirlikleri ne Suudi Arabistan halkının bir kesimi kârlı çıkar, Saddam'ın yaktığı ateş bütün Müslümanlara bir şekilde dokunduğu gibi Bin Zayed'in yaktığı ateş de söndürülmezse bütün Müslümanlara dokunacaktır.

Müslümanların ulusal sosyalist Saddam'lardan ders alıp liberal Saddam'ların oluşturduğu tehditten kurtulmak için bir kurtuluş yolu aramaları gerekiyor. Bu kurtuluşun yolu, rekabet, düşmanlık değil, kardeşlik, işbirliğidir. Türkiye, İhvan-ı Müslimin ve İran, Pakistan, Cemaat-i İslamî, Malezya, Endonezya İslam partileri bunun üzerine düşünmek durumundadır.

Kapitalizm ile sosyalistler arasında yoksullar ve yoksulluk!

Pandeminin etkisini azaltmaya yönelik önlemler, yürürlükteki kapitalizmin dehşetini bir daha gözler önüne seriyor.

Büyük işletmelerin market zincirleri kasalarına para dolduruyor ama pazar esnafı evde mahpus. Bayram sürecindeyiz; giysi veya şeker, tatlı satarak aile ekonomisine katkı sağlayan yüz binler çaresiz...

Konunun bir yanı yerele bakıyor, diğer yanı dışarıya: Uluslararası bağları olan internet üzeri alışveriş siteleri ve dağıtım firmaları resmen para basıyor.

Sadece alışveriş sahası değil: Kuralları ihlal edenlere ceza verilirken gelir durumu göz önünde bulundurulmuyor. Yoksul bir ailenin üç ferdi seyahat kısıtlamasını ihlal ettiğinde yaklaşık on bin lira gibi asla telafi edemeyeceği ağır bir ceza alıyor. Ama bir holding sahibi de kısıtlamayı

ihlal ettiğinde aynı cezayı ödüyor ve onun için on bin, çerez parası gibi bir şey. Bu “adaletsiz eşitlik”le yoksul, evine hapsolürken, kentten köyüne bile gitmeye imkân bulmazken varsıl, yasakları trafiğin açılması için bir fırsat olarak görüyor. Özellikle yasaklı günlerde seyahat etmeyi kollayıp cezasını işleyen kasalardan “paşa paşa” ödüyor.

Bütün önlemlere rağmen, gruplar hâlinde eğlence düzenleyenler, kumar partileri yapanlar art arda ekranlara yansıyor. Çünkü o eğlenceye normal şartlarda ayda beş on bin ayıran biri için üç bin lira para cezası hiçbir anlam taşıyor.

Pandemi önlemleri dışında, normal trafik cezalarında da aynı durum yaşanıyor. Ayda üç-beş bin lira ek harçlık verip evladına “Trafik kurallarını gönlünce ihlal et!”, diyen varsıl ebeveynlerin sayısının hiç de az olmadığı biliniyor. Oysa yoksul, hasbelkader trafik kurallarını birkaç kez ihlal ettiğinde aracını bile satmak durumunda kalabiliyor.

Her birinizin eklemelerde bulunabileceği bu örnekler bütünleştirildiğinde ortaya çıkan resim, bize tek kelimeyle kapitalizmi duyuruyor. Varsılın gittikçe daha çok varsıllaşmakla kalmadığı aynı zamanda doğrudan veya dolaylı olarak ayrıcalıklı olduğu bir düzen... Herkese eşit. Bunun için adalete aykırı olduğu da açık.

Anlaşılabacağı üzere, ünlü Fransız İhtilali’nde “Eşitlik!” diye bağırınlar, “Yoksullar da bizim gibi doysun!” dememişler, “Yerken ayrıcalıklı olalım, ceza öderken yoksulla eşit!” demişlerdir.

Bu sistem, günümüz dünyasına tamamen hâkim ve ne yazık ki İslam dünyasında da revaçta... Türkiye de onun pençesinde kıvrıyor.

Yoksul, sesini duyurma konusunda çaresiz değil ama yoksuldan duyulan ses, bir değişim getirmiyor. Çünkü kapitalist bir yaklaşımla, seçim sisteminin yüklediği harcamalar, bir gelir düzeyinin altında olanların Meclis’te temsil edilmesini imkânsızlaştırdı.

Meclis’te gerçek anlamda işçi bir milletvekili bulunmadığı gibi geçmişte bir şekilde Meclis’te yer bulabilen öğretmenlik, astsubaylık gibi meslek grupları için de Meclis’te yer almak artık hayal... Mevcut Meclis’te 123 vekil avukat, 64 vekil mimar ve mühendis, 46 vekil doktor ve diş hekimi, 45 iş insanı... Avukat çokluğu yanılmasın... Neticede buradaki her meslek sahibi belli bir standardın üzerindeki bir hayat tarzından geliyor.

İslam kaynaklı klasik yaşam tarzımızda varsıl ile yoksul, aynı semtte iç içe yaşıyordu. Son yıllarda yayılan Avrupalı tarz konutlaşmayla, iki kesim tamamen birbirinden ayrıştı. Belli bir yaşam tarzına ulaşan, hayatını lüks site ve özel konutlarında yıllarca tek yoksul hane görmeden idame ettirebiliyor. Bu ayrışma, Meclis’te temsil edilemeyen yoksul kesimin vicdan sahibi varsıl kesim tarafından görünüp anlaşılmasını da engelliyor ve gün geçtikçe 19. yüzyıl Avrupa’sına benzer içten içe işleyen bir toplumsal tıkanmaya yol açıyor.

Analizin hemen bu ilk kısmında Türkiye’de son dönemde alınan önlemlerle “karnı aç” kimsenin kalmadığı ifade edilebilir. Ne var ki yoksulluk göreceli bir husustur ve bu görecelik söz konusu olunca sizin nerede yer alacağınızı belirleyen, değer ölçünüzdür:

Yoksulluk salt bir “karın açlığı” meselesi değildir. Sınıflar arasındaki farkla ilişkilidir. Geçmişin apartman daireleri karşısında gecekondularda yaşayanlar yoksul sayılırdı. Bugün lüks

konutlar karşısında küçük bir apartman dairesine sıkışıp kalanlar, öyle bir apartman dairesinin dahi kirasını vermekte güçlük çekenler yoksuldur. Her ay yüz bin kira geliri olan biri karşısında, bir ay çalışmadığında geçim sorunu yaşayan, aldığı ücret ne olursa olsun, yoksuldur.

Hayat standartlarının yükselmesi ihtiyaçları da beklentileri de farklılaştırır. Günün gerçekliği içindeki meşru ihtiyaç ve beklentilerini karşılayamayanlar yoksuldur.

SOSYALİST ÇİĞİRTKANLIK VE YOKSULLUK

Türkiye’de yoksullukla ilgili söylemin neredeyse sosyalist yapıların tekelinde olması, kara mizah konusu...

Çünkü Türkiye’nin sosyalist kesimlerinin “iskelet” kesimi, devlet parası ile zenginleşmiş eski “çetin” bürokrat ailelerin mirasçılarıdır. Çoğu, Konya ve Kayseri’de yaşayan orta ölçekli bir iş adamının hayat standartlarından daha üst hayat standartlarına sahiptir. Emlak ve kira zengindir. İstanbul’un en pahalı semtlerinde konut sahibi oldukları gibi bazılarının Türkiye’nin birkaç sahil kentinde konutları var. Onların gelirlerinden yoksullara asla bir şey vermedikleri malum... Böyle bir zihniyetleri yok hatta yoksula el uzatmayı bir tür “ahmaklık” gibi görüyorlar.

Yoksulluğa yol açmak haksızlıksa yoksulların beklentilerini suiistimal ederek iktidara gelmeye çalışmak çirkeftir. Sol, Türkiye’de yoksulluğu, yoksullaşmayı iktidara gelip “çağdaş değerler” dedikleri moderniteyi dayatmak için sadece bir fırsat olarak görüyor, yoksulluğun artmasından memnuniyet duyuyor.

Galiba sıradan bir solcuya zihnini ayarlama fırsatı verilmeden bir anda “İktidar olsan ne yaparsın?” diye sorulsa o solcu, “Başörtüsünü yasaklayacağım, alkol vergilerini düşüreceğim!” diyecektir. Nitekim, Sol kesimin belediyeyi aldığı yerlerde halkın parasının alkol ve eğlenceye aktarıldığı herkesçe malum. Ona bir de sanat adına bir iki tiyatro gösterisi, birkaç heykel eklediler mi? Kendilerini insanlığa büyük hizmet makamında bile görürler.

Yoksulluk haksızlıksa yoksulları bu çokyüzlü fırsatçı kesimin vicdanına bırakmak bin kez daha büyük bir haksızlıktır. Bu kesim, Türkiye’de yoksulluğun bir kültüre dönüşmesinin müsebbipleri arasındadır. Yoksullukla ilgili bütün söylemleri, kendi iktidarlarına zemin hazırlamak içindir.

ÇÖZÜM İSLAM’IN SOSYAL ADALETİ

Yoksulluk sorunu ile temsil ve kendini ifade arasında doğrudan bir ilişki vardır. İslam’ın yoksulluk sorununa getirdiği önlemler sadece ekonomik değildir. Hz. Peygamber salallahü aleyhi vesellem Devri’nden başlayarak İslam’ın haksız paylaşımından kaynaklanan yoksulluğun önüne koyduğu önemli bir engel, temsil ve ifade önündeki engelleri kaldırmasıdır.

Hz. Ömer radiyallahü anh, çağının en güçlü devlet başkanı konumuna çıktığı günlerde bile Medineli sıradan bir Müslüman bir yana, Medine’de yaşayan Mecüsî Ebu Lü’üe dahi

kendisine ulaşabilmiş, kendini anlatabilmiştir. Ebu Lü'lüe, yabancı ve köledir. Ama Sasani İmparatorluğunu yıkan, Bizans'ı kanatsız bırakan bir devlet başkanına engelsiz bir şekilde ulaşabilmiş, patronunu şikâyet edebilmiştir. Hz. Ömer suikastının çoğu zaman atlanan bu yanı, kendi başına dünya tarihine geçebilecek değerdedir.

Hz. Osman radiyallahü anh devrinde de Kûfe gibi karmaşık bir vilayetin valisinin dahi konutunu toplumdaki koruyacak bir kapı yaptırmadığını biliyoruz.

Pek çok yönden eleştirilere konu olan Emevi Dönemi'nde de genel olarak sıradan bir şahıs, herhangi bir engele takılmadan dünya tarihinin bilinen en büyük devletlerinden birini yöneten Emevi hükümdarlarına ulaşabilmiştir.

İslam tarihi boyunca var olan "Mezalim Mahkemeleri" de İslam devlet başkanıyla toplum arasındaki engelleri ortadan kaldırmış, o mahkemelerde halk davacı, devlet erkanı davalı komunda bulunmuş ve halk, davalı erkana karşı en sıkı şekilde korunmuştur. Cuma da ayrıca toplumla idareciler arasında açık bir kapı olarak işlev görmüştür.

Görüldüğü üzere ulaşılabilirlik, İslâmî düzenin temel ilkelerindedir. Sınıflar arası farkın aşırı ölçüde açılmasının engellenmesi, İslâmî düzenin diğer bir yanısıdır. Sistem, bir bütün olarak bu farkın oluşmasını engelleyecek şekilde işlev görmektedir ki Seyyid Kutub Allah rahmet eylesin, kapitalizmi engelleyen ama sosyalist zulme de müsaade etmeyen bu sistemi "sosyal adalet" olarak adlandırmıştır.

Türkiye'de İslâmî kesimin sistem karşısında kendisini ifade edebildiği ilk günden itibaren İslam'ın sosyal adalet yanı İslâmî kesimin söyleminde öne çıkmıştır. Henüz Seyyid Kutub'un Türkiye'de bilinmediği günlerde "Müslüman Anadoluçuluk" veya maksadını aşan bir adlandırmayla "Müslüman Anadolu sosyalizmi"nden söz edilmiştir.

Seyyid Kutub'un sentezciliğin mahsurlarını ifadeye yönelik anlatımları, sentez anlatımların önüne geçmeye katkıda bulundu. Bunun yanında onun düşüncelerinden bağımsız olarak da İslâmî siyaseti sahiplenmekle yoksul kesime kol kanat olmayı hedeflemek, henüz ilk günlerde özdeşleşti. Necmettin Erbakan'ın Milli Selamet Partisi, bir Anadolu partisiydi; yoksuldan yana olmak anlamında da Anadoluçuydu.

Turgut Özal, ekonomik anlayışta liberaldi ve kapitalizmin yanında kabul edilirdi. Ama Sosyal Yardımlaşma Fonu onun devrinde Fak Fuk Fon (Fakir Fukara Fonu) olarak yoksullar için umut kapısı oldu.

AK Parti Devri'nde bu fon daha da güçlendirildi. Devlet hastanelerinde ücretsiz tedavi, ders kitaplarının ücretsiz dağıtılması, yaşlı aylıklarının artırılması, engelli bakımı için ailelere ücret ödenmesi gibi ancak sosyalist kesimin takdir etmekten imtina edeceği ilerlemeler bu devirde kaydedildi.

"O hâlde sorun ne?" denecektir. Sorun, meselenin bir bütün olarak ele alınmaması ve yapılanların, sosyal adalet hedefli olarak sürekli bir yenilenme, gelişme ve ilerleme içinde olmamasıdır.

Sağ iktidarların buradaki sıkıntısı, adaletsiz bir sistem içinde İslâmî duyarlılıkları bir pansuman olarak kullanmalarındır. Bu pansuman, kısa sürede eskimekte ve yaralar kanamaya devam etmektedir.

Daha açık bir ifadeyle tamamen kapitalist bir ekonomik sistemde, İslâmî duyarlılıktan gelen ama “sosyal adalet” büyük hedefinden/stratejisinden yoksun pansumanlar, tabii olarak beklenen neticeleri vermemektedir.

Üstelik, pansumanın eskimesinden dolayı yaşanan kanama bir yana, bizzat yaranın faturası da sadece iktidara değil, bütün İslâmî kesime hatta bizzat İslam’ın kendisine kesilmektedir. Sosyalist figüranlar, oluşturdukları algı ile sıradan gençlere ateizmi bile aşılamağa, kendilerinin kurucu ortakları oldukları adaletsiz bir düzenin faturasını Allah’a imana kesme gibi insanlık adına utanılacak bir yaklaşım içinde olabilmektedirler.

Olması gereken, sistemin baştan sona düzenlenmesi, sosyal yardımlaşmanın ise “sosyal adalet” hedefli olarak sürekli yenilenme/gelişme/ilerleme içinde olmasıdır.

İslam’ın değerleri üzerine inşa olan bir muhalefet de iktidarları bu hedefe zorlamalıdır.

Göründüğü kadarıyla gelişmekte olan dünyanın yakın dönemdeki siyasi ideolojisi “sosyal adalet” olacaktır. “Sosyal adalet”e sadece ekonomik pencereden bakmak, mahsurlu bir yaklaşımdır. Sistemin bütünü “sosyal adalet” zeminine çekecek projeler üretilmelidir.

Aksi hâlde dünün yoksul kesimleri, komünist propagandaya kandıkları gibi yarın da artık uluslararası kapitalizmin “propaganda kanadı”na dönüşmüş, uyduruk bir sosyalizmin propagandasına kanmaya, sosyalistlerin yeni zemini “sosyal liberalizme” mahkûm olmaya devam edecekler. Toplum, ekonomi ile ilgili aksaklıklar üzerine odaklanarak sosyalist kesimlerin inanç ve sosyal yaşamla ilgili propagandasının da tesirine girecek ve bunun mesuliyeti, aynı zamanda, ona karşı çözüm getirmeyenlere ait olacaktır.

Geçmişin seküler varsıl kesiminin karşısında yeni bir varsıl bir kesimin ihdas edilmesi zorunluluktur. Lâkin bu yeni varsıl kesimin, “yeni olması” varsıl olduğu hâlde kapitalist olmamasına ve sosyal adaletten sapmamasına bağlıdır. Hedef yeni bir kapitalizm ve yeni bir kapitalist sınıf üretmek değil, sosyal adalet hedefli yeni bir düzen ikame etmek olmalıdır.

ARAP-İSLAM ALEMİNDE İSLAM KARŞITI İTTİFAK

Arap-İslam dünyasının en etkili gazetelerinden Şarkul Avsat gibi yayın organlarına baktığınızda tahammül sınırlarını aşan bir siyasi Batıcılıkla muhatap oluyorsunuz. Yazarlar, bütün sorunlara Batı’nın çıkarları penceresinden bakıyorlar ve bu çıkarların ancak taraf oldukları Arap kesimi tarafından korunabileceği görüşünü hararetle ve Arapçanın bütün fesahatiyle savunuyorlar.

Bizde İslam’a saygıyla ilişkili olarak Arapça metinlere karşı özel bir yaklaşım vardır. Çocukluğumuzda meşhur “Varaku’ş-Şam” sigara kâğıtlarını dahi yerde gördüğümüzde alır, öper ve yüksekçe bir yere koyardık.

Arapça bir metnin İslam düşmanlarının sözcülüğünü yapması... Daha da ileri giderek İslam düşmanlarına hizmet yarışına teşvik etmesi... Çadırına müşteri çağıran bir panayır tüccarı misali düşmanların İslam yurtlarına saldırması için yalvarması... Müslümanı hem üzüyor hem de umutsuzluğa sürükleyebiliyor. Oysa Ümmet tecrübesi penceresinden bakıldığında sorun yeni değildir.

İslam Öncesinde Arap Yarımadası

İslamiyet, davetine başladığında Hicaz ve çevresinde iki ana yapı vardı. Bunlar, şehirli tüccar Araplar ve deveçilik dışında, bütün kavimlerin Bedevîleri gibi soygunlarla da geçinen Bedevî Araplardı.

En mühim protipleri Mekke'de yerleşik olan şehirli Araplar, karakter bakımından Yahudilere çok benzerlerdi. Bütün yaşamlarını ticarete göre düzenler, dünya ile bağlarını ticarî özgürlük üzerine sürdürürlerdi. İran ve Bizans pazarlarına açılır, hudut ve pazar vergilerini dürüstçe öder; dışarıda hiçbir asayiş sorununa konu olmazlar; bir çatışmaları olursa kendi yurtlarında ve kendi aralarındaydı.

Bedevi Araplar ise savaşı günlük yaşamın bir hâli olarak görürlerdi. Bir savaş bittiğinde başka bir savaşı arar, ekonomik çıkar karşılığında başkaları adına ve başkalarıyla birlikte savaşmayı onura aykırı bulmazlardı. Zaman zaman şehirlere yönelik akınlar düzenleseler de genellikle badiyelerinde kalır, yakınlarından geçip kendilerini yararlandırmayan kervanlara saldırabilirlerdi. Ancak kendilerini yararlandıran kervanlara, sadakatle hizmet eder, başka biri kendilerine daha büyük yarar sağlamadıkça o sadakatten ayrılmazlardı.

Arap Yarımadası'nın orta ve güney kesiminde denge, şehirli Araplarla Bedevî Araplar arasındaki uzlaşma üzerine kurulmuştu. İki tarafın ilişkileri ve mücadelesi, bölgeyi büyük savaşlardan koruyor. Ama bununla birlikte kabilecilik asabiyeti ve sürekli iç savaşlar yüzünden bir devlet olma konumundan da uzak tutuyordu. Bölge, uzlaşma ve mücadelenin iç içe olduğu bu denge içinde dünya sisteminin dışında kalmış, ne istila edilen ne de varlığı bir anlam taşıyan, yerleşimin az olduğu, tarih dışı bir çöl konumunda kalmıştı.

İslamî Dönemde Arap Yarımadası

İslam, Hz. Peygamber salallahü aleyhi ve sellem'in önderliğinde şehirli Araplarla Bedevî Arapları uzlaştırdı; bir bütün hâline getirdi. Onlardan mekânını inancı için terk edebilen, dışarıya açılabilen fatihler yetiştirdi. Ancak kabileci yaklaşım, İslamiyet'ten sonra da varlığını sürdürdü.

Emeviler döneminde kabileci anlayış, Ehl-i Beyt yanlılığı ve Emevi yanlılığı olmak üzere iki kutup hâlinde yeniden varlık buldu. Bu kabile yapısı Abbasiler döneminde de devam etti. Öyle ki bir kabile bir tarafı tuttuğunda diğer kabile diğer tarafı tuttu. Bu taraf tutuşta dikkat çeken hususlar, 1. Aşırılık (tarafgirlikte sınır tanımama) 2. Gerekli iletişim kurulduğunda akılları durduracak bir hızla taraf değiştirme idi.

Ne yazık ki bu iki husus, kabileci yaklaşımla birlikte Arap dünyasının bir karakteri olarak varlığını sürdürdü ve Abbasi sonrası dönemde, istisna yapılar dışında, Bedevi Arap kabilelerini "kısır politik savaşçılar" konumuna düşürdü.

Ehl-i Beyt'e her seferinde ihanet eden Irak badiyelerindeki kabileler, aralarına Sasani kökenli felsefe eğilimli şahsiyetlerin de karışmasıyla sözde Ehl-i Beyt yanlısı siyasetin savaşçıları hâline gelmişlerdi. Bu çerçevede İsmailîlik olarak gelişen akım, kısa sürede neredeyse bütün Arap kabilelerini mezhep değişimine götürmüştü. Bahreyn taraflarında sınır tanımayan Karamatîlik olarak şekil bulan akım, İslam dünyasının büyük sorununa dönüşmüştü. Söz konusu Abbasî düşmanlığı olunca akım öylesine etkili olmuştu ki Emevilerin ilk yıllarında bölgenin Müslümanlaştırılması için Lübnan'a yerleştirilen Arap kabileleri dahi Karamatiliğe meyletmişlerdi. Karamatîlik bir sürü tahribattan sonra tarihe karışmışsa da Arap kabileleri İsmailî ve İmamî topluluklar olarak "muhalif kalmış", bu muhalif kalış, onları istilanın bidayesinde Haçlıları ve Moğolları destekleme noktasına kadar götürmüştür.

Arap kabilelerinin İslam mücadelesine yeniden kazandırılması, Nûreddin Zengî ve Selâhaddîn Eyyûbî tarafından bir siyaset hâline getirildi, özellikle Selâhaddîn döneminde bu siyaset önemli ölçüde başarılı oldu; Müslümanların Haçlılarla mücadelesi gibi Moğollarla mücadelesinde Biladü'ş-Şam (Doğu Akdeniz) sahasında yarar sağladı. Ancak sonraki dönemde bölgedeki karakter bir daha zuhur etti.

Osmanlı'nın 1517'de bölgeye açıldığı günlerde Yemen çevresinde Portekizlerle ilişkiler geliştirilmişti. Kuzey Afrika'da ise İslam düşmanı İspanya krallarının himayesi konusunda kabile emirleri arasında adeta bir yarış başlamıştı. Osmanlı da selefleri gibi, büyük Arap şehirlerini kısır çekişmelerin dışında tutabilirdi de Badiyeleri ve dağlık alanları kontrol etmekte yetersiz kaldı.

Aynı dönemde İslam tarihinin büyük musibetlerinden Safevi İmparatorluğu Arap yarımadasının doğusunu hareketlendirirken bu hareketlilik, Hindistan'a yerleşip bugünkü Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) toprakları başta olmak üzere bölgeye açılmak isteyen İngilizler için zemin oluşturdu. Benzer bir hareketlilik ise Lübnan taraflarında eski İsmailî kalıntıları üzerinden Fransızlar için yaşanıyordu. Kabileler, kabilecilik-aşırılık ve saf değiştirmede serilik (istikrasızlık) karakteri üzerinden dış güçlerle her tür bağı kurmakta bir beis görmüyorlardı. Bu durum sahil alanlarını hareketlendirirken Irak ve bugünkü Suudi Arabistan'ın iç bölgelerinde iki akım bir kez daha güç kazandı. Kabilelerin bir kısmı Vehhabi olurken Şîî kesimle sınır tanımayan bir savaşa tutuştu. Müslümanların Batı'yla çok ağır bir savaş hâlinde oldukları bir süreçte bu savaş, Müslümanların dünyanın gerisinde kalmalarının en önemli etkenleri arasında yer aldı. Buna rağmen, dış güçlerle bağlantı, genellikle Bedevi topluluklarla sınırlı kaldı.

Arap İslam Âleminde Batı Yanlılığı

19. yüzyılda ise, Arap-İslam dünyasında şehirli-uzlaşmacı kesim, ilk kez Batı ülkeleriyle iletişime geçti. Mısırlı Tahtavî, bu kesimin ilk isimlerindendi. Mısır Hidivi Mehmed Ali Paşa onu Paris'e gönderdiği öğrencilere imam olarak atamış ama Tahtavî, Paris'te Fransızlığa hayran kalmış ve Mısır'a "Fransızlığa imamlık yapan" bir isim olarak geri dönmüştü.

Tahtavî'nin açtığı yol, daha sonra farklı isimlerle "Arap Nahdası" veya Batılı ifadeyle "Arap Rönesansı", gerçekte milliyetçilik kamufleli bir "Arap Batıcılığı" akımına dönüşecektir.

Mısır'dan Taha Hüseyin'in en önemli temsilcileri arasında yer aldığı ve Lübnan Hıristiyanlarının da oluşumunda önemli pay sahibi oldukları Arap Batıcılığı, dışarıyla ilişkide

öncelikle değerlerin önemini yok sayıyor ve çıkarı öne çıkarıyordu. Akıma göre söz konusu dış güçler olunca gücün kimliği değil, ekonomi konusunda adaleti önemliydi. Bu durumda Batılı güçlere bağlanmak, Osmanlı'ya bağlı kalmaktan daha kârlıydı. Akım, bu yönüyle ilk başta aslında Bedevî çıkarıcılıkla şehirli uzlaşmacılıktan bir sentez oluşturmaktan başka bir şey değildi. Ama Batılıların istila ettikleri ülkeleri nasıl sömürdükleri kitleler tarafından duyulunca bu ilk Arap Batıcılar, söylem değiştirdiler; Osmanlı'da İttihatçıların milliyetçi siyasetinden de yararlanarak Batılı değerlerin İslamî değerlerden üstün olduğunu alttan alta veya açıktan savundular. “Batı, seni sömürebilir ama dilini yok etmez oysa Osmanlı, ana dilinde konuşmana bile izin vermez” ifadesiyle özetlenebilecek bir söyleme geçtiler.

Bu söyleme ve Arapların o gün içinde buldukları çıkmaza karşı ilk bütüncül kurtuluş hareketini İhvan-ı Müslimin oluşturdu. İhvan, yüzyıllar sonra ilk kez, İslam düşmanlarından bağımsızlığa ve İslam dünyası ile bütünlüğe önem veren, değerler kadar ekonomide adaleti de önemseyen bir fikriyat sunuyordu. İhvan, fikriyatı kısa sürede Sünni-Şîî farkı gözetmeden Arap İslam âleminin en önemli fikir ve hareket akımı hâline geldi.

Kabileci, aşırılıkçı ve taraf değiştirmede seri yapı, İhvan'la ağır bir darbe aldı, onun yerine İslam ahlakı inşa oldu. Bunun üzerine Batılı güçler imkânlarını kullanarak İhvan'a karşı şiddetli bir mücadeleye giriştiler. İhvan, buna karşı da başarılı olacağına dair kayda değer işaretler verince Batı, mücadele tarzını değiştirdi. Daha önce Fransız Şarkiyatçılarına dayanan Batı, bu kez İngiliz Şarkiyatçılığını öne çıkardı.

İngiliz Şarkiyatçılığının esası, Müslümanın Müslümana karşı kullanılması, bölgedeki mücadelenin bir iç savaşa dönüştürülmesiydi. Bu Şarkiyatçılık, tarihsel süreçleri tekrarlanabilir bir laboratuvar işlemi olarak görüyor, toplumsal bir zeminde benzer koşullar oluşturulursa hem zayıflar hem güçlüler açısından benzer sonuçların alınacağını öngörüyor. Haksız da sayılmaz: Arap-İslam dünyasında eski koşulların oluşturulmasıyla Araplar zayıf düşecek ve dünyanın güçlülerine bağlanacaklardı. Bunun için Vehhabilik ve Şîîlik arasındaki çatışma, “Sünni Selefilik” ve “Şîî Selefilik” kamufajıyla kışkırtılarak bu iki yapı, bir kez daha kabilecilik, aşırılık ve taraf değiştirmede serilikle canlandırıldı. Arap İslam dünyası, çatışma ve uzlaşma konusunda bir kez daha İslam öncesi bir görünüme büründü. Ancak Arap kıtası, keşfedilen zengin yer altı kaynakları ve konumuyla İslamiyet öncesinden çok daha büyük değer taşıyor. Bundan dolayı dünya güçleri, bu kıtayı atıl bırakmayı değil, sonuna kadar tahakküm altına alacak yolları arıyor, son zenginliklerini de sömürmek için zaman bulmaya çalışıyorlar.

Arapların bir kısmı, bu emellerle yurtlarında oluşturulan çatışmalara bizzat taraf olurken ılımlı-uzlaşmacı şehirli Araplar ise bir yandan çatışma taraflarıyla iletişim hâlinde iken ve çatışmaları yönlendirmeye çalışırken öte yandan bundan kurtulmanın yollarını arıyor.

Şarkul Avsat gazetesi etrafında kümelenen gazeteciler ve Batıcı, sözde Arap aydınları ise “Batı'nın yol açtığı bu ortamdan yine Batı'ya sığınarak” kurtulmayı öneriyorlar. Çatışmaları İslam kaynaklı olarak değerlendiriyorlar. Laik bir söylemle İhvan-ı Müslimin'i hedeflerine alıyorlar. Dinin İslam alemindeki etkisinin neo-liberal bir anlayışla azaltılmasını öneriyorlar. İşte Evanjelist Batı'nın büyük umut bağladığı bu laik önerinin siyasetteki görünür hâli, Muhammed bin Zayed'in önderliğinde BAE-Bahreyn-Suudi Arabistan-Mısır ittifakıdır.

İttifak, ulusalcı sosyalist yapıdan sonra son dönem Arap-İslam dünyasında dine/İslam'a karşı en önemli çıkışı teşkil ediyor. Belki de sağ-milliyetçi-liberal ağırlıklı ilk ciddi çıkış kabul edilmelidir.

Sivil Toplumun Dünü Ve Bugünü

Asr-ı Saadetin hemen ardından idareci sınıfla ağır sorunlar yaşayan, ve halkın karşısına İslam kimliği ile çıkan "ısıricı melikler"le baş edemeyen müslümanlar, zengin bir sivil toplum mücadelesi tarihine sahiptir.

"Onaylanmayan" bir bünyeye karışmamak, o bünyeyle bütünleşmemek ama aynı zamanda toplumu temsil sorumluluğunu yerine getirebilmek... İslam tarihi boyunca takva ehlinin zihnini meşgul eden, duruşuna yön veren ve pratiğinde açıkça izlenebilen bir istek ve bir gerçektir bu.

Medine İslam toplumunda hayat bir bütündür. Devlet nerede bitiyor; toplum nerede başlıyor; Medine'de bunu belirlemek kolay değildir (belki mümkün de değildir). En sivil kuruluş olan aile bile, Medine'de İslam devletinin bir birimi, bir kurumudur. Oradaki aileyi bugünkü resmi kuruluşlardan ayıran belki sadece kapısında bir levhanın bulunmamasıdır. O kurumun yöneticisi (müdürü, amiri) "aile reisi" sıfatıyla Medine İslam devletine karşı doğrudan sorumludur. Anne' de Medine İslam devleti için insan yetiştiren bir lojistik kuvvet çalışanıdır. Ailede yetişen herkes, Medine İslam devletinin bir resmi görev adayıdır.

Orada tevhide inanan toplum, bütün unsurlarıyla vahdete ulaşmış. Dünya bir bütün olmuş; ayrılık gayrılık ortadan kalkmış...

Asr-ı Saadet'in Medine'sinde "sivil toplum" diyebileceğimiz unsur, gerçek anlamda bir sivil toplum olmaktan öte, idari olarak arkada yer alanların, önde yer alanlara karşı konumudur, tutumudur. İslam ayrılığı ortadan kaldırdığından orada "önde olanlar, "arkada olanlar" diye (sabit) iki sınıf yoktur. Arkada olan herkes, önde olmaya adaydır. Dolayısıyla hiç kimse bugünkü anlamda "sivil" değildir.

"İslam tarihinde gerçek sivillik nerede ve kiminle başladı? Bu konuda üzerinde ittifak edilecek bir görüşe varmak kolay değildir. (Sivillik tercihi bir sorunun neticesidir. İşte o sorun nerede başlıyor ve kim ona karşı sivillik tercihinin çıkarıyor, bunu ayan beyan seçmek... zorluk buradadır.) Hz. Ebuzer (r.a) hayatının son yıllarında bugünkü anlamda bir sivil miydi? Yoksa onun tutumu, Medine İslam devletinde hoş karşılamadığı bir durum gördüğünde ona "hayır!" diyen bir parlamenterin karşı koyuşu muydu? Bu bile üzerinde düşünülmesi güç bir vaziyettir. (Gerçekte en zor gününde bile o büyük sahabeyi Medine İslam devleti hiyerarşisinin dışına çıkarıp ona sivil bir konum biçmek çok da doğru bir tespit değildir. O, nihayetinde aktif vazifeye uzak kalmış bir büyük şahsiyettir.)

Sivil toplumun başlangıcı

Bugünkü anlamda sivil toplumun oluşması için devletle toplumun belirgin sınırlarda ayrışması gerekiyor. Sizin eski Batı'da yaygın olduğu üzere "şu devlettir" , "şu toplumdur" diye ayrı ayrı işaret yapabilmeniz icap ediyor.

İslam tarihinde bu anlamda bir sivil toplumun başlangıcı, Emevi idaresine karşı konumlanan Medine ehlinin; Resulullah'ın terbiyesinde büyüyen, Ona komşu olma vesilesiyle bir takva kitlesi teşkil eden o güzide topluluğun, namuslu, onurlu, şerefli tutumudur.

O tutum lanetli Yezid'in emriyle Harre Günü'nde yok edilmeye çalışıldı. Resullullah'ın (s.a.s.) "Kim Medine halkına korku salarsa yüce Allah da onların içine korku salar. Allah'ın melekleri ve tüm insanların laneti onları korkutanların üzerine olsun. Allah (cc) kıyamet gününde onların hiçbir iyiliğini ve yardımını kabul etmeyecektir" uyarısına rağmen Şam diktatlığı, Medine ehlini "korku" maharetiyle kendi dünyasına katmak istedi. Ama Resullullahın (a.s.a) komşuları, o mahareti imanla bertaraf etti; o isteği hiçbir zaman yerine getirmede ona karşı büyük bir sivil direniş geliştirdi.

Emevi dönemi Medine'sinde İmam Malik hazretleri resmîyetle ilişkisini kesmiş, gerçek bir toplum önderidir. Ehli Beyt direnişinin yanı sıra, bu toplum önderliğinin belirgin özellikleri;

1. Dinini devletin müdahalesinden korumak
2. Müslüman yaşamının, toplumsal ve bireysel sorunlar karşısında Müslüman davranışının vahiyle bağını sürdürmek
3. O davranışın saraylarda biçimlenmesine izin vermemek.
4. Saraylardaki davranış tarzının ona benzese de o olmadığını göstermek, beşeri arzularla iç içe geçmiş o yaşam tarzının ve davranış biçiminin Müslüman'ca davranış yerine ikame olmasına engel olmak.
5. Bu yönde toplumu aldatanlardan uzak durarak onları teşhir etmek, böylece toplumu onlardan uzaklaştırmaktır.

Aynı yolu imam Ebu Hanife Hazretleri Irak'ta sürmüştür. (İki imamın Hadis ve Rey konusunda farklı akımlara mensup oldukları düşünülürse tutumda ittifak oluşmuştur.) İmam Şafii Hazretleri, günün koşulları içinde bu yolun teorisini yazan, onun kitabını meydana getiren rehberdir. İmam Ahmed Bin Hanbel de aynı yol üzerinde yaşamıştır.

O çizginin önderi, dini devletin hizmetine veren, kimi zaman devlet sopasıyla dine şekil vermek isteyen Abbasi idaresine karşı toplumun büyük yol göstericilerindendir. Gerek Halife gerek valiler ama en çok da kadılar üzerinde sivil bir etkinlik ve baskı kurarak adaletsizliğin önüne geçmek için çalışır. Yönetici sınıfta samimi ve istikrarlı bir olumlu tutum ortaya çıksa onu görür; onlarda bir kötülük görse ona karşı çıkar. O kötülük ehlinin, toplumun hayatına el koymasına engel olur.

Rivayete göre İmam Malik hazretleri, kendisiyle resmîyet arasındaki sınırı korumak için, resmi bir görevde olan oğlunun evinden gelen yemeği bile yemiyor.

İman Ebu Hanife Hazretleri, kendisini kadılaştırarak resmi alanın içine çekmek isteyenlere karşı zindanı tercih etti ve o direniş içinde can verdi.

İmam Şafii Hazretleri, zekâtla devletin arasındaki bağı kopardı. Ki bu, gerçek anlamda bir "mali isyan"dır; İslami terimlemeyle bir "mali kıyam"dır. Bu mali kıyam sayesinde İslami sivil toplum, kendi ilim kurumları için mali kaynak elde etti ve aynı zamanda kendi sosyal yardımlaşmasını inşa etti.

Birkaç yüz yıl sonra Şeyh Abdulkadir-i Geylani Bağdatında sivil toplumun binlerce feqihi (medrese öğrencisi) okutacak mali gücü de aynı zamanda çarşıya çıkıp “Aç olan var mı? Dergâhımıza gelip yemeği yesin!” diyecek mali gücü de vardır.

SİVİL TOPLUMUN ÖLÜMÜ

İslam tarihinde toplum ve devletin bütünleşmesi, Asr-ı Saadet ölçüsünde olmasa bile onun yoluna girmesi (kimi kısa dönemler Kuzey Afrika’daki kimi sufi devletlerinde olduğu gibi kimi lokal deyimler dışında) Zengi ve Eyyubiler’de gerçekleşti.

O dönemde Şam’da, Kahire ‘de, Diyarbakır’da İman Gazali fikriyatı içerisinde yetişen yöneticilerle Medine ehlinin, İslami sivil toplum çizgisine yaklaştı. İdareciler, bir yandan İslami ilim kurumları (medreseler), öte yandan tasavvuf dergâhları inşa etti. Sivil girişimler de hanedan kadınları ve kimi zaman erkeklerin eliyle “vakıf “olarak şekil buldu. Büyük hizmetleri üstlenen bu vakıflar yüzde yüz sivil olan bir girişim için gereklilik bırakmadı ve o kadar güçlü bir konuma ulaştı ki tam sivil bir girişim, İslam coğrafyasının genelinde bir daha büyük bir yer tutamadı.

Zengi Eyyubi mirasını devralan Osmanlı’da da, ya eyalet bağlamında ya da İstanbul ‘la ilişkili olarak sivil toplumla devlet iç içedir, tasavvuf dergâhları dahi Zengin Eyyubi geleneği üzerinden devletten büyük yardımlar alır ve devlete hizmet eder. Bu dönemde gerçek bir sivil toplum, bozulma sürecinde oluşur; Şeyh Said’in dedelerinden Şeyh Mahmud ‘un Diyarbakır yöresinde IV. Murat yönetime karşı tutumu, bu oluşumun en güzel örneğidir. Ancak böyle tam bağımsız bir sivil oluşuma alışkın olmayan Osmanlı, Şeyh Mahmud’u IV. Murad ‘ın emriyle katleder.

Durum bu olunca İstanbul çevresinde bir sivil toplum oluşmaz. Zaman zaman toplum sözcülüğünü üstlenen medrese öğrencileri bile harçlığını devletten alır. İstanbul çevresindeki tasavvuf dergâhlarının postişinleri (halifeleri) de bizzat devlet onayıyla atanır.

Böylece İslam dünyası ilk kez devletle sivil toplum birlikte ölür. (Osmanlı sadece devlet olarak tükenmemiş, sivil toplum olarak ta İstanbul çevresinde çökmüştür) 2

“LEVHALI” SİVİL TOPLUM DÖNEMİ

Makyavel’in “Tanrı devlet” anlayışının esas alan ulus devlet sürecinde İslam dünyasında İslam topluma sadece iktidar olmak değil, muhalefet olmak da yasaklanır. Devlet “Benden başka güç yok” anlayışıyla bütün hayata el koyar. Mahalle bakkaliyelerinin bile levhaya bilindiği modern çağda İslami kesimlerin bir kurum oluşturmasına, dolayısıyla bir levha asmasına asla izin verilmez. Neticede İslami sivil toplum adeta levhanın bulunduğu her yeri kendi dışında bir dünyanın kapısı olarak görmeye başlar, o kapıdan uzak durur ancak ne Harre Günü felaketine yakın sindirme girişimleri ne de başka baskılar İslami direnişi yok etmez.

Öte yandan yenedünyada ulus devlet mantığı çözüldü. 1930, 40, 50, 60, 70, 80 hatta 90’lı yıllarda devletler herkesi asker yapmak isterken bugün bu tutumdan taviz verme noktasına geldi. İslami sivil toplum, yaygın bir “levha”lı kurumlaşma sürecine girdi. İhvan-ı Müslim’inle başlayan kurumlaşma süreci bugün Sünni-Şii, az muhalif çok muhalif herkes için bir ümmet girişimi haline dönüştü.

20-30 yıl önce ulus devletlerde insanların bir bakkal olarak bile sivilliği tartışırken bugün ülkelerin seçimle belirlenen en üst kurumlarına kadar gidip sivilliğini koruyabilme, kendisini o kurumlarda bile resmi duruşun dışında tutma, kendisini orada bile resmi yapıya muhalif konumlandırma, hatta toplumun maddi -manevi haklarını savunma imkanı oluşur.

1 Moğol işgali sonrası kimi girişimlerde bilinenin aksine daha çok bir Kadılar Hareketi'dir. Çoğu Kadılık yapan veya resmi vaiz -müderis görevinde bulunan âlimlerin; Kimi zaman sağlıklı da olmayan ve öfke yanı ağır bastığından kurum oluşturma gücüne de ulaşmayan tutumlardır)

2 Osmanlı sivil kurumlarıyla birlikte çökerken 19. yüzyılda Şeyh Halid-i Bağdadi levhasız bir hareket başlattı. 20. yüzyılın başında İmam Hasan El -Benna levhalı sürecin öncülüğünü üstlendi. Aynı sürecin içinde İran ulaması medreseler üzerinde kendini ifade etti. Sonraki dönemde Lübnan Müslümanları da İmam Musa Sadr'ın öncülüğünde hem medrese hem levhalı kurumlar çevresinde de başarılı bir sivil toplum inşa etti. Filistinli Müslümanlar da hem bağımsız olarak hem de birbirini tamamlayan yapılar olarak çok önemlidir